

การศึกษาการใช้สันธานในสมัยรัตนโกสินทร์

ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้ศึกษาสันธานที่มีใช้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงรัชกาลปัจจุบัน เพื่อจะได้ทราบว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว มีสันธานชนิดใดบ้างในการแบ่งชนิดของสันธาน ผู้วิจัยได้พิจารณาโดยใช้ความหมาย เป็นเกณฑ์และผู้วิจัยได้ศึกษาว่าสันธานแต่ละชนิดมีค่าและกลุ่มค่าอะไรบ้าง และสันธานชนิดใดบ้างที่อาจปรากฏร่วมกันได้

สันธานแต่ละชนิดที่ใช้ เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียว มีดังนี้

1. สันธาน เชื่อมความที่เป็นเหตุ
2. สันธาน เชื่อมความที่เป็นผล
3. สันธาน เชื่อมความที่บอกเวลา ซึ่งแบ่งได้ 5 ชนิด คือ
 - 3.1 สันธาน เชื่อมความบอกเวลาก่อน คือ สันธานที่ปรากฏต้นประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน
 - 3.2 สันธาน เชื่อมความบอกเวลาภายหลัง คือ สันธานที่ปรากฏต้นประโยคที่แสดง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง
 - 3.3 สันธาน เชื่อมความบอกเวลาเดียวกัน คือ สันธานที่ปรากฏต้นประโยคที่แสดง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกับประโยคหน้า
 - 3.4 สันธาน เชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้น คือ สันธานที่ปรากฏต้นประโยคที่แสดงว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประโยคหน้า เริ่มขึ้นเมื่อใด
 - 3.5 สันธาน เชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุด คือ สันธานที่ปรากฏต้นประโยคที่แสดงว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประโยคหน้า สิ้นสุดลงเมื่อใด
4. สันธาน เชื่อมความที่ให้เลือก
5. สันธาน เชื่อมความที่คล้ายตามกัน
6. สันธาน เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน
7. สันธาน เชื่อมความที่ต่างกัน
8. สันธาน เชื่อมความที่บอกเงื่อนไข สิ่งสมมุติ หรือคาดคะเน
9. สันธาน เชื่อมความที่เปรียบเทียบ

10. สันธาน เชื่อมความที่บอกตัวอย่าง
11. สันธาน เชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย
12. สันธาน เชื่อมความที่บอกสิ่งกำหนด คือสันธานที่ปรากฏต้นประโยคที่แสดง

ข้อกำหนดของ เหตุการณ์ในประโยคข้างหน้า

13. สันธาน เชื่อมความที่บอกลักษณะหรือวิธีการ
14. สันธาน เชื่อมความให้สละสลวย

ส่วนสันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย อาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ

คือ

ก. สันธานที่ปรากฏคู่กันโดยแยกไปอยู่ต้นประโยคแต่ละประโยค เช่น เพราะ เขาไป ดังนั้น ไม่ไป

ข. สันธานที่ปรากฏเรียงต่อกัน เช่น ฉันไม่ยอมไป แต่ถ้า เธอไป ฉันอาจจะไป

ในการเสนอข้อมูล จะเสนอตามช่วงระยะเวลาที่ได้จัดแบ่งไว้ 3 สมัย ดังนี้

ช่วงที่หนึ่ง	สมัยรัชกาลที่ 1	ถึงรัชกาลที่ 3
ช่วงที่สอง	สมัยรัชกาลที่ 4	ถึงรัชกาลที่ 6
ช่วงที่สาม	สมัยรัชกาลที่ 7	ถึงรัชกาลปัจจุบัน

1. สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอกความหมายเดียว

1.1 สันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุ

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุ มีทั้งสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ ด้วย เพราะ เหตุ

ตัวอย่าง "ท่านอรรคมหาเสนาบดีปรึกษาพร้อมกัน เห็นว่าความทั้งนี้หาจริงไม่

ด้วยแจ้งอยู่แต่ก่อนนั้นแล้วว่าเปนกลมารยาเจ้าเมืองแสนหรือล่องแก่งกัน"

(จม. เหตุไทยพม่า น.38)

"มาตราหนึ่ง ถูกความลักแกะตราปิดสำนวนนั้นเสีย เพื่อจะประวิงถ้า
เห็นความจะแพ้ลักสำนวนออกเสีย จับได้ใช้ ให้เอาผู้ร้ายนั้นทวนด้วยลวดหนึ่ง 25 ที่
เพราะท่านมิให้มีคนร้ายในกระลาการนั้นเลย"

(กม. 3 ดวง น.249)

" มาตราหนึ่ง }
บุรุษ }
สตรี } ก็ดี เป็นผู้ใหญ่เป็นคนโทโสดีทากรก

ท่านไท่โหมทวิคุณโดยโทษานุโทษ เหตุมิควรจะโกรธจะตี "

(กม. 3 ดวง น.421)

สันธาน เชื่อมความที่เป็นเหตุ อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความที่เป็นเหตุต่อ
เนื่องกันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "พระเจ้าเกี้ยเซ็งผู้ใหญ่ได้ครองราชสมบัติ เป็นใหญ่ในแผ่นดินมีพระไทย
เมตตาวงกอบกอบค้ำถึงทุกประเทศ ด้วยสมเด็จพระเจ้ากรุงพระมหากษัตริย์ทุกชาติใหม่รับครอง
ราชสมบัติตามราชประเพณีสืบมาแต่กาลก่อน กรุงพระมหากษัตริย์หรืออยุธยากรุงปักกิ่ง เป็นทาง
พระราชไมตรีแล้วก็ได้ทองเข้ามา"

(จม. เหตุ ร.2 น.134)

"แลพระราชอาณาเขต เป็นอธิปไตยสงฆ์พระไตรปิฎกควรจะรู้คุณพระศรีรัตนไตร
ว่าอาตมานี้ เทพามะนุษย์ทั้งปวงกระทำน้อมสักการคำรบ เป็นบูชาทั้งนี้ เพราะอำนาจอาตมาทมิได้
เพราะคุณพระรัตนไตรสถิตอยู่ เหนือเศียรเกล้าอาตมา ควรจะกะตัญญูทิดตะ เวทีสนองพระคุณรัก-
ษาพระพุทธศาสนา อย่าให้เศร้ามองจงได้"

(กม.3 ดวง น.563)

กลุ่มคำสันธาน

ด้วย เพราะ เหตุ ปรากฏร่วมกันเป็นกลุ่มคำสันธาน ด้วยเหตุ เพราะด้วย
เพราะเหตุ เพราะเหตุด้วย

ตัวอย่าง "ได้ความว่า ฟัน้องจะรบกันด้วยเหตุจะชิงกันเปนเจ้าเมือง"

(จม.หลวงอุตม .น.234)

"เมื่อเจ้าอังวะองค์ก่อนที่เป็นปู่เจ้าอังวะองค์นี้ตายนั้น เจ้าอังวะองค์นี้
ก็ได้เสวยราชเพราะด้วยพระบิดานั้นตายก่อน เจ้าอังวะที่เป็นปู่"

(16/จ.ศ. 1190)

"มาตราหนึ่ง ทรัพย์สินของแลทาสทา

มี } ข้างมาโคกระบือทาย
ษา }

ได้ตัวคืนมา ถ้าแลเจ้าทรัพย์สินจะหาความแก่ผู้ลักควรให้ว่าแต่ใน

10 วัน } ฟันก้านั้นใช้
เดือน 1 }

มิควรที่จะว่าความแก่ผู้ลักผู้นั้นเลย เพราะเหตุมิได้เอามาว่ากฎหมายแต่แรกได้มานั้น"

(กม.3 ดวง น.196)

"ญวนมาครอบงำเอาหัวเมืองลาวเหล่านี้ไว้ เพราะเหตุด้วย อนุคิด
กบฏต่อกรุง เทพพระมหานคร เอابخาน เมืองปากข้างตะวันออกไปยกให้ขึ้นกับญวน"

(จม. เหตุ เขมรญวน น.93)

ด้วย ด้วยเพราะ ด้วยเหตุ เพราะ เพราะเหตุ เหตุ ปรากฏร่วมกับ ว่า
เป็นกลุ่มคำสันธาน ด้วยว่า ด้วยเพราะว่า ด้วยเหตุว่า² เพราะว่า เพราะเหตุว่า³

¹ ด้วยเพราะ จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มีว่า อยู่ด้วย

² ด้วยเหตุว่า สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 อาจเขียนรูปอื่นได้อีกเป็น ด้วยเหตุว่า
ด้วยเหตุทว่า

³ เพราะเหตุว่า สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนรูปอื่นได้อีกเป็น
เพราะเหตุว่า เหตุทว่า

เหตุว่า¹

ตัวอย่าง "พระพุทธรูปคันคาที่ยืนนั่งนอนนั้น

เลข }
ใหญ่ }

ก็ดี แต่ล้วนกระทำ

ด้วยลิลาทาด้วยหรรดลทั้งนั้น ด้วยว่าหาทองคำเปลวปิดหุ้มได้"

(14/จ.ศ. 1178)

"ครั้นถ้วน 3 วัน เจ้าอึ้งวะให้เอาตัวขึ้นไปใส่เตาซีกด้วยสุบ 4 ใบ แต่เพล่าบ่ายโมงเศษ ด้วยเพราะว่า เป็นเชือกษัตริย์จะต่อไม้ระทระท้อยืนยืมอยู่ในเพลิง จนถึงเพล่าค่ำ"

(3/จ.ศ. 1172)

"อนึ่งซึ่งว่าราชาจอมหงทูลรับต่อเจ้าอึ้งวะ จะให้กรุงศรีอยุธยา กับ กรุงอึ้งวะ เปนสุวรรณปัตติเดียวกัน จึงแต่งคน เจดลิบให้ถือหนังสือจำ เริญพระราชไมตรีทาง เมือง เชียงใหม่ นั้น พญา เชียงใหม่ แคลงอยู่หา เชื้อไม้ ด้วย เหตุว่า กงทับอึ้งวะยกมา

ดีเมือง ลคร } หลายครั้งมาแล้ว"
เชียงใหม่ }

(1/จ.ศ. 1165)

"15 มาตรการหนึ่ง คนบ้าเข้าบ้านท่านตีพันแทงคนดีตาย จะไหมบ้ำไซ ท่านว่ามีชอบ เพราะว่า บ้าหาตำแหน่งแบ่งสัจมิได้"

(กม. 3 ดวง น. 422)

"แลมันเกิดอุบัติเหตุไปเจ็บตายในการสงครามก็ดี เจ้าเงินจะเอาเงิน แก่ผู้ขายนั้นมิได้ เพราะเหตุว่า พระเจ้าอยู่หัวไปทำการสงคราม"

(กม. 3 ดวง น. 315)

"แต่ก่อนสมเด็จพระมหากระษัตริราชเจ้า กระทำสักการบูชาพระ ศรีรัตนไตรย ในวันวิสาขะบุญจะมี คือ วันเดือน 6 ขึ้น 15 ค่ำ เปนวิสาขะนักขัตฤกษ์ มหาอัญญาพิริบุชาใหญ่ มีผลอาานิสงษมากกว่า

ตรุส

สงกรานต์

¹ เหตุว่า สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนรูปอื่นได้อีกเป็น เหตุว่า

เหตุว่า เป็นวันสมเด็จพระสัมพันธุพุทธเจ้า

ประสูตร

ไต่ตรัส

ปรินิพพาน

(17/จ.ศ. 1079)

"ข้อซึ่งชุดได้ครอบสำฤทนั้นถวายพยากรณ์ทำนายว่าครอบสำฤท เป็นที่นับถือแห่งพราหมณปรพฤต โดยไสยเพช เหตุว่า อาจชำระมลทินให้สิ้นบริสุทธิ์"

(5/จ.ศ. 1184)

เพราะ เหตุเพราะ¹ อาจมีสันธาน ก็ ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ก็เพราะ ก็เหตุเพราะ

ตัวอย่าง "อนึ่งซึ่งลาวข้าแผ่นดินกรุงพระมหานครศรีอยุธยา ภาภันหลัดไปแดนเมืองเขมรอดอาหารล้มตายเป็นอันมากนั้น ก็เพราะ อนุเจ้าเมืองเวียงจันทน์ยกกองทัพไปเที่ยวไล่รบกวณ กวาดต้อนครอบครัวไพร่บ้านพลเมืองภาภันแตกตื่นระส่ำระสายไปได้ความเวทนา"

(6/จ.ศ. 1190)

"จะเอาทัพกรุงเทพฯ ไป 3000 อย่างนี้ก็เอาเถิด จะเอาไปขึ้นที่เมืองนครก็ตาม เจ้าพระยามนทรช่างคิดช่างว่าจะให้ไปขึ้นที่เมืองนครนั้น ก็เหตุเพราะ จะได้คิดหาว่ากล่าวเก็บรวบรวมผู้คนได้ง่าย"

(จม. หลวงอุดม น. 50)

เพราะ ก็เพราะ เหตุด้วย² อาจมีกลุ่มคำ ทั้งนี้ ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ทั้งนี้เพราะ ทั้งนี้ก็เพราะ ทั้งนี้เหตุด้วย

ตัวอย่าง "ไพร่พลล้มตายทั้งนี้เพราะ เจ้าเมืองมัตมะมิปลงใจในราชการคิดอ่านเอาแต่งงานตน"

(จม. ร. 2 น. 120)

¹ เหตุเพราะ จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธาน ในกรณีที่มี ก็ นำหน้า

² เหตุด้วย ปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี ทั้งนี้ นำหน้า

"ขุนนางผู้นั้นไม่เป็นตนสังฆธรรม เอาพวกโจรมาเลี้ยงไว้ให้กระทำ
จลาจลต่าง ๆ เป็นไปทั้งนี้ เพราะกษัตริย์รับไว้ว่าจะให้เมืองนั้นสูญ"

(4/จ.ศ.1190)

"สมเด็จพระพุทธิเจ้าหลวงเสด็จสวรรคตแล้ววันใด อ้ายกระต่ายอิน
เศษกับอ้ายมีชื่อ จะชิงเอาราชสมบัติให้หม่อมเหม็นแล้ว ๆ ก็ได้แจกเงินให้อ้ายเหล่านี้เป็น
เงิน 16 ชั่งกับเสื้อผ้าทุกคน ซึ่งคิดไว้มิได้กระทำทั้งนี้ เหตุด้วยเกรงพระบารมี"

(จม. ร.2 น.54)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุ มีทั้งสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ ด้วย เพราะ

ตัวอย่าง "พระสงฆ์ในเกาะชิลอนนั้นไม่ได้ไปเที่ยวบิณฑบาตด้วยมีกฎหมายห้าม
ชาวบ้านต้องออกไปที่วัดส่งกบปี่ของฉันทัง เข้าทั้งเพล"

(จม. เหตุเหตุไทยไปฝรั่งเศส น.21)

"เมืองสวรรคโลกนี้ จะหาหลักฐานให้ตีเท่าที่เมืองสุโขทัยยาก เพราะ
ไม่ได้อาศัยข้อความจารึกในหลักศิลา เช่นที่สุโขทัย"

(ประมวลพระบรมราชาธิบาย ร.6 น.22)

สันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุ อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความที่เป็นเหตุต่อเนื่อง
กันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ด้วยฉันทหาความสุขไม่ได้ ด้วยไม่มีเวลาเหลืออยู่เลย จะเขียนไม่
ใช้แต่หนังสือเพียงโทรเลขก็ไม่ได้ เพราะเหตุที่โปรแกรมมันกะเต็ม เวลาเสียหาย"

(ประพาสยุโรป น. 283)

"พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของเราเพราะท่านสอนพระธรรมไว้พระธรรมเป็น
เครื่องให้เราปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเราเพราะท่านจำธรรมะของพระพุทธเจ้า
ไว้สอน"

(ปาฐกถากรรมหมื่นพิทยาฯ น.17)

กลุ่มคำสันธาน

ด้วย เพราะ ปรากฏร่วมกันเป็นกลุ่มคำสันธาน เพราะด้วย นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มคำสันธาน เหตุด้วย¹

ตัวอย่าง "ข้าพเจ้าในนาชดงในสวนในไร่ เป็นสินค้าของตัวเจ้าเองเอามาได้ ไว้ในบ้านเรือนโรงร้านค้าแพของตัวเองไว้เพื่อจะใช้กินแล เหลือกินอยู่บ้าง จะซื้อขาย ก็ได้ นั้น เพราะด้วยมิได้ซื้อหามาไว้เพื่อประโยชน์ จะเป็นสินค้าขายให้แก่ผู้อื่นเอาทำไม อีกต่อหนึ่ง"

(ประกาศ ร.4 น.81)

"อยากตั้งตัวเป็นเจ้าเรียกว่าโตเชิน ไปอยู่เมืองกุยเยินยกขึ้นเป็น เมืองหลวง จึงตั้งองบายน้องคนกลางเป็นอุปราชฝ่ายหน้า ชื่อบากบิ่นเยืองอยู่เมืองไซ่ง่อน ตั้งองตามน้องน้อยเป็นอุปราชฝ่ายหลัง ไปอยู่เมืองเว้ เมืองตั้งเกี่ยว กับองทั้ง 3 นี้บาด หมายกัน เหตุด้วยถูกหลอกว่าจะยกองวางตนขึ้นเป็นเจ้า"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.52)

เพราะ ด้วยเหตุ เพราะเหตุ² ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำ สันธาน เพราะว่า ด้วยเหตุว่า เพราะเหตุว่า

ตัวอย่าง "การที่คนไทยมาเกิดรังเกียจในการเปนทหารขึ้นนั้น เพราะว่า เมืองเราได้สงบราบคาบไม่มีศึกสงครามมานานแล้ว"

(ปลุกใจเสือป่า น.20)

"ตราบไตท่านยังคงแสดงความเชื่อถือในความสามารถแห่งชนชาติ อื่นยิ่งกว่าชนชาติของท่าน รัฐบาลก็คงจะต้องใช้คนต่างชาติอยู่ตราบนั้น ด้วยเหตุว่า รัฐบาล จำเป็นจะต้องกระทำการเพื่อรักษาความไว้วางใจแห่งสาธารณชน"

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.19)

¹ เหตุ ไม่มีข้อมูลที่ปรากฏเป็นสันธานเดียวในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 6 แต่จะ ปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธาน เหตุด้วย

² ด้วยเหตุ เพราะเหตุ จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี ว่า อยู่ด้วย

“ถ้ากัปตันไม่ยอมให้นำร่องทอดสมอที่เมืองสมุทรปราการ จะบังคับให้นำร่องเรือกำปั่นนั้นให้เลยขึ้นมายังกรุงเทพฯ ที่เดียวก็ให้นำร่องทิ้งเรือกำปั่นลำนั้นเสีย เพราะเหตุว่ากัปตันบังคับผิดต่อสัญญา”

(39/จ.ศ. 1230)

ด้วย เพราะ อาจมีสันธาน ก็ ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ก็ด้วย ก็เพราะ

ตัวอย่าง “แลบ้านเมืองของไทยที่ติดต่อกับอังกฤษดังนี้ จะเปนสุขไปก็ด้วย พระเจ้าบริดาเนียทรงพระเมตตากรุณาถึงในกาลเนื่อง ๆ”

(40/จ.ศ. 1217)

“พระราชมาผู้นี้ก็เป็นนายทัพสำคัญและเป็นผู้ที่สมเด็จพระนเรศวรโปรดปรานมากอยู่ผู้ 1 แต่กระนั้นเมื่อไม่ปฏิบัติตามพระราชดำรัส ยังจะให้ตัดศีรษะเสียได้ นี่ก็เพราะจะทรงรักษาอุทธรณียให้เคร่งครัด”

(ปลูกใจเสือป่า น. 81)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุ มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ ด้วย เพราะ

ตัวอย่าง “หญิงรู้ว่ามิสซิสเนลสันเป็นชาวฟิลิปปินส์ เดลเพีย ร่ำรวยมาตั้งแต่ก่อนแต่งงานกับตระกูลนี้แล้ว ด้วยครอบครัวมีหุ้นใหญ่อยู่ในการรถไฟสายเพนซิลวาเนียมานาน”

(ตามเสด็จสหรัฐ น. 112)

“ใคร ๆ เกรงใจเขาเพราะเขาเป็นประธานบริษัท”

(ไวยากรณ์ไทย น. 64)

สันธานเชื่อมความที่เป็นเหตุ อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความที่เป็นเหตุต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง “ฉันไปงานเลี้ยงรุ่นด้วยอยากพบเพื่อน ๆ ที่ไม่ได้พบกันตั้งแต่จบด้วย อยากรู้ว่าตอนนี้ใครเป็นอย่างไรบ้าง”

"นิตยสารฉบับนั้นนำข้าพเจ้าไปว่าต่าง ๆ นา ๆ อย่างไม่เป็นธรรมเลย เช่นกล่าวหาว่าข้าพเจ้าชอบ เล่นหู เล่นตา กับผู้ชายที่นั่งสองข้างคอนงานเลี้ยงอาหาร จนภรรยาของภรรยาเหล่านั้นไม่สบายใจ แต่ข้าพเจ้าต้องหัวเราะและปลงอนิจจัง เพราะ ผู้ที่นั่งโต๊ะข้างข้าพเจ้าแต่ละคนล้วนมีอายุ เกินวัยแซยิดทั้งนั้น เพราะ โดยมากก็เป็นผู้ที่ใหญ่โตที่สุดในคณะรัฐบาล"

(ความทรงจำสมเด็จฯ น. 28-29)

กลุ่มคำสันธาน

ด้วย อาจมี เนื่อง¹ ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน เนื่องด้วย

ตัวอย่าง " เวลา 12.45 น. ประทับโต๊ะเสวยพระกระยาหาร ระหว่างนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่คอยทรงพระสำราญ เนื่องด้วยอากาศเปลี่ยนเร็วเกินไปแต่วันวานนี้"

(จม. เหตุสังคไปร์ น. 113)

เนื่อง ปรากฏร่วมกับ จาก เป็นกลุ่มคำสันธาน เนื่องจาก

ตัวอย่าง "ไทยต้อนรับทูตอย่างให้เกียรติยศสูงนี้ เนื่องจาก เป็นลักษณะนิสัยของคนไทยที่มีน้ำใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อ แก่คนต่างประเทศ"

(เรียงความทุนภูมิพล 14 น. 6)

ด้วย เพราะ อาจมีสันธาน ก็ ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ก็ด้วย

ก็เพราะ

ตัวอย่าง " เพราะคำว่า "ชาติ" นั้นโดยเนื้อแท้แล้วก็คือ "ประชาชน" นั่นเอง ดังนั้นความมั่นคงของชาติจะมีขึ้นได้ก็ด้วยอาศัยความมั่นคงของประชาชนอย่างแท้จริง"

(เรียงความทุนภูมิพล 22 น. 34)

"เราแต่งชุดไทยของเรา ก็เพราะ เราให้เกียรติแก่เขาต่างหากเล่า"

(ความทรงจำสมเด็จฯ น. 16)

ด้วย เนื่องจาก เพราะ ก็เพราะ ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน ด้วยว่า เนื่องจากว่า เพราะว่า ก็เพราะว่า

¹ เนื่อง จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธาน ในกรณีที่มี ด้วย จาก อยู่ด้วย

ตัวอย่าง "คณะกรรมการยังตัดสินใจอะไรไม่ได้ ด้วยว่าต้องรอข้อมูลทั้งหมดก่อน"
 "ประการที่สามคือการมีระเบียบวินัยและ เคารพกฎหมาย... ประการที่สามนี้ นับว่าสำคัญที่สำคัญ เพราะ เป็นข้อปฏิบัติที่นับได้ว่ายาก เย็นแสน เข้มที่สุด เนื่องจากว่าที่เรา
น้องเรานู๋ย่าตายาย ตลอดจนบรรพบุรุษของเราทั้งหลาย ล้วนแต่อยู่กับมาแบบไม่มีระเบียบ ไม่มีวินัยอะไรเลย"

(กระเทียมเจียว น. 259-260)

"ทุกคนเหนื่อยมากทุกครั้งที่เครื่องบินขึ้นลง เพราะว่าต้องยุ่งกับการ
รัด เข็มขัดถอด เข็มขัด"

(ความทรงจำสมเด็จพระเจ้า น. 85)

"ทำไมต้องร่วมแรงร่วมใจกันมีความสามัคคี ก็เพราะว่าเราคนไทย
มีประเทศชาติ มีที่ทำมาหากินและมีเสรีภาพ"

(พระราชดำรัส ร. 9 น. 10)

เพราะ ก็ด้วย ก็เพราะ ก็เนื่องจาก ก็เนื่องด้วย ¹ อาจมี ทั้งนี้ ปรากฏนำ
 หน้า เป็นกลุ่มคำสันธาน ทั้งนี้เพราะ ทั้งนี้ก็ด้วย ทั้งนี้ก็เพราะ ทั้งนี้ก็เนื่องจาก ทั้งนี้ก็
เนื่องด้วย

ตัวอย่าง "คำว่าพูด เราถือเป็นอกกรรมกริยา ถ้าเรียกตามศัพท์ของพระยา
 อุปกิตติลปसार หรือกริยาอักษร ถ้าเรียกตามศัพท์ของ ดร. วิจิตรนั ทั้งนี้เพราะพูดไม่ต้อง
มีค่านามตามหลัง"

(ภาษาพินิจ น. 18)

"คณะกรรมการตัดสินใจดำเนินงานทั้งนี้ก็ด้วย ได้พิจารณาข้อมูลต่าง ๆ
 โดยรอบคอบแล้ว"

"เวลานี้ เนื้อตัวของหญิงสะบักสะบอม ไปหมดแล้ว มีที่เป็นสีเขี้ยว ๆ
 ม่วง ๆ เหลือง ๆ ราว 2-3 แห่ง ที่ขัด ๆ ยอก ๆ ก็หลายแห่ง ทั้งนี้ก็เพราะเมื่อคืนตาม
เสด็จไปเล่นเสกต้นน้ำแข็ง เข้าเป็นครั้งแรกในชีวิต"

(ตามเสด็จฯ น. 165)

¹ก็เนื่องจาก ก็เนื่องด้วย จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี ทั้งนี้ นำหน้า

“การป้องกันพระราชอาณาจักรประการแรก ซึ่งยังผลให้เกิดผลอัน
ประมาณค่ามิได้ คือ การย้ายราชธานีจากกรุงธนมาตั้งใหม่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้า-
พระยา บริเวณตำบลบางกอกหรือบริเวณที่เป็นกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน ทั้งนี้ เนื่องจากพระ-
ราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 ทรงพิจารณาเห็นว่ากรุงธนป็นด้อย
ลักษณะที่ดีทางยุทธศาสตร์หลายประการ”

(เรียงความทุนภูมิพล 22 น.1)

“บริษัทจำเป็นต้องปิดกิจการทั้งนี้ เนื่องด้วยขาดกำลังเงินที่จะดำเนิน
กิจการต่อไป”

1.2 สันธานเชื่อมความที่เป็นผล

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความที่เป็นผล มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปราบกฎ 2 คำ คือ จน จึง¹

ตัวอย่าง “ครั้น ๗ วันเดือน 5 ขึ้น 8 ค่ำ เผลาเข้า ทรงพระสรวล ทรง
ตรัสกับเจ้าคุณหมานว่า เผลาคืนนี้แผ่นดินไทรนักษาทีเดียว ไทวมากกว่าครั้งก่อนจนคนชวน
เซตั้งตัวไม่ตรงเลย”

(จม. หลวงอุดม น.166)

“พระคาถา 14 นี้ เกิดในเมืองลังกาทวีป และนักปราชญ์วิเศษ
ทั้งหลายมีอาสาศาหความปรารถนาจะให้จำ เรืองแก่พระมหากษัตริย์เจ้าคือท้าว เทวานังปิยะดิษ
จึงเลือกเอาพระพุทธรูปอันวิเศษ ประกอบเป็นพระคาถา 14 นี้ถวายแก่สมเด็จพระเจ้าท้าว เทวา
นังปิยะดิษกับทั้งอุปะ เทนนี้ด้วย”

(4/จ.ศ. 1146)

สันธานเดี่ยวเชื่อมความที่เป็นผล อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความที่เป็นผล
ต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

¹จึง สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งได้เป็น จึง

ตัวอย่าง "ครั้งเจ้าแผ่นดินกรุงธนบุรีเสียดพระสติ ประพฤติวิปริตต่าง ๆ ทำให้สมณะพราหมณาจารย์แลขุนนางข้าราชการราษฎรได้รับความเดือดร้อนด้วยราชทัณฑ์อันมิควรต่าง ๆ จนราษฎรละทิ้งเย้า เรือณภูมิลำเนาหนีเข้าป่าไป เปนหลายตำบล แผ่นดินเกิด เชญเปนทรยุค จนขุนนางหัวเมืองยกไพร่พล เข้าล้อมกรุงธนบุรีไว้ จัปพระเจ้าแผ่นดินให้ออก เสียนอกอำนาจ"

(14/ไม่ปรากฏ จ.ศ.)

กลุ่มคำสันธาน

ฉะนั้น¹ ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน ฉะนั้น²

ตัวอย่าง "แลฝ่ายเลิกไพร่หลวงสมกำลังข้าหลวงอง ๆ แลหญิงข้าหลวงทั้งปวง ทำราชการทุกวันนี้ใช้ จะใช้สอยตราคร่ำให้ทำการไปรอดเดียวหามิได้ ก็ยอมทรงพระมหากรุณาโปรดให้เข้ารับราชการแต่เดือนหนึ่ง ลดผ่อนให้ออกทำมาหากินถึงสองเดือน เปนสามผลัด ฉนี้ก็ เห็นได้ว่าผาศุกกว่าแผ่นดินแต่ก่อนนั้นอีก"

(กม.3 ดวง น.720-721)

กลุ่มคำสันธาน เพราะฉะนั้น² อาจปรากฏร่วมกับสันธาน จึง เป็นกลุ่มคำสันธาน เพราะฉะนั้นจึง โดย เพราะฉะนั้น จะปรากฏอยู่ต้นประโยคหลังประธาน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "แลครั้งนั้นแผ่นดินกรุงสยามยังกำลังมีศึกสงครามกับพม่าอยู่ ฝ่ายพม่าก็แต่งเรือให้ตน เลดลุดไป เมืองยวน เข้าหาผู้ครองฝ่ายยวน เกลี่ยกลุ่มจะให้เข้าด้วยช่วยกัน ทำร้ายแก่กรุงเทพมหานคร พม่าซึ่งไปทางทะเลนั้น ะ เรือลาดตระเวณบ้าง เรือลูกค้าบ้าง ฝ่ายกรุงสยามจับได้มา เปนหลายราย เพราะฉะนั้น เสนาบดีฝ่ายกรุงสยามจึงมีความรังเกียจแก่คนต่างประเทศ แดลงพวกโปรตุเกสเข้ามานั้น ว่าเกลือกจะ เปนคั้นซึ่งพม่าติดอุบายใช้เข้ามา เพื่อจะให้ที่อยู่สอดแนมการในกรุงเทพมหานครนี้"

(20/จ.ศ. 1182)

¹ ฉะนั้น อาจปรากฏอีกรูปหนึ่งเป็น ฉนี้ และ จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธาน ในกรณีที่มี ก็ อยู่ด้วย

² เพราะฉะนั้น จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี จึง อยู่ด้วย

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความที่เป็นผล มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ จน จึง¹ เลย

ตัวอย่าง "เรือเดินตั้งแต่เข้ามาจนคำนี้ ไม่เห็นเกาะเห็นฝั่งเลย มากกลาง
 ดิ่งเหมือนคราวไปเกาะกง แต่ทะเลเรียบเป็นแม่น้ำทีเดียว กระนั้นดิลกเมาไม่แล้วเลย
จนต้องวางยา"

(ประพาสยุโรป น. 4)

๒

"พระองค์เจ้าลัดดาวันเป็นพระเจ้าราชวรวงษ์เธอ กอไปด้วยไวยวุฒิ
 วิริยาธิคุณรอบรู้ในพระราชกิจจานุกิจทั้งปวง ควรจะเป็นเจ้าต่างกรมได้ จึงมีพระบรมราช
โองการมาพระบัณฑูรสุรสิงหนาทคำหรือสั่ง ให้สถาปนาพระเจ้าราชวรวงษ์เธอพระองค์
 เจ้าลัดดาวัน ขึ้นเป็นกรมหมื่นภูมินทรภักดี โสณนาม"

(88/จ.ศ. 1213)

"ลงเรือโมเตอร์แล่นต่อมาอีก มาเกยที่ตื้น 2-3 คราว เลย ทราย
 เข้าอุดท่อน้ำ ต้องมาหยุดแก้อยู่ช้านาน"

(เสด็จตัน น. 59)

กลุ่มคำสันธาน

จน ปรากฏร่วมกับสันธาน ถึง² เป็นกลุ่มคำสันธาน จนถึง

ตัวอย่าง "เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่ใด ๆ ในพระราชนิเวศน์
 มหาสถาน ก็ได้ทรงทอดพระเนตรเห็นสิ่งของซึ่งเจ้าพญานครศรีธรรมราชในทีนั้น ๆ โดยมาก
จนถึง จะกล่าวว่าของเจ้าพญานครศรีธรรมราช ซึ่งทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายไว้นั้นมีอยู่ในที่
 แสดงประทับทุกแห่งก็ว่าได้"

(87/จ.ศ. 1213)

¹ จึง สมัยรัชกาลที่ 4- รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น จึง

² ถึง ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดี่ยว ในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

จนถึง ปรากฏร่วมกับ แก่ เป็นกลุ่มคำสันธาน จนถึงแก่

ตัวอย่าง "ถ้าเป็นผู้อื่นเป็นผู้บัญชาการ การงานอาจจะยุ่งเหยิงมาก จนถึงแก่
เสียที่ได้ทีเดียว"

(จม. เหตุราชกิจ ร.5 น.25)

ด้วย เพราะ เหตุ¹ ปรากฏร่วมกับ ฉะนั้น² เป็นกลุ่มคำสันธาน ด้วย
เหตุฉนั้น เพราะฉนั้น

ตัวอย่าง "10 กวาดครัวห่อนสาย เชือกให้ลงข้างช่องใบเสมา คิดไม่เห็นว่าจะ
ทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น ถ้าจะมีเหตุก็แต่เรื่องคนคุมไม้พ้อ เผลยมาก แต่ประตูก็ดูเหมือน
จะ เปิดกลางวัน ปิดแต่กลางคืน เมื่อจะมัดเสียให้เสร็จตอนออกมาเป็นพวง ๆ ก็ได้ ด้วย
เหตุฉนั้น ในข้อนี้ยังเอาเป็นอธิบายไม้พ้อ"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.30)

"วันนี้เช้า 4 โมงเสด็จออกจากพลับพลา โดยกระบวนรถยนต์ รวดอย่าง
เร็ว ๆ มีแต่รถที่นั่งคันหนึ่ง กับที่นั่งรองคันหนึ่งเท่านั้น นอกนั้นมีรถยนต์ออมนิบัสอีกคันหนึ่ง ซึ่ง
เป็นรถช้า เพราะฉะนั้นต้องออกล่วงหน้าไปแต่เช้า"

(จม. ร.6 น.141)

ถึง³ ปรากฏร่วมกับ กับ แก่ เป็นกลุ่มคำสันธาน ถึงกับ ถึงแก่

ตัวอย่าง "ครั้งหนึ่งมีผู้ฮวดโอ้อวดไม่กลัว แอปอลโลในเชิงดนตรี ถึงกับ
ท้าแข่งขันแอปอลโล มาติดพิณประกวด คนทั้งหลายตัดสินว่า แอปอลโลชนะ"

(ปาฐกถากรรมหมื่นพิทยาฯ น.45)

¹ด้วย เพราะ เหตุ ไม่ปรากฏเป็นสันธาน เชื่อมความที่เป็นผลในสมัยรัชกาล
ที่ 4 - รัชกาลที่ 6

²ฉะนั้น สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น ฉนั้น

³ถึง จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี กับ แก่ อยู่ด้วย

“ข้อที่ข้าพเจ้ายกเอาการทำลายชาติเป็นอนันตริยกรรมคือเป็นบาปอันหนักที่สุดถึงแก่เป็นเครื่องตัดทางสวรรค์และทางนิพพานทีเดียวจะนี้ ข้าพเจ้าถือเอาตามคำสอนในทางพระพุทธศาสนา”

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.134)

เพราะฉะนั้น เหตุฉะนั้น¹ ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ จึง² เป็นกลุ่มคำสันธาน เพราะฉะนั้นก็ เพราะฉะนั้นจึง เหตุฉะนั้นจึง

ตัวอย่าง “อนึ่งผู้สำเร็จราชการและกรมการเมืองใด ๆ กลับเข้ากับคนผิด เกิดกันคนที่ถือหนังสือ^๓ ท้ามภาชีอากรไว้มิได้ส่งตัวมาชำระทั้งนี้ก็ เพราะผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการเมือง เห็นว่าพระแสงดาบในแผ่นดินปัจจุบันนี้ไม่คม ดัดกลัวแต่ดาบในอนาคตกายหน้า เพราะฉะนั้นก็ต้องให้ผู้สำเร็จราชการเมืองกรมการเมืองรู้จักคมพระแสงดาบในแผ่นดินปัจจุบันนี้ เสียบ้าง”

(ประกาศ ร.4 น.262)

“การเอาอย่าง เป็นองค์แห่งความเป็นทาส เพราะฉะนั้นจึง เป็นปฏิบัติแก่ความเป็นไทยในการที่จะทำ การที่จะพูด และการที่จะคิดสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น”

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.4)

“กล่าวกันว่าเมื่อเวลาพระราชทานมีครุภ 2 เดือน เจ้าพืดจะไม่รับก็ไม่ได้ เมื่อรับไปแล้วก็ต้องไปตั้งไว้เป็นนางเมืองไม่ได้เป็นภรรยา บุตรที่มีครุภไปนั้นเป็นชายชื่อน้อย ภายหลังได้เป็นเจ้าพระยามนตรีศรีธรรมาธิบดี เจ้าพระยามนตรีผู้มีอำนาจวาสนามากกว่าเจ้าพระยามนตรีทุกคน เป็นเรื่องที่เขาเล่ากระซิบกันเป็นการเปิดเผย แลพวกบุตรหลานเจ้ากรุงธนบุรีก็นับถือว่าเป็นพี่น้อง เหตุฉะนั้นจึงนับเกี่ยวข้องกับในเชื้อวงศ์เจ้ากรุงธนบุรี กับพวกนครศรีธรรมราช”

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.79)

¹ เหตุฉะนั้น จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี จึง อยู่ด้วย

² จึง สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น จึง

ถ้าประโยคเชื่อมมีประธาน กลุ่มคำสันธาน เพราะฉะนั้นก็ เพราะฉะนั้นจึง
อาจปรากฏแยกกันได้ โดย เพราะฉะนั้น จะปรากฏอยู่ต้นประโยค ก็ จึง จะไปปรากฏ
หลังประธาน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ถึงจะส่งภาหิอากรก็ส่ง เปน เงิน เทธิบุญเสียโดยมาก เพราะฉะนั้น
ผู้ครองแผ่นดินก็มี เงินบาทน้อยไป มีแต่เงิน เทธิบุญ"

(พระราชหัตถเลข เลข 4/5 น.66)

"การที่จะให้ทูตานุทูตไปไกลในทางทะเลนั้น กรุงสยามนี้ทั้งไม่มี
อำนาจจะส่งไปได้โดยสะดวกด้วย เพราะฉะนั้นกรุงสยามจึงให้บังคับให้เสนาบดีมีหนังสือ
ออกไปปรึกษาหารือกับ เสนาบดีพนักงานารว่าการต่างประเทศในกรุงลอนดอนแต่ในปีหลังแล้ว"

(พระราชหัตถเลข เลข 4/5 น.18)

เลย¹ อาจมีสันธาน ก็ ปรากฏนำหน้า เป็นกลุ่มคำสันธาน ก็เลย

ตัวอย่าง "ตัวสมุหบัญชีจุ่นเอง เมื่อเสียก็เลยบวชไปอยู่แถบ ๆ เมือง
ชนปาก"

(จม. จางวางทรา น.50)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความที่เป็นผล มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 4 คำ คือ จน จึง ถึง เลย

ตัวอย่าง "เขาทำงานดีจนใคร ๆ ชม"

(ไวยากรณ์ไทย น.65)

"นายปภิวัตน์ผู้นี้เคยรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงแล้ว และ
ได้รับพระราชทานจตุรธาภิรมย์มงกุฎสยาม ครั้งนี้ทราบว่าจะเสด็จพระราชดำเนินจึงเชิญ
เสด็จเหยียบบ้านและเสวยพระกระยาหารกลางวัน"

(จม. เหตุลึงคโปรี น.56)

"นี่แสดงว่าเขาหลงหลอนมาก ถึงยอมให้เจ้าหลอนไขกสับไม้เว้นแต่ละวัน"

¹ เลย ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดี่ยวในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

“ข้อที่น่าสังเกตเกี่ยวกับนักปราชญ์ทั้งเก่า หรือ “แก้วแก้วดวง” นี้ก็คือ บุคคลดังกล่าวล้วนแต่อยู่ต่างยุคต่างสมัยกันแทบทั้งสิ้น แต่เพราะอาศัยความเป็นนักปราชญ์ ราชกรัที่มีชื่อเสียง เลยถูกจับมารวมกัน เข้า เป็นกลุ่มแก้วนวรรณ์”

(ศักดิ์ศรีนิพนธ์ น. 142)

กลุ่มคำสันธาน

จน ปรากฏร่วมกับสันธาน ถึง เป็นกลุ่มคำสันธาน จนถึง

ตัวอย่าง “คราวนี้เข้าทะเลาะกันหนักจนถึงไม่ยอมมองหน้ากัน”

ฉะนั้น ปรากฏร่วมกับ จึง เป็นกลุ่มคำสันธาน ฉะนั้นจึง

ตัวอย่าง “ด้วยมีข่าวศึกมาตั้งแต่ต้นรัชกาลว่า พม่าเตรียมทัพมาโจมตีโดยถือโอกาสที่ไทยเพิ่ง เปลี่ยนแผ่นดินใหม่ ฉะนั้นจึงต้องรีบสร้างกำแพงเมือง ป้อมปราการให้มั่นคงก่อนศึกจะมาประชิดพระนคร”

(เรียงความทุนรันซิแมน 04 น. 2)

ถึง ปรากฏร่วมกับบุพบท กับ แก่ เป็นกลุ่มคำสันธาน ถึงกับ ถึงแก่

ตัวอย่าง “ลมพัดแรงมาก ถึงกับพัดทวมกหม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิวงศ์ สวัสดิกุล ลงทะเลหายไป”

(จม. เหตุสังคไปร์ น. 56)

“ทูตรู้สึกพอใจในการรับรองเป็นอย่างมาก ถึงแก่กลับไปแต่งหนังสือ เรื่องเมืองไทยชมเชยการรับรองครั้งนี้”

(เรียงความทุนภูมิพล 03 น. 3)

เพราะ¹ ปรากฏร่วมกับ ฉะนั้น เป็นกลุ่มคำสันธาน เพราะฉะนั้น

ตัวอย่าง “พระราชวงศ์จักรีมีอายุมานานเกือบ 200 ปีแล้ว เพราะฉะนั้นเครื่องประดับพระองค์พระราชินีชั้นสำคัญ ๆ สำหรับออกงานใหญ่ ไม่จำเป็นที่จะต้องไปซื้อหาที่ไหน เป็นของมีอยู่แล้วทั้งนั้น”

(ความทรงจำสมเด็จพระเจ้า น. 30)

¹ เพราะ ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดี่ยว เชื่อมความที่เป็นผล

เพราะฉะนั้น ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ จึง¹ เป็นกลุ่มคำสันธาน

เพราะฉะนั้นก็ เพราะฉะนั้นจึง

ตัวอย่าง "ผู้เขียนก็ใครจะแสดงความคิดเห็นด้วยว่า ถ้าเราไม่มีรูปแบบภาษาที่เป็นปกติเป็นบรรทัดฐานหรือ เป็นฉากหลังแล้ว การใช้ภาษาแบบแหวกแนวนี้ก็หาเห็นชัดไม่ และก็คงไม่มีพลังแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นก็น่าจะพูดได้ว่า อื่นภาษาแหวกแนวนั้นก็ต้องพึ่งพาอาศัยภาษาแบบปกติ และภาษาปกติก็ต้องอนุโลมภาษาแหวกแนว เพื่อให้มีการใช้ภาษาสร้างสรรค์ขึ้น จึงนับได้ว่าเป็นการถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน"

(ภาษาพินิจ น.50)

"การที่ไปเดินในป่าภูเขาไฟนี่อาจมีอันตรายจากก๊าซและโคลนร้อนมาก เพราะฉะนั้นจึงมีป้ายห้ามไม่ให้ใครไปนอกจากมีผู้นำทาง"

(จม. เหตุลึงคโปร้ น.39)

ถ้าประโยค เชื่อมมีประธาน ฉะนั้นจึง เพราะฉะนั้นก็ เพราะฉะนั้นจึง อาจปรากฏแยกกันได้โดย ฉะนั้น เพราะฉะนั้น จะปรากฏอยู่ต้นประโยค ก็ จึง จะแยกไปปรากฏอยู่หลังประธาน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "พระบิดาได้ถวายท่านไว้แต่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีผู้เป็นสมเด็จพระปิตุจฉาของท่าน ฉะนั้นท่านจึงได้ไปประทับ เป็นประจำอยู่ในพระราชสำนักสมเด็จพระองค์นั้น ในพระบรมมหาราชวัง"

(ชุมนุมนิพนธ์ น.34)

"คำว่าพื้นอันแปลว่าที่ราบและคำว่าฐานอันแปลว่าที่รองนี้ เมื่อมารวมกันเป็นคำใหม่แล้วแปลได้ว่าอะไรที่ง่าย ๆ และเป็นขั้นเริ่มต้น เพราะฉะนั้นคำนิยามพื้นฐานก็หมายถึงคำนิยามขั้น เริ่มต้น เป็นคำนิยามอันอาจประพฤติปฏิบัติได้โดยง่าย"

(กระเทียมเจียว น.256)

"เขาปอกอ้อยขายกันบนหน้าดก เพราะฉะนั้นชานอ้อยและผิวอ้อยจึง

ไปทั่ว"

(ชอยใจสบาย น.45)

¹จึง สมัยรัชกาลที่ 7 - อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น จึง"

ฉะนั้น¹ อาจมี มิ ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน มิฉะนั้น

ตัวอย่าง "การเรียงลำดับวลี, ประโยค และ เนื้อความในแต่ละวรรค, ก็มี ความสำคัญเช่นเดียวกับการเรียงลำดับในวลีหรือประโยค, มิฉะนั้นอาจไม่ได้ความหมายที่ ชัดเจนหรืออาจผิดเพี้ยนไปจากที่ประสงค์"

(ภาษา กม. น. 112)

มิฉะนั้น ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน มิฉะนั้นก็

ตัวอย่าง "ถ้าตรวจดูคำพูดที่มีคำว่าไรขึ้นหน้า เช่น ไรข้าว ไรผัก ไรถั่ว ไรฝ้าย เป็นต้น จะเห็นว่าพืชพรรณที่เพาะปลูกล้วนเป็นไม้ล้มลุกทั้งนั้น เพราะปลูกบนที่ดอน มีน้ำหล่อเลี้ยงแต่ชั่วฤดูฝน พืชพรรณที่ปลูกไว้จะต้องออกดอกออกรางไต้ไวทันกับ มิฉะนั้นก็เสียหายไม่ทันจะได้ผล"

(ศักดิ์ศรีวรรณกรรม น. 99)

เลย อาจมีสันธาน ก็ ปรากฏนำหน้า เป็นกลุ่มคำสันธาน ก็เลย

ตัวอย่าง "ทางฝ่ายข้าพเจ้าและผู้ติดตามคือท่านหญิงวิภาณีปัญหานิดหน่อย เรื่อง เครื่องแต่งกาย เดิมทีเดี๋ยวข้าพเจ้าคิดจะแต่งชุดไทยสีดำ แต่เมื่อไปเรียนรัฐภพของสำนัก วาติกันซึ่งเป็นธรรมเนียมถือกันมาหลายร้อยปีแล้วตั้งแต่ก่อนออกเดินทาง ก็เลยต้องเปลี่ยนใจ"

(ความทรงจำสมเด็จพระเจ้า น. 33)

3. สันธานเชื่อมความบอกเวลา

3.1 สันธานเชื่อมความบอกเวลาก่อน

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความบอกเวลาก่อน มีแต่สันธานเดียวเท่านั้น

สันธานเดียว , ปรากฏ 3 คำ คือ ครั้น พอ² เมื่อ

ตัวอย่าง "อนึ่งผู้ใดทรงสักตีสามท้าวผิดแพ่งด่ากันหมายหมิ่นคั่นความแก่ท่าน ๆ มี เหตุประการใด ๆ เขาหาความแก่มันผู้หมายหมิ่นนั้น ครั้น เรียกกามันหมิ่นหากลพิรุณีได้ ๆ จริงแต่คำมันว่า ให้โหมปากมันว่านั่น เปนข้อ เลมิตตามมันดาศักติ"

(กม. 3 ดวง น. 410)

¹ ฉะนั้น ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดียว

² พอ ในสมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น กอ

"เสด็จขึ้นพระแท่นทรงฟังคำให้การอายญวนซึ่งจับได้มาแต่ทางนคร
เสียมราบอยู่ พอท้าวพระกรุณาเข้าไปเฝ้า รับสั่งว่าเออ ถ้ามึงอยู่เมื่อตะกี้ เข้ามาแล้ว"

(จม.ทลวงอุตม น.127)

"อายญาไกรเล่าให้อายชานนฟังว่า เมื่อเจ้าพญาโคราชขึ้นไป ณ เมือง
ภูบัน เจ้าพญาโคราชรีบเอา ปืน } ช่างม้าโคกชะบือูกุคนของอายญาไกรมา
หอก }
ดาบ }

เป็นอันมาก"

y

(20/จ.ศ.1184)

สันธาน เชื่อมความบอกเวลาก่อน อาจปรากฏซ้ำกันได้เพื่อ เชื่อมความบอกเวลา
ที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ครั้นเสด็จถึงวัดนวมัสการแล้ว ให้มหาดเลกถวายเพลงเพลง ครั้นทรง
แล้วเอาเทียนใส่โคมเงินเสียงเพลงไปถวายวัดที่ 2 } "
3 }

(1/จ.ศ. 1174)

"พูดดินลงไปประมาณสี่นิ้ว ได้หากเปนถึงรอยหักเปนก้อนบ้าง ครั้น
พูดลงไปอีกได้ทอง ครั้นพูดลงไปอีกได้นาก เปนรูปขุเตา ครั้นเปิดขึ้นเห็นขุเตาเงิน ครั้น
เปิดขึ้นอีกเห็นขุเตาทองอยู่ชั้นใน เปน 3 ชั้น"

(5/จ.ศ. 1174)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธาน เชื่อมความบอกเวลาก่อน มีแต่สันธานเดี่ยวเท่านั้น

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ ครั้น ต่อ พอ

ตัวอย่าง "ครั้นขึ้นไปบนดลิ่งพร้อมกันแล้ว มีศ.เตอร์แมกแกนชี้บอกว่าเจ้าเมือง
ก็ลงมาคอยรับอยู่ด้วย"

(พูดไทยไปอังกฤษ น.5)

"วันที่ 6 ธันวาคม จะกลับ เมืองพนม เพ็ญด่อกินกลางวันแล้ว"

(นครวัด น.232)

"เวลาเช้า 4 โมง เสด็จออกพระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ปฏิบัติพระสงฆ์พระ
ราชพิธีคเชนทศสวนาน พอพระฉันแล้ว พวกทูตานุทูตเข้าเฝ้าทูลลา"

(จม. เหตุทศศตราคม น.8)

สันธานเชื่อมความบอกเวลาก่อน อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความบอก
เวลาที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง
ตัวอย่าง "ครั้นถึงเพล่าเช้าโมง 3 บาท ได้พระมหาพิไชยฤกษ์ ใ้ลง
มือขุดรากพระอุโบสถให้พร้อมกัน ครั้นพระสงฆ์ถวายโหมงคลแล้วจะได้รับพระราชทานฉัน"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.308)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความบอกเวลาก่อน มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ ครั้น พอ เมื่อ
ตัวอย่าง "ครั้นเรียกมาสอบถาม เขาไม่ยอมรับว่าได้ปฏิบัติเช่นนั้น"
"พอเขาหันมาเห็นฉัน หน้าเขาเปลี่ยนสีทันทีด้วยความตกใจ"
"เมื่อเสด็จถึงบริเวณพิธี อธิการบดีมหาวิทยาลัยกราบบังคมทูล
รายงานกิจการต่าง ๆ"

(ความทรงจำสมเด็จพระเจ้า น.86)

กลุ่มคำสันธาน

หลัง¹ ปรากฏร่วมกับ จาก เป็นกลุ่มคำสันธาน หลังจาก

ตัวอย่าง "หลังจากเขารู้ความจริง เขาแทบจะไม่อยากมองหน้าเธอ"

¹ หลัง จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี จาก อยู่ด้วย

3.2 สันธานเชื่อมความบอกเวลาภายหลัง

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความบอกเวลาภายหลัง มีทั้งสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำ

สันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ ก่อน แล้ว

ตัวอย่าง "ก่อนกำปั่นฝรั่งยังไม่ไปปิดปากน้ำเมืองไทรนั้น จินขาม่าเอาเกลือ ยาแดง ยาเส้น ไปขายเมืองไทร เห็นอายคนภูหมัดสัด อายคนภูตเกบเข้ามาตั้งอยู่เมืองไทร"

(จม. ทลวงอุดม น. 215)

"อึ่งในละอองพระบาทวุ่นด้วยไขหม่อมช้อย แล้ว เจ้าครอกธรรมราชประจวบลงอีกเล่านั้น ในละอองดุสิตพระบาทก็วุ่นวายอยู่ด้วยรักษาไขถึงสองไข"

(จม. เทศ ร. 2 น. 36)

สันธานเชื่อมความบอกเวลาภายหลัง อาจปรากฏซ้ำกันได้เพื่อเชื่อมความบอกเวลาที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ณ เดือน 1 ขึ้น 14 ค่ำ อังกฤษมอบเมืองให้พม่าแล้วทำหนังสือสัญญาให้กันแล้วอังกฤษถอยทัพไปอยู่เมืองมอดดำเลิม"

(20/จ.ศ. 1188)

กลุ่มคำสันธาน

ก่อน ปรากฏร่วมกับ นำ เป็นกลุ่มคำสันธาน ก่อนนำ¹

ตัวอย่าง "ทรงตรัสถามว่า ก่อนนำจินตกเข้าไปในวันหนึ่งสองวันนั้น มีเรือมาถึงบ้างฤาไม่"

(จม. ทลวงอุดม น. 299)

¹ก่อนนำ ในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนได้อีกรูปหนึ่งเป็น ก่อนหน้า

แล้ว ปรากฏร่วมกับสันธาน ครั้น ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน ครั้นแล้ว แล้วก็
 "มาตรานึ่ง ทาษท่านหนีไปอยู่ที่ใด ๆ ผู้ใดพบทาษท่านแล้วมาบอกเจ้าทาษว่า
 จะขอไถ่จะให้เงินค่าตัวทาษ ครั้นแล้วมันกลับมามีว่า ทาษนั้นหนีต่อไป ท่านว่ามันทำละโกหก
 พ้อลวงท่าน ให้มันส่งทาษนั้นจงได้"

(กม. 3 ดวง น. 330)

"ขณะนั้น เทพฤตากระทำให้การระวะตษตัญญาายากะวิทอันควรรคามวิโสจจาริกโบราณ
แล้วก็แหกขนิพาวัด เข้าพระ เมรุราชค้ำรบ 60 นาที"

(i/จ.ศ. 1148)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความบอกเวลาภายหลัง มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ กว่า ก่อน แล้ว
ตัวอย่าง "มีผู้บ่นว่าแต่ก่อนมี เบี้ยห้า เบี้ยสิบ เบี้ยก็ซื้อของกินได้อึ่งหนึ่ง บัดนี้มีถึง
 ร้อย เบี้ยซื้อกินก็ไม่มีใครจะได้ เดมอ้อม ของแพงไป กว่าจะซื้อกินได้ต้องทนแสบท้องนับ เบี้ยอยู่
 นาน"

(182/จ.ศ. ไม่มี)

"ก่อนกรีนยังไม่เสด็จเข้าไปนั้น เจ้าหญิงลูกเธอองค์ใหญ่กับ เจ้าหญิง
 น้องตุ๊กแกมบริษ เเดินเข้าไปก่อน"

(พูดไทยไปอังกฤษ น. 49)

"พวกยองแดงหนีข้ามแม่น้ำสาละวิน มาข้างแขวงเมืองเชียงใหม่ แล้ว
 แต่งคน เข้ามาล้อเลียน เมือง เชียงใหม่ขึ้นจะสู้รบ"

(พระราชหัตถเลขา ร. 4/4 น. 76)

กลุ่มคำสันธาน

ก่อน แล้ว ปรากฏร่วมกับสันธาน แต่ เมื่อ ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน
แต่ก่อน เมื่อก่อน แล้วก็

ตัวอย่าง "วันนี้ได้ขึ้นไปดูท้องที่เก็บรวบรวมพระพุทธรูปด้วย เป็นของชนมา
รวบรวมไว้แต่ก่อนฝรั่งเศสมาจัดการ มีพระพุทธรูปศิลา มาก มีมืออย่าง เลว เป็นพื้น"

(นครวัด น. 165)

"พระนรินทรกราบทูลว่า เมื่อก่อนกองทัพพระยาไชยา ยังไม่ไปถึงนั้น
พากันสดุ้งตกใจอยู่"

(จม. หลวงอุดม น. 144)

"การถวายพระเพลิงพระที่นั่งสุริยาอมรินทร์ ในพงษาวดารว่า
ตีค่ายไพร่สามต้นได้แล้วทำ"

(พระราชวิจารณ์ ร. 5 น. 33)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธาน เชื่อมความบอกเวลาภายหลัง มีทั้งสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ ก่อน แล้ว

ตัวอย่าง "คุณต้องเอารถไปคืนก่อน เขาตื่น"

(ไวยากรณ์ไทย หน้า 71)

"ฉันอาบน้ำเสร็จแล้วเข้านอนเลย"

กลุ่มคำสันธาน

ก่อน ปรากฏร่วมกับ หน้า เป็นกลุ่มคำสันธาน ก่อนหน้า และอาจปรากฏ
ร่วมกับสันธาน ตั้งแต่ เป็นกลุ่มคำสันธาน ตั้งแต่ก่อน

ตัวอย่าง "ก่อนหน้าคุณจะมา มีโทรศัพท์ถึงคุณ"

"หญิงรู้ว่ามิสซิส เนลซัน เป็นชาวฟิลลาเดลเฟีย รำรวยมาตั้งแต่ก่อน
แต่งงานกับตระกูลนี้แล้ว"

(ตามเสด็จฯ น. 112)

แล้ว ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน แล้วก็

ตัวอย่าง "ฉันจะไปกินข้าวแล้วก็ดูหนัง"

ถ้าประโยคเชื่อมมีประธาน แล้วก็ อาจปรากฏแยกกันได้ โดย แล้ว จะ
ปรากฏต้นประโยค ก็ จะปรากฏหลังประธาน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ฉันจะไปดูหนังแล้วฉันก็จะไปหาเธอด้วยพรุ่งนี้"

ครั้น ปรากฏร่วมกับ แล้ว แล้วก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน ครั้นแล้ว ครั้นแล้วก็

ตัวอย่าง "เวลา 13.10 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินี ประทับโต๊ะเสวยพระกระยาหารพร้อมด้วยข้าราชการ ครั้นแล้ว หม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิวงศ์ สวัสดิกุล ทูลเกล้าฯ ถวายหนังสือราชการ"

(จม. เหตุประพาสอินโดจีน น. 18)

"ที่บ้านข้างเตียน เสด็จพระราชดำเนินลงเขาไปทอดพระเนตรไร่น้ำ
ต้นท้อของชาวเขา ครั้นแล้วก็ เสด็จฯ กลับโดยรถยนต์พระที่นั่งจีบซึ่งทรงขับเองถึงพระตำหนัก
ราว 19 น."

(เสด็จดอย น. 19)

3.3 สันธานเชื่อมความบอกเวลาเดียวกัน

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความบอกเวลาเดียวกัน มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำ
สันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ ครั้ง เมื่อ ระหว่าง

ตัวอย่าง "พระเจ้าอังวะจะประพาศลิ้นไค ก็ให้แต่งขุนนางพม่าเป็นทูตานุทูตกับ
ขุนนางไทยผู้ใหญ่ ซึ่งพม่ากวาดเอาไปครั้งเสียกรุง"

(2/จ.ศ. 1147)

"ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จำลองแผ่นพระสุพัฒน์มัดใหม่ เมื่อจากถุกนั้น

ขุนศรีสทเขต	}	นั่งพร้อมกันณหอพระมณฑิยธรรม"
ขุนสรปราเสริฐ		
ขุนมหาสิท		

(5/จ.ศ. 1153)

“เจ้าพระยาธรรมาแม่ทัพจะได้จัดกองทัพยกไปตีเมืองพวนหัวพันทั้งหก
กวาดเอาครอบครัวเมืองเวียงจันทน์ ครัวหัวเมืองลาวซึ่งเป็นข้าขอบขัณฑสีมากรุงเทพฯ คืน
มาให้สิ้น จัดแจงบ้านเมืองครอบครัวเสียให้สำเร็จระหว่างญวนยังรบพุ่งกันอยู่”

(จม. เหตุเขมรญวน น. 22)

กลุ่มคำสันธาน

ครั้ง เมื่อ ปรากฏร่วมกัน และปรากฏร่วมกับ ขณะ คราว เผลา แล
เป็นกลุ่มคำสันธาน เมื่อครั้ง ขณะเมื่อ¹ เมื่อขณะ คราวเมื่อ เมื่อคราว เมื่อเผลา
เมื่อแล

ตัวอย่าง “เมื่อครั้งพญามหาโยธากาพกวรามัญ อพยพหนีเข้ามาจากเมือง
มัตมะนั้น บันดาครอบครัวพวกบ้านหาพระ อ้ายพม่ากวาดต้อนลงไปไว้ณแขวงทะเลต้อนฝ่ายตะวันตก
เมืองมัตมะทางไกลเมือง 50 เส้น”

(7/จ.ศ. 1177)

“เจ้าอังวะจึงให้กบปัดนไปกับเจ้าเมืองมเเค้าที่เจ้าอังวะตั้งขึ้นใหม่
ครั้งถึงเมืองมะเค้า เจ้าเมืองมะเค้าจึงใช้ทหารให้ไปกับกบปัดนแทนนี้ ขณะเมื่อกับปัดนแทน
นี้ไปถึงนั้น พวกอังกฤษที่ยกมา ได้รับไลด์ับเพื่อกองให้ออกไปเสียจากแดนเมืองอาข่าแล้ว”

(16/จ.ศ. 1190)

“แลท่ามดาสุณิกขจึงจอกทางคต จะตัดให้ตรงได้ เมื่อขณะใส่กะบอก
ครั้นชักออกจากกะบอกแล้วก็กลับงอเข้า”

(1/จ.ศ. 1170)

“และข้าพเจ้าปรารถนาจะหาช่องโอกาสที่จะเอาราชสาสน์นี้เข้า
ถวายตามคำสั่งเจ้าอเมริกันแล้ว จะใคร่เอาหนังสือข้าพเจ้าแต่งไว้ฉบับ 1 ถวายแด่พระบาท
สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว คราวเมื่อยังเฝ้าอยู่นั้น”

(จม. ทูตอเมริกัน น. 16)

“ทรงตรัสว่า เรือดำรวจกับพวกสงฆลากับ เรือหมื่นนิกรซึ่งมาถึงนั้นทำให้
ถือออกมาว่า ครั้งแรกเมื่อได้รับความมาจากกำปั่นวิทยาคมนั้นถ้า เจ้าคุณหาบนกราบทูลว่า
ให้ออกมาเมื่อคราวได้รับความจากกำปั่นวิทยาคมครั้งแรก”

(จม. ทลวงอุตม น. 353)

ญาติ } “เมื่อเพลาทูด เฝ้าอยู่นั้น เหนได้พระราชทานสุราแด่ลูก เธอกับพระ
วงษ } ขุนนางที่ยืน เฝ้าอยู่หาได้พระราชทานไม่

(147/จ.ศ. 1205)

“ถ้าแลข้างผู้ใดตั้งใจด้านพญาพร้อมกันก็ดีแนะนำ เนื้อความสอนพญาพร้อม
กันก็ดี แลขุรู้ส่ำทับพญาพร้อมกันก็ดี เมื่อแลลักษณะกระลาการ เศษิณยั้น ให้กฎเอาคดี เปน
แพแก่ผู้ทมิได้ตั้งใจแลแนะนำสอนพญา”

(กม. 3 ดวง น. 223)

ขณะ¹ ระหว่าง อาจมี ใน ปราบกฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ในขณะที่ ในหว่าง²
ตัวอย่าง “ในขณะที่สลบหนึ่งไปนั้น เหนคนผู้ใหญ่รูปร่างใหญ่โตถือสมุดมาฯ คนหนึ่ง
เอาสมุดหนีบริกรแรมมาคนหนึ่ง เปนสองคนด้วยกัน มาบอกแก่ขุนสุระคำแหงว่า เราจะภาเอาตัว
ท่าน”

(12/จ.ศ. 1156)

“มาตราหนึ่ง ทั้งสองอ้างพญาแลมันผู้หนึ่งไป เจรจาด้วยพญาภักดี มัน
ให้สินแก่พญาภักดี ในหว่าง เปนความท่านว่ากัฮิมกัน”

(กม. 3 ดวง น. 226)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธาน เชื่อมความบอกเวลาเดียวกัน มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปราบกฏ 2 คำ คือ ครั้ง เมื่อ

¹ ขณะ ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดี่ยว

² หว่าง สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น ระหว่าง

ตัวอย่าง "กรรมหมื่นนเรศวรถวายฉลองพระองค์ต่าง ๆ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้สั่ง
แบบแผนให้ตัดครั้งจะเสด็จยุโรป"

(จดหมายเหตุนานกิจ ร.5 น.58)

"21 หม่อมเจ้าฉิม ในพงษาวดารว่าได้ที่โพธิ์สามต้น ในหนังสือนี้ว่า
ไปได้เมื่อไปตีเกยไชย"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.32)

กลุ่มคำสันธาน

ครั้ง เมื่อ ปรากฏร่วมกันและปรากฏร่วมกับ ขณะ เวลา เป็นกลุ่มคำสันธาน
เมื่อครั้ง ขณะเมื่อ เมื่อขณะ เวลาเมื่อ เมื่อเวลา

ตัวอย่าง "ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
เมื่อครั้งยังทรงพระนามว่าสมเด็จพระเจ้าน้อยยาเธอเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์นั้น ะเสด็จ
ขึ้นไปจับหม่อมสุด"

(99/จ.ศ.1214)

"ขณะเมื่อพวกเรากินเลี้ยง แจกชวดมันนั่งดู ๆ พระเจ้าอยู่หัวประเดี้ยว
เอ่ยขึ้นว่า "คล้ายนักคล้ายนักขอรับ" ถามว่าคล้ายอะไร มันบอกว่าคล้ายรูปที่เขาตั้งไว้ตาม
เครื่องบูชา"

(เสด็จต้น น.7)

"สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์น้อย ทูลขอให้กรมหมื่นประจักษ์
ช่วยจัดการที่พระตำหนักทูลกระหม่อมปราสาท เมื่อขณะเสด็จไม่อยู่"

(จม. เหตุราชกิจ ร.5 น.76)

"บุตรเจ้าผดุงที่เป็นพระสนม เอกคนนี้ชื่อฉิม เวลาเมื่อบิดาตั้งตัวเป็นเจ้า
ผดุง เรียกว่า ทูลหม่อมฟ้าหญิงใหญ่ มีน้องเป็นทูลหม่อมฟ้าหญิงเล็กอีกคนหนึ่ง ลูกที่มามีกับเจ้า
กรุงธนบุรีชื่อทศพงษ์ ซึ่งภายหลังเป็นพระพงษ์นรินทร์ เมื่อเวลาตากลับไปเป็นเจ้าผดุง อาช
ได้ช่วยเศษจริง"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.70)

ขณะ ขณะเมื่อ ¹ ระวัง อาจมีใน ปราบกฎหมายหน้าเป็นกลุ่มคำสันธานในขณะที่
ในขณะที่เมื่อ ในระวัง

ตัวอย่าง "ในขณะที่รถไฟเดินอยู่นั้นจะมีคนมายืนอยู่หรือต้นไม้อันใดที่อยู่ริมทาง
 ก็นั่น คนที่อยู่บนรถจะดูว่าคนผู้ใดต้นอะไรก็ดูไม่ทันรู้จักชัด ด้วยรถไปเร็วนัก"

(พูดไทยไปอังกฤษ น. 76)

"การที่ผู้หญิงชาวไทยได้ตัดผม ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเมื่อเสียดังจึงตัด
 ผมสั้นให้คล้ายผู้ชาย เพื่อจะได้ปลอมตัวเป็นผู้ชายได้ง่าย ๆ ในขณะที่เมื่อหนีพระมา"

(พระบรมราชาธิบาย ร. 6 น. 9)

"ถ้าเจ้าเมืองพระยาพระเขมรเมืองใดรับซื้อ }
 ปืน }
 กระสุน }
 ดินดำ }

เครื่องสาตราวุธไว้ ญวนมาว่าซื้อขาย ให้ญวนไปในระวัง บ้าน } มีทับศีกก็จะ
 เมือง }

เป็นที่ฝรั่ง เสศหทัยยกขึ้นว่า เขมร เปนใจให้กำลังสาตราวุธแก่ญวน"

(4/จ.ศ. 1224)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความบอกเวลาเดียวกัน มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำ

สันธาน

สันธานเดี่ยว ปราบกฎ 4 คำ คือ ตอน เมื่อ ระหว่าง เวลา

ตัวอย่าง "ตอนคุณไม่อยู่ มีคนโทรศัพท์มาหา"

"คุณแม่เป็นลม เมื่ออ่านจดหมายจบ"

(ไวยากรณ์ไทย น. 61)

¹ระวัง ไม่ปราบกฎเป็นสันธานเดี่ยวในสมัยรัชกาลที่ 4-รัชกาลที่ 6 แต่จะปราบกฎ
 เป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี ใน หน้าหน้า

ระวัง สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น ระหว่าง

“ เขากุมมือฉันไว้ตลอดเวลา ระหว่างนั่งคอยฟังผลจากหมอ”

“ฉันเห็นป่าแก่ ๆ คนนั้น เวลาเดินกลับบ้านทุกวัน”

กลุ่มคำสันธาน

ตอน เมื่อ เวลา ปรากฏร่วมกันและปรากฏร่วมกับ ขณะ ครึ่ง คราว
เป็นกลุ่มคำสันธาน เมื่อตอน เมื่อเวลา ขณะ เมื่อ เมื่อครึ่ง เมื่อคราว

ตัวอย่าง “เมื่อตอนฉันไป งานกำลังจะเลิกอยู่แล้ว”

“เมื่อเวลาคุณแม่ไม่อยู่ บ้านรกเป็นประจำ”

“ขณะ เมื่อสร้างพระบรมราชภิเษกนั้น พระบรมวงศานุวงศ์และผู้แทนพระ
ราชาธิบดีและประธานาธิบดีนานาชาติจะ เพาะงานพระบรมราชาภิเษก 8 นายเฝ้าอยู่ที่
ชานพักท้องพระโรงหน้าพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน”

(จม. เหตุบรมราชาภิเษก น.22)

“ปูชนียสถานนี้ สร้างขึ้นประมาณ 1100 ปีมาแล้ว สำหรับภิกษุและ
ภิกษุณี ได้หักพังลงมาเมื่อครั้งแผ่นดินไหวเมื่อ พ.ศ.2410”

(จม. เหตุสังคไพบร์ น.69)

“เมื่อคราวไปภูเก็ต พวกเรากินอาหารทะเลกันจนหน้าใจ”

ขณะ ระหว่าง เวลา อาจมี ใน ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน
ในขณะ ในระหว่าง¹ ในเวลา

“กรณีที่จะใช้กรรมวาจาในเรื่องที่เป็นมงคลนั้น, ผู้เขียนยังไม่ออก
เลยจนคำเดียวในขณะเรียบเรียงเรื่องนี้

(ภาษากม. น.60)

“ในระหว่างเขาทำงาน เขาไม่ชอบพูดกับใครเลย”

“ในเวลาเขาทำงาน เขาจะไม่พูดกับใครเลย”

¹ในระหว่าง สมัยรัชกาลที่ 7 - อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น ในระวาง

เวลา อาจมี ตลอด ปรากฏหน้าหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ตลอดเวลา
ตัวอย่าง "ในวันเสด็จฯ ถิ่นนี้ไซ้เคลได้ระดับประดาไฟฟ้าสีต่าง ๆ เป็นการรับ
 เสด็จ และจะคงระดับไว้ตลอดเวลาประทับแรมในศาลัด"

(จม. เหตุประพาสอินไตจีน น. 112)

3.4 สันธานเชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้น

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้น มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำ

สันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ แต่

ตัวอย่าง "อึ่งสมเด็จพระเจ้า หลานเธอ 3 พระองค์ } 4 พระองค์นั้นได้
 น้องยาเธอพระองค์ 1 }

โดยเสด็จฯ การพระราชสงครามมาแต่ยังทรงพระเยาว์อยู่"

(1/จ.ศ. 1144)

กลุ่มคำสันธาน

แต่ ปรากฏร่วมกับสันธาน ครั้ง เมื่อครั้ง เป็นกลุ่มคำสันธาน แต่ครั้ง
แต่เมื่อครั้ง

ตัวอย่าง "ลาวพวน 3 คนให้การว่า เปนพวกครวลงมาแต่ครั้งเจ้าเมือง
 เชียงขวางลงมาอยู่ห้วยหลวง"

(จม. เหตุเขมรญวน น. 110)

"พระพุทธรูปอดฟ้าจุฬาโลกย ซึ่ง เปนพระเจ้าแผ่นดินประฐมในพระ
 บรมราชวงษอันนี้นั้น แต่เมื่อครั้งแผ่นดินกรุง เทพทวารวดีศรีอยุธยา เก่ายังดำรง เปนปรกติดอยู่
 นั้น พระองค์ได้เสด็จมายังโลกยนี้ อุบัติในมหามาตย์คฤหบดีตระกูลอันมั่งคั่งพร้อมด้วยไอสุริย
 สมบัติแลวงษญาติ"

(14/จ.ศ. ไม่ปรากฏ)

แต่ แต่เมื่อครั้ง อาจมี ตั้ง ปรากฏหน้าหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ตั้งแต่ ตั้งแต่
เมื่อครั้ง

ตัวอย่าง “ตั้งแต่เจ้าองค์จันทร์ตายแล้ว ญวนชายหญิงพากันขึ้นมาตั้งบ้านโรงร้าน
 ซื่อขายมากกว่าแต่ก่อน ประมาณคนชายหญิงใหญ่น้อย 700 คน 800 คน”

(จม. เหตุเขมรญวน น. 83)

“แล้วทรงตรัสถาม เจ้าคุณหาบ่นว่า ตั้งแต่เมื่อ .ครั้งอายคนญเคนท่ามา
 จนเดี๋ยวนี้ได้ก็ปยามแล้ว”

(จม. หลวงอุดม น. 224)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธาน เชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้น มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ แต่

ตัวอย่าง “ความเรื่องที่เกิดรบกันที่เบงกอล ที่หน้าเข้าริดแขกหลอกไทยว่าเป็นแขก
 เทศอยู่ที่กรุงเรียกว่าบังกะหล่านั้น ความเรื่องนี้เข้าได้รู้มานานแล้ว แต่ทูตยังไม่ได้ไปจากกรุง”

(พระราชหัตถเลขา ร. 4/5 น. 34)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กลุ่มคำสันธาน

แต่ ปรากฏร่วมกับสันธาน ครั้ง เมื่อ ครั้งเมื่อ เป็นกลุ่มคำสันธาน
แต่ครั้ง แต่เมื่อ แต่ครั้งเมื่อ

ตัวอย่าง "ประมาณพระชนมายุคงจะได้ประสูตแต่ครั้งกรุงเก่า ยังไม่เสีย"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.9)

"เจ้าหญิงใหญ่ไม่ชอบกับองค์พระนโรดม มาแต่เมื่อพระบิดายังอยู่"

(68/จ.ศ.1223)

๑)

"หรือประเพณีทำโกศพระศพพระเจ้าแผ่นดิน และเจ้านาย เช่นกล่าวมา
จะเกิดขึ้นแต่ครั้ง เมื่อขอม เป็นใหญ่ในนครธมดอกกระมัง"

(นครวัด น.138)

แต่ แต่เมื่อ อาจมี ตั้ง ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ตั้งแต่ ตั้งแต่เมื่อ

ตัวอย่าง "จำนวนคนที่รักษาเมืองตั้ง 700,000 ในที่นี้ น่าจะแปลตารางเกณฑ์
เตรียมไว้ก่อนตั้งแต่ พม่ากลับไปคราวก่อนแล้ว"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.26)

"เรื่องถ่ายรูปวันนี้ถูกช่างของรัฐบาลถ่ายกว่าไหลตั้งแต่ เมื่อไปดูพิพิธภัณฑ์
สถานตอนเช้า"

(นครวัด น.37)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธาน เชื่อมความขอกเวลา เริ่มต้น มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ แต่

ตัวอย่าง "เขารู้จักหาเงินแต่ยังเด็ก"

กลุ่มคำสันธาน

แต่ อาจมี ตั้ง ปรากฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ตั้งแต่

ตัวอย่าง "ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ติดต่อกับประเทศใกล้เคียงมาเป็นเวลานานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี"

(เรียงความทฤษฎีผล 14 น.147)

ตั้งแต่ ปรากฏร่วมกับสันธาน ครั้ง ตอน เมื่อ เมื่อครั้ง เป็นกลุ่มคำสันธาน
ตั้งแต่ครั้ง ตั้งแต่ตอน ตั้งแต่เมื่อ ตั้งแต่เมื่อครั้ง

ตัวอย่าง "เรารู้จักกันตั้งแต่ครั้งผมไปทำงานที่เชียงใหม่"

(ไวยากรณ์ไทย น.61)

"ฉันรู้สึกถูกชดากับคุณตั้งแต่ตอนพบกันครั้งแรก"

"เขาเล่นเปียโนเก่งตั้งแต่เมื่อยังเล็ก ๆ"

"ฉันไม่เคยใส่สร้อยทองอีกเลยตั้งแต่เมื่อครั้งโดยกระซอกคราวนั้น"

3.5 สันธานเชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุด

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุด มีทั้ง สันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ กว่า จน

ตัวอย่าง "แล้วสั่งให้พระยาวิเศษสงครามฝรั่ง เบิกเอาเงินที่เจ้าภาษี
 กรมท่าพระคลังสินค้าจัดพวกครัวฝรั่งมาอยู่สำหรับทำกับข้าวของกินอย่างฝรั่ง เลี้ยงพูดกว่าพูดจะ
 กลับไป"

(จม. เหตุพูดอเมริกัน น. 12)

"วันเดือน 6 แรม 6 คำ ท่านเจ้ากรมมหาดไทยฝ่ายเหนือ
 ว่าราชการอยู่ ณ ศาลาลูกขุน ได้เอาร่างครานี้อ่านกราบเรียนจนสิ้นข้อความ"

(จม. เหตุเขมรญวน น. 118)

กว่า อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุดมากกว่า 2 ความขึ้นไป
 ดังตัวอย่าง

"อึ่งให้ทำตึกใหญ่ทุกหัวเมืองให้คนป่วยไข้อาศัย ให้เลี้ยงดูรักษา
 พยายามไว้กว่าจะหายกว่าจะตายอย่าให้ลำบาก"

(จม. เหตุ ร.2 น. 71)

กลุ่มคำสันธาน

กว่า จน ปรากฏร่วมกับกลุ่มคำ ทราบทั่ว¹ เป็นกลุ่มคำสันธาน จนทราบ
ทั่ว ทราบเท่าจน ทราบเท่ากว่า

ตัวอย่าง "ฝ่ายทหารพลเรือนก็ได้ถือน้ำพระพิพัฒน์สัทยาแล้ว ถวายดอกไม้ธูปเทียน
ขอยอมกายถวายตัว เป็นข้าพระเจ้าแผ่นดินไปจนทราบทั่วสิ้นชีวิต"

(จม. เหตุ ร.2 น.3)

"อะติญา 5 อรรณสูมาบัติทั้ง 8 ประพฤติปฏิบัติตามตามาตราทราบเท่าจนบิดา
มาดาทั้งสองกระทำกาลกิรียาตาย"

(กม.3 ดวง น.7)

"ถ้าเทพผู้ใดมีเมตตาการุณามะนุษย์ ช่วยให้ฟ้าฝนตกบริบูรณ์หาอันะราย
มิได้ ขอให้เทพผู้นั้นจำ เร็ญด้วยทิพสมบัติยิ่งขึ้นไปดทราบเท่ากว่าจะได้นิพพานสมบัตินั้น เกิด"

(7/จ.ศ. ไม่ปรากฏ)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุด มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ กว่า จน

ตัวอย่าง "ข้าได้เขียนหนังสือมาให้กรมหมื่นมเหศวรทราบแล้ว ได้มีไปส่ง
ถึงท้าวศรีสัจจา ท้าวโสภานีเวศน์ ให้เอาตัวจำไว้ให้มั่นคงกว่าข้าจะกลับลงไป"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/4 น.3)

"ย้ายแก่คนหนึ่งตามอดลูกสาวพามาให้พระรตนามนตร์ พอรต เข้า
ก็ร้องครวญครางและวิงวอนว่ากลัวแล้ว จะไปแล้วเท่านั้นเกิด อย่างนี้จนพระหยุด"

(เสด็จตัน น.22)

¹ ทราบทั่ว สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจปรากฏรูปเป็น ทราบเท่า หรือ
ทราบเท่า ก็ได้

กลุ่มคำสันธาน

กว่า จน ปรากฏร่วมกันเป็นกลุ่มคำสันธาน จนกว่า

ตัวอย่าง "การเอาอย่างทำให้เสียเวลา กล่าวคือ การงานย่อมมีอยู่
บางอย่างซึ่งเราอาจจะกระทำไปให้สำเร็จได้ด้วยดีมีประโยชน์ แต่จำเ็นจะต้องระงับไว้
เสียจนกว่าผู้อื่น เขาจะได้ทำแล้ว"

(ประมวลพระราชนิพนธ์ ร.6 น.5)

จน ปรากฏร่วมกับ กระทั่ง ตลอด ทรายเท่า จึงเป็นกลุ่มคำสันธาน
จนกระทั่ง จนตลอด จนทรายเท่า จนถึง

ตัวอย่าง "ช่วยกันคิดอ่านไล่พวกอัมพวาอยู่จนกระทั่งเสด็จกลับจากประพาส
คลองอัมพวา"

(เสด็จต้น น.27)

"มีความเสียใจที่ได้ทราบข่าวว่านมปริกออกแอดมาก ถ้าลงว่าเป็น
อัมพพาก็เห็นจะไปเสียเร็ว แต่คงจะอยู่ได้จนตลอดพ่อกลับไปถึง"

(จม. เหตุราชกิจจา ร.5 ภาค 12 น.23)

"ท่านจะรับ เจ้าชายนี้ เปนสามีแล้วจะอยู่ด้วยกันตามบัญญัติของพระเจ้า
จะรักกันจะฟังคำแลปรนนิบัติกันให้เปนเกียรติยศ จะร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ไม่ไปสมัครสังวาส
ด้วยชายอื่นต่อไปจนทรายเท่าสิ้นชีวิตหรือ"

(ทูตไทยไปอังกฤษ น.60)

"ในพงศาวดารเก่า ซึ่งควรจะเข้าใจว่า จดลงไว้ตามคำให้การ
ขององเชียงสือ เริ่มความเพียงเวลาองเหี้ยวหูเมืองเบนเปนเจ้าเมืองเว้ จนถึงองเชียงสือ
เปนเจ้าเมืองไซ่ง่อน"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.44)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความบอกเวลาสิ้นสุด มีทั้งสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 4 คำ คือ กว่า กระทั่ง จน ทราย

ตัวอย่าง " เขาสัญญาว่าจะรัก เธอกว่าชีวิตจะหาไม่"
 " เด็ก ๆ ไม่ร้องไห้เลยกระทั่งถ่ายรูปเสร็จ"
 " เขาทำงานอยู่จนการโรงปิดห้อง"

(ไวยากรณ์ไทย น.61)

" เราจะจงรักภักดีต่อประ เทศชาติดรายชีวิตจะหาไม่"

กลุ่มคำสันธาน

กว่า กระทั่ง ดราย จน ปรากฏร่วมกัน เป็นกลุ่มคำสันธาน จนกว่า
จนกระทั่ง ตลอดจน

ตัวอย่าง " ผมจะรอคุณจนกว่าคุณจะ เสร็จธุระ"
 " เขากัดฟันวิ่งจนกระทั่ง เข้าเส้นชัย"

(ไวยากรณ์ไทย น.61)

" เราจะจงรักภักดีต่อประ เทศดรายจนชีวิตจะหาไม่"

ดราย ปรากฏร่วมกับ เา เป็นกลุ่มคำสันธาน ดราย เา

ตัวอย่าง " เราจะจงรักภักดีต่อประ เทศชาติดรายเาชีวิตจะหาไม่"

(พจนานุกรมฯ น.318)

จน ดรายเา ปรากฏร่วมกัน เป็นกลุ่มคำสันธาน จนดรายเา

ดราย เาจน

ตัวอย่าง " เขาสัญญาว่าจะรัก เธอจนดราย เาฟ้าดินสลาย"
 " ลินจะเก็บความแค้นนี้ไว้ดรายเาจนถึงวันตายทีเดียว"

1.4 สันธานเชื่อมความที่ให้เลือก

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความที่ให้เลือก มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ ถา¹

¹ ถา สมัยรัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น ทา

"อนึ่งมีพระราชกำหนดไว้ ให้เลงดูเนื้อความนั้น เป็นเนื้อความหลวง
ทยา เป็นเนื้อความราษฎร ถ้าเป็นเนื้อความหลวงพิรุณถึงสองกระทรวงจึงให้บังคับเอา เป็นพิรุณ
 โดยกระบิลเมือง ความพิรุณสองกระทรวงนั้น คือพิรุณเมื่อถาณั้นกระทรวงหนึ่ง คือพิรุณกลางคั้นนั้น
 กระทรวงหนึ่ง แลเนื้อความทั้งสองกระทรวงนี้ ท่านให้ตั้งก่อน"

(กม. 3 ดวง น. 228)

สันธานเดียวเชื่อมความที่ให้เลือก อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความที่ให้
 เลือกมากกว่า 2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ถ้าจะ^{๑)} เป็นทางพระราชไมตรีกันนั้นจะให้พระมหากษัตริย์ทั้งสองฝ่าย ร่วม
 เสดรเสด็จกัน ทยา } ทยา จะให้แต่เสนาบดีผู้ }
 ใหญ่ } ทเกล้าทหารทำสังแก่กัน } ทยา
 น้อย }
 จะไม่ทำสังแล้ว แต่จะไม่ทำยุทธสงครามแก่กัน ต่างคนต่างอยู่ประการใด ให้เสนาบดีเอา
 เนื้อความทูลแก่พระเจ้าอังวะ"

(2/จ.ศ. 1147)

"อนึ่งให้ผู้เป็นอธิบดีศรีนครบาลจงพึงรู้ซึ่งลักษณะแห่งโจร ว่า เป็นของคโจร ทยา
ทยา สมโจร ทยา สมด้วยผู้สมโจร แล้วให้ดูโทษโจรจต้องด้วยอุกฤษโทษ ทยา จะต้องด้วยมหัน
 โทษ ทยา จะต้องด้วยครุโทษ ทยา จะต้องด้วยมณิโทษ ทยา จะต้องด้วยลหุโทษ"

(กม. 3 ดวง น. 445)

กลุ่มคำสันธาน

ทยา ปรากฏร่วมกับ ทยา เป็นกลุ่มคำสันธาน ทยา

ตัวอย่าง "ตั้งแต่พระอุบาสิกาออกไปลังกาจนเท่าทุกวันนี้ก็ช้านานได้ 60 ปีเศษแล้ว
 พระศาสนาแลพระเจดีย์สถานในลังกาหวิปนั้น เจ้าแผ่นดินลังกายังทำนุบำรุงเป็นปรกติคืออยู่
ทยา ว่า จะเสื่อมทรุดไป เป็นประการใด"

(23/จ.ศ. 1176)

สันธานเดียวและกลุ่มคำสันธานจะปรากฏต่อเนื่องกันได้ เพื่อเชื่อมความที่ให้เลือก
 มากกว่า 2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

"เดียนิทาว พิน }
 เสมอใจ } กับครอบครัวยังอยู่ในแขวงเมือง

พิไลจะพากันหนีไปอยู่แขวงเมือง } เขมร } กล่าวไปชุมซอนลับหน้อยแห่งโดยตำบล
น่าน }

โดยก็ยังไม่รู้ ไท พญาพิษณุโลก } แดงหลวงขุนหมื่นคุมไพร่ขึ้นไปสืบสาวดูครอบครัว
กรมการ }

ท้าวพินทาว เสมอใจท้อแขวงเมืองพิไชย"

(12/จ.ศ. 1189)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธาน เชื่อมความที่ให้เลือก มีทั้งสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปราบกฎ 1 คำ คือ ถ้า¹

ตัวอย่าง "เด็กทุก ๆ คนซึ่งเล่าเรียนสำเร็จออกมาจากโรงเรียนล้วนแต่มีความ
หวังฝังอยู่ว่าจะได้มาเป็น เสมียนหรือ เป็นเลขานุการ"

(ประมวลพระราชนิพนธ์ ร.6 น.27)

สันธานเดี่ยว เชื่อมความที่ให้เลือก อาจปราบกฎซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความที่ให้
เลือกมากกว่า 2 ความขึ้นไป. ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "หนังสือฉบับนี้ฟังได้เขียนในรัชกาลที่ 3 แลไม่ทันแล้วสำเร็จ ถ้าจะไม่
กล้าเขียน แผ่นดินประจวบทันหยุดไว้เสีย ถ้าห่างเหินไปไม่รู้การประจวบ อย่างไม่อย่างหนึ่ง"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.5)

"แลเมื่อข้ากล่าวแก่เจ้าว่าข้าต้องการให้เจ้ารำเรียนโดยอย่ารู้จักกระ-
เหม็ดกระแหม่นั้น ที่ไม่ได้หมายความว่า จะซื้อบอนด์สะตริตไว้สำหรับตัดเสื้อให้เจ้า หรือ โสเดิล
ตาลตันไว้ให้เจ้ากินเข้าเย็น หรือ ซื้อสนามม้าที่ตำบลเอ็ปซอมไว้แทนสระประทุม สำหรับให้
เจ้าเล่นไปอย่างฝรั่งที่เมืองนอก หรือ ช่วยนางละครมาไว้เป็นนางบำเรอของเจ้า เจ้าอย่า
เข้าใจวิปลาศไปต่าง ๆ"

(จม.จางวางทรว. น.26)

¹ ถ้า สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น หรือ

กลุ่มคำสันธาน

หรือ ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน หรือว่า

ตัวอย่าง "ถ้าเจ้าของเดิมว่าแก่ผู้อื่นว่า ที่นี้ของข้าขอให้แก่ท่านทั้งเหย้าทั้งเรือน
รื้อกำแพงก็ดี หรือว่าบ้านเรือนของข้านี้ทั้งที่ทั้งเรือน ข้าขอยกให้แก่ท่านก็ดี บ้านเรือนที่ดินอันนั้น
อันนั้นเป็นของ ๆ ผู้ได้นั้นทั้งหมด"

(ประกาศ ร.4 น.41)

หรือ ปรากฏร่วมกับกลุ่มคำ มิฉะนั้นก็ อีกนัยหนึ่ง เป็นกลุ่มคำสันธาน หรือ
มิฉะนั้นก็ หรืออีกนัยหนึ่ง

"มีความอีกข้อหนึ่งซึ่งควรจะกล่าวไว้เสียก่อนพรรณาถึงโบราณสถาน
ต่าง ๆ ที่นครธมคือ บรรดาโบราณสถานที่เรียกกันว่าปราสาทหินนั้น ที่จริงเป็นวัด หรือมิฉะนั้น
ก็เป็น เทวสถานทั้งนั้น"

(นครวัด น.125)

"ตามกระแสพระบรมราชาโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา
ท่านจะเห็นได้ว่าพระองค์มีพระราชประสงค์จะให้บรรดาข้าพสุลละของสุลีพระบาททั้งปวง ประ-
พฤกษิตนให้เป็นตัวอย่างอันดีงามทั้งในทางราชการและในกิจการส่วนตัว หรืออีกนัยหนึ่งพระองค์
มีพระราชประสงค์ที่จะให้ข้าพสุลละของสุลีพระบาทนั้นมีหลักฐานมั่นคงจริง ๆ ไม่ใช่ว่ามีแต่ตามผิว"

(ประมวลพระราชนิพนธ์ ร.6 น.68)

หรืออีกนัยหนึ่ง อาจปรากฏโดยละสันธาน หรือ เป็นกลุ่มคำสันธาน อีกนัยหนึ่ง¹

ตัวอย่าง "หนังสือเก่า ๆ ไม่ใคร่ลงศักราชเดือนปีขึ้นหนึ่งแล้ว ผู้ที่คิดถึงพบเข้า
ก็ยิ่งเมินเฉย ไม่เอื้อเพื่อแก่เดือนปี บางทีลักษณะเดิม เขาแต่งหนังสือเอาศักราชตัวเป็นหลัก
สุดแต่มีอะไรก็จัดลำดับตามรายเดือนไปจนสิ้นปี ไม่กำหนดเรื่อง อีกนัยหนึ่งตั้งใจจะกำหนด
แต่เรื่อง ยกความมารวมกันไว้ในแผนกเดียว แต่ถ้าจะทำเช่นนั้น ควรจะยกศักราชมาลงให้
ทุกระยะ"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.162)

¹อีกนัยหนึ่ง สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น อีกนัยหนึ่ง

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานที่เชื่อมความให้เลือก มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ หรือ
ตัวอย่าง " เรายังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะซื้อของขวัญหรือให้เงินเขา"

(ไวยากรณ์ไทย น.64)

สันธานเดี่ยวเชื่อมความที่ให้เลือก อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความที่ให้
 เลือกมากกว่า 2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "มีบางกรณีเหมือนกันที่เราไม่อาจกล่าวถึงเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างแจ่มชัด
 เพราะอาจเป็นการกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของเราเอง หรืออาจเป็น เรื่องกระทบ
 กระเทือนจิตใจผู้อื่นโดยไม่จำเป็น หรือโดยมารยาทอาจจะกล่าวให้แจ่มชัดไม่ได้ก็เป็นได้"

(ภาษา กม. น.114)

"ฉันให้เขาเป็นคนตัดสินใจว่าจะไปหรือไม่ไป หรือเขาจะตามไปที่หลัง
หรือจะยกเลิกรายการนี้เสียเลย

กลุ่มคำสันธาน

หรือ ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน หรือว่า

ตัวอย่าง "คุณจะส่งจดหมายอย่างธรรมดาหรือว่าจะส่งแบบลงทะเบียน"

มีฉะนั้น ไม่ ไม่เช่นนั้น ไม่อย่างนั้น ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน
มีฉะนั้น ไม่ก็ ไม่เช่นนั้นก็ ไม่อย่างนั้นก็

ตัวอย่าง "นอนเสีย มีฉะนั้นก็ลุกมาทำงาน"

"ควรจะไปเสียตอนนี้ ไม่ก็อย่าไปเสียเลย"

"คุณควรจะไปส่งดอกไม้ไปแสดงความยินดีกับเขา ไม่เช่นนั้นก็ไปอวยพร
 ด้วยตัวเองเลย"

"นอกให้เขาคอยผมก่อนสักครึ่งชั่วโมง ไม่อย่างนั้นก็มาใหม่พรุ่งนี้ ตอน
 นี้ผมปลีกตัวไปพบไม่ได้จริง ๆ"

อีก¹ ปรากฏร่วมกับ นัยหนึ่ง เป็นกลุ่มคำสันธาน อีกนัยหนึ่ง

ตัวอย่าง "สิ้นน้ำเงินหรือตามภาษาข้าง เรียกสคราม คราม เป็นชื่อต้นไม้ ซึ่งให้น้ำยาสีนั้น อีกนัยหนึ่ง เรียกกันว่าขาบ"

(ศักดิ์ศรีวรรณกรรม น.231)

หรือ ปรากฏร่วมกับกลุ่มคำ มิฉะนั้นก็ ไม่ก็ ไม่เช่นนั้นก็ ไม่อย่างนั้นก็ อีกนัยหนึ่ง เป็นกลุ่มคำสันธาน หรือมิฉะนั้นก็ หรือไม่ก็ หรือไม่เช่นนั้นก็ หรือไม่อย่างนั้นก็ หรืออีกนัยหนึ่ง

ตัวอย่าง "นอนเสีย หรือมิฉะนั้นก็ลุกมาทำงาน"

"ฝรั่งพวกแรกที่มาแถวนี้ เห็นจะเป็นพวกสเปนซึ่งเดินทางมาจาก เม็กซิโก มาหาทรัพยากรหรือไม่ก็พยายามมาสอนศาสนาคริสต์ แด่ชนแก่ชาวอินเดียนแดง"

(ตามเสด็จฯ น.149)

"คุณควรจะส่งดอกไม้ไปแสดงความยินดีกับเขา หรือไม่เช่นนั้นก็ไปอวยพรด้วยตัวเองเลย"

"บอกให้ เขาคอยผมก่อนสักครึ่งชั่วโมง หรือไม่อย่างนั้นก็มาใหม่พุงนี้ ตอนนี้ผมปลีกตัวไปพบไม่ได้จริง ๆ"

"เขาพูดอย่างนั้นหมายความว่าไม่ใช่ความผิดของเขาหรืออีกนัยหนึ่ง เป็นความผิดของฉันเอง"

1.5 สันธาน เชื่อมความที่คล้อยตามกัน

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธาน เชื่อมความที่คล้อยตามกัน มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

¹อีก ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดี่ยวเชื่อมความให้เลือก แต่จะปรากฏเป็นสันธานเชื่อมความที่คล้อยตามกันในสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเดียว .ปรากฏ 4 คำ คือ กับ ทั้ง แล¹อีก

ตัวอย่าง "บัดนี้อนุเจ้าเมืองเวียงจันทน์แจ้งว่า อยู่มา เป็นปี ได้ฟังข่ารมีเสียงดู
มาช้านาน อ่อนวอนจะขอล้อมมาบ้านเมือง จะได้เกลี้ยกล่อมไพร่พลก็จะได้จัดแจงเครื่อง
ราชบรรณาการ ให้สมควรค่านับแก่เมืองใหญ่"

(6/จ.ศ. 1190)

"อนึ่งหลวงรองเมืองก็จงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีฯ ได้โดยเสด็จทำ
การสงครามหลายครั้งมีความชอบอยู่ ทั้งเป็นคนเกำรัฐชนบราชการในกรมพระนครบาล ขอ
พระราชทานตั้งให้เป็นพญากรมราช"

(1/จ.ศ. 1144)

"ให้จัดการปดิสั่งขรมล้าวงพระอุโบสถมีกำแพงแก้วระ เบื้องประตูล้อม
รอบพื้นในกำแพงแล้วหว่างพระระ เบียงขึ้นในชั้นนอกก่ออิฐทำชั้นแล้วลาดปูน"

(2/จ.ศ. 1151)

"อาราธนาฝูงเทพดาทั้งหลาย ขอให้ฝนตกลงในแผ่นดินนี้ เพื่อจะให้
เป็นประโยชน์แก่ฝูงคนทั้งหลาย อีก เข้าปลูกถั่วงา เผือกมันฝักผักแห่งทั้งหลายในแผ่นดินนี้
ให้บริบูรณ์งามจงทุกประการ"

(2/จ.ศ. 1148)

สันธานเชื่อมความที่คล้ายตามกัน อาจปรากฏซ้ำกันได้ เมื่อใช้เชื่อมความมากกว่า
2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

"ด้วยมือสุณีมาตดกลงต้องพระอมะรินทรมะทาปราสาทครั้งนี้ เดิมทีหมี
ทันพิจารณาที่ตกใจกลัวไทยต่าง ๆ ครั้นพิจารณาดูไปตามได้สดับฟังมาแต่บุรณภพมาสืบ ๆ มา
นั้นว่าสุณีตถกฏกงอนได้แลถูกคานทามแลถูกเสากระโตงแลถูกเกวียนแลถูกเรือแลลอมเข้ายุง
เข้า เป็นนิมิตอันดี เจ้าของนั้นจะได้เป็นใหญ่จะได้ลาภต่าง ๆ เป็นอันมาก"

(1/จ.ศ. 1151)

¹แล สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 9 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น และ

กลุ่มคำสันธาน

กับ ¹ ทั้ง ปรากฏร่วมกัน เป็นกลุ่มคำสันธาน กับทั้ง

ตัวอย่าง "แล้วเชิญพระบรมธาตุในพระราชวัง 11 พระองค์นั้นบันจบกับพระบรมธาตุมาแต่เมืองน่าน เข้ากัน 60 พระองค์ กับทั้ง ให้ใส่เครื่องเสการบูชาเก่าใหม่ทรงบันจุไว้ในองค์พระชินราช"

(2/จ.ศ. 1170)

ก็ อาจมี แล้ว นำหน้า ปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธาน แล้วก็

ตัวอย่าง "อึ่งพญาเพชบุรุษชื่อ สู้เสียชีวิตทำราชการารสงครามได้ลองหุฬา สมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้าแต่เดิมมาความชอบมาก แล้วก็ เป็นบุตรพญาเวลาใหม่แต่ก่อนขอพระราชทานตั้งให้เป็นเจ้าพญามหาเสนาพระราชทาน เครื่องยศ"

(1/จ.ศ. 1144)

กับ แล แลกับ ² ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน กับว่า แล้ว แลกับว่า

ตัวอย่าง "พระยาสุรเสนา พระยาสมุทรปราการ บอกเข้ามาว่า ณ วันเดือน 4 แรม 15 ค่ำ เรือนายทัพนายกองได้ใช้ใบจากปากน้ำ เปนเรือยืม 4 ลำ กับว่า เห็นกำปั่น 2 เสว มาทอดกุกอยู่ลำหนึ่งยังหาทราบว่กำปั่นแต่ไหนไม่"

(จม.หลวงอุดมมา น.150)

"มาตรานึ่ง ชายผู้คนลูกเมียทาม ทาษา } ไว้แก่ท่าน มิได้
ทານี }

ส่งคนนั้นให้แก่ผู้เฒ่าเอาไว้ผูกดอกเบ๊ยที่ก่ดี แล้ว เรือนเบ๊ยนี้ผู้ฝากหลายตายบ้าง ให้ใช้แต่ผู้ยังให้ปันต้นสิ้นแลเบ๊ยช่วยการนั้น เปน 4 ส่วน ให้แก่เจ้าเบ๊ย 3 ส่วน ปราณี้แก่ผู้ขายส่วนหนึ่ง"

(กม.3 ดวง น.322)

¹ ทั้ง สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจปรากฏอีกรูปหนึ่งเป็น ทั้ง

² แลกับ ปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานในกรณีที่มี ว่า อยู่ด้วย

“อ่านคำให้การจะยาปาถวายไปถึงที่ว่า บุตรวันมุดากับบุตรวันมุ เกิดหาไป ฟังท้องตราตั้งพระยากลับตันไม้ แลกับว่าคิดกันให้ไปรับพระยาบาโงยมาจากปากน้ำมะนรานัน ทรงตรัสว่ารับไปที่ไหน อ้ายพระยาบาโงยมันหนีเจ้าพระยานครไปเอง”

(จม. ทลวงอุดม น. 345)

พร้อม¹ ปรากฏร่วมกับ ทั้ง เป็นกลุ่มคำสันธาน พร้อมทั้ง
ตัวอย่าง “ได้สร้างพระไตรปิฎกถวายพระภิกษุอาคันตุกะ ปรารถนาจะเล่าเรียน พร้อมทั้ง ปิดทองหุ้ร้อยกรอบผ้าห่อสายรัดมาหลายคัมภีร์ ของจง เบนปัจโจยแก่พระโพธิญาณเถิด”

(17/จ.ศ. 1186)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธาน เชื่อมความที่คล้ายตามกัน มีสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ กับ ทั้ง และ²
ตัวอย่าง “เสด็จออก 2 โมงเศษ พระยาสมบัตินิยาธิบาลถวายต้นไม้ทุ้มกระหม่อม พระองค์ใหญ่เฝ้า กับกรมหมื่นภูเรศเฝ้า คำไม้ได้เสด็จออก”

(จม. เหตุราชกิจจา ร.5 น.7)

“องค์พระนโรดมพรหมบริรักษ์มหาอุปราชาฟ้าทะละหะ เมืองอุดง มีไชย มีใบบอก เข้าไปว่าองค์สมเด็จพระทริราชรามมหาอิศราธิบดีถึงแก่พิราไลแล้วราชการทางเมืองอุดงมีไชยยังไม่เรียบร้อย ทั้งยังหาได้ทรงจัดแจง เชื้อวงศ์ชั้น เป็นเจ้าเมืองเขมรไม”

(132/จ.ศ. 1222)

“เราทั้งหลายควรจะมีลิ้มตาของเราและพิจารณาตูก่อนโคลนต่าง ๆ ซึ่งติดอยู่กับล้อแห่งความ เจริญของชาติเรา”

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.11)

¹ พร้อม ไม่ใช่เป็นสันธาน แต่จะปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธาน พร้อมทั้ง

² และ สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น แล

สันธาน เชื่อมความที่คล้ายตามกันนี้ อาจปรากฏซ้ำกันได้ เมื่อ เชื่อมความมากกว่า
2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ฯ ข้า ฯ ยอมเงินรายนี้ทั้งคันทุนและกำไร ให้เป็นของบุตร ราช่า
ทั้งชายทั้งหญิง ซึ่งเกิดแล้ว แล้วยังจะเกิด แล จะมีตัวอยู่ในเวลานั้น"

(435/จ.ศ. ไม่ปรากฏ)

"ข้าพเจ้า เป็นผู้คุม เคยในหมู่ลูกหลาน เจ้ากรุงธนบุรีมาก คือ คุณขจัด
เสงี่ยมบุตรพระพงษ์นรินทร์ได้เสียมมา ทั้ง ได้คุณ เคยกับ เจ้านายผู้หญิงลูกหม่อม เหม็นหลายองค์
จึงได้รู้เรื่องราวของเจ้ากรุงธนบุรี แลพระกิริยาอัชฌาไศรย ทั้ง ทราบถ้อยคำของลูกหลาน
เหล่านั้น เคยยกย่องกันอย่างไรด้วย"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.3)

กลุ่มคำสันธาน

กับ ทั้ง และ ปรากฏร่วมกัน เป็นกลุ่มคำสันธาน กับทั้ง และ ทั้ง

ตัวอย่าง "บทบัญญัติในหนังสือสัญญาฉบับนี้ ทั้ง ใช้สำหรับคนในบังคับอังกฤษนั้น
จะต้องถือว่า เป็นอันใช้สำหรับบุคคลทั้งปวงซึ่งรับประโยชน์ความป้องกันของสมเด็จพระเจ้า
กรุงอังกฤษกับทั้ง มีสิทธิที่จะขึ้นทะเบียนในกรุงสยามตามความในข้อ 6 แห่งหนังสือสัญญาฉบับนี้
ได้นั้นด้วย"

(สัญญา ฯ น.117)

"รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม ยอมตกลงที่จะออกหนังสืออนุญาต
ให้บันดาพล เมือง เยอรมันที่ได้ยื่นคำร้องขอมาลงจดหมาย เหตุไว้แล้วนั้น เข้ามาในกรุงสยาม
ได้ เป็นการชั่วคราวและทั้ง จะรับคณะทูตพิเศษชั่วคราวฝ่าย เยอรมันนั้นด้วย"

(สัญญา ฯ น.47)

กับ แล ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน กับว่า และ ว่า

ตัวอย่าง "จัดให้พระ เนมชาว เมืองสวาย เติยบลงไปสืบราชการที่อง โดย เติยงวน
เมืองไส่อ่อนได้ความว่า เจ้าตีศึกไทย์กกองทัพไปรบพวก เมืองดัง เกียซึ่ง เข้ากับจีนโจร ยังไม่
ราบคาบ แล้วเจ้าตีศึกให้ถอดคนโทษพวกองอันพวงที่จำไว้ปล่อยเสียกับว่า เมื่อเดือน 7 ค่างขึ้น
องจำพรายขึ้นไปอยู่ใน เมืองเว้ประมารเดือนเสท"

(8/จ.ศ. 1217)

“ซาร์พูดสรรเสริญฉันว่าดีนักแลมีใจรักใคร่มาก นอกแอมเปอเรอว่าฉันคงเป็นแขกอย่างดีของแอมเปอเรอคนหนึ่งสมควรรับ แล้วคงจะได้การรับรองดีมากนั่งอยู่ถึง 10 นาทีก็ไม่บอกให้กลับ”

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.266)

แม้แต่ ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน แม้แต่ ถ้าปรากฏในประโยคเชื่อมที่มีประธาน แม้แต่ จะปรากฏอยู่ต้นประโยค ก็ จะแยกไปปรากฏหลังประธาน

ตัวอย่าง “ใน 2 ชั่วโมงมีคนมาช่วยทำงานสักสามสี่ร้อย ดูเต็มใจแข็งข้อที่จะทำการรับเสด็จด้วยกันทุกคน แม้แต่พวกผู้หญิงที่ไม่ได้ไปถูกขอแรงทำงาน ก็พากันมารับอาสาตั้งเตาหุงข้าวทำครัวเลี้ยงคนทำงาน”

(เสด็จต้น น.38)

อีก ปรากฏร่วมกับกลุ่มคำ นัยหนึ่งว่า ประการหนึ่ง เป็นกลุ่มคำสันธาน อีก นัยหนึ่งว่า อีกประการหนึ่ง

ตัวอย่าง “การที่เสด็จมาครั้งนี้ เมืองพิชัยมิใช่บอกลงไปว่า เกิดตันโพธิ์ขึ้นต้นหนึ่ง ใบขาวเป็นเงิน ซึ่งได้เสด็จขึ้นบาททอดพระเนตรตันโพธิ์เงิน อีกนัยหนึ่งว่า จะมาตรวจสุขทุกข์ของราษฎร ห้ามไม่ให้กะเกณฑ์และอื่น ๆ”

(เสด็จต้น น.51)

“ข้าไม่ชอบฟังเจ้าพูดว่า เจ้าทำงานได้บังคับสมุห์แสงไม่ได้หรือทำได้ บังคับคนนั้นไม่ได้คนนี้ไม่ได้ เพราะคำที่กล่าวเช่นนั้นแสดงว่าเจ้าเป็นผู้มีสติไม่มัน อีกประการหนึ่ง การที่เจ้าชอบนายหรือไม่นั้นไม่ใช่ข้อที่บริษัทอยากทราบ ข้อที่ต้องการทราบคือว่า นายของเจ้าชอบเจ้าหรือไม่”

(จม.จางวางหระำ น.86)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความที่คล้ายตามกัน มีทั้ง สันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

¹อีก ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดี่ยว ในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเดียว ปรากฎ 2 คำ คือ ทั้ง และ

ตัวอย่าง "ขอขอบพระราชหฤทัยสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งสเปน ในพระราช
ปรารภณัติที่ทรงมีต่อข้าพเจ้าและประเทศไทย ขอถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญ ทั้ง
ขอให้ราชอาณาจักรและประชาชนชาวสเปนประสบความสำเร็จรุ่งเรืองสืบไป"

(พระราชดำรัส ร.9 น.6)

"ผมโดนชายอ้วนซึ่งจำชื่อไม่ได้คนนี้สัมภาษณ์สองหน เขาเป็นคนที่
ฉลาดและมีวิธีการตั้งคำถามดีมาก"

(จตุรัส น.118)

สันธานเชื่อมความที่คล้อยตามกัน อาจปรากฏซ้ำกันได้เมื่อเชื่อมความมากกว่า
2 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

"บริษัทของเขาบริหารจัดการในประเทศ และ จัดทำต่างประเทศ และ
มีบริการขายตัวรถไฟอีกด้วย"

กลุ่มคำสันธาน

กับ พร้อม รวม¹ อีก² ปรากฎร่วมกับ ทั้ง เป็นกลุ่มคำสันธาน
กับทั้ง พร้อมทั้ง รวมทั้ง อีกทั้ง

ตัวอย่าง "มีลูกปูช่างคิด เห็นพระโพธิสัตว์เป็นผู้ที่ควรเคารพคารวะไม่แพ้
พระพุทธเจ้า จะใช้คำว่าสัตว์ ดูจะต่ำไป กับทั้ง พระโพธิสัตว์แต่ละองค์ล้วนแต่ประกอบ
คุณงามความดี ควรเขียนเป็น พระโพธิสัตว์จะเหมาะสมกว่า"

(ท่าไม น.50)

"ไทยสัญญาจะอำนวยความสะดวกทางการค้า ให้สิทธิต่าง ๆ แก่
โปรตุเกส พร้อมทั้ง อนุญาตให้ตั้งโรงงานตามพิธีศาสนาของโปรตุเกสด้วย"

(เรียงความทฤษฎีผล 14 น.9)

¹ พร้อม รวม ไม่ใช่เป็นสันธาน

² อีก ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดียวในสมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน แต่จะ
ปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธานเมื่อมี ทั้ง อยู่ด้วย

... เป็นที่น่าชื่นชมที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้รับความร่วมมือส่งเสริม
มาก ทั้งจากทางราชการและจากต่างประเทศ รวมทั้งได้รับงบประมาณให้สร้างโรงพยาบาล
ศูนย์แพทยศาสตรชั้นไปในปีนี้ด้วย”

(พระราชดำรัส ร.9 น.17)

“การออกกำลังกาย เป็นสิ่งที่ดีต่อสุขภาพ อีกทั้งทำให้รูปร่างได้สัดส่วนงด
งามขึ้น”

ทั้ง อีกทั้ง ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน ทั้งก็ อีกทั้งก็
โดยส่วนใหญ่จะปรากฏในประโยคเชื่อมที่มีหน่วยประธาน ดังนั้น ทั้งก็ อีกทั้งก็ อาจ
ปรากฏแยกกัน โดย ทั้ง อีกทั้ง จะปรากฏอยู่ต้นประโยค ก็ จะแยกไปปรากฏอยู่หลัง
ประธาน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง “ฉันชอบเขาทั้ง เขาก็มีบุญคุณต่อฉัน”

(ไวยากรณ์ไทย น.62)

“เขาชอบวาดรูปอีกทั้ง เขาก็มีพรสวรรค์ทางนี้ด้วย”

แม้แต่ ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน แม้แต่ก็ ถ้าปรากฏ
ในประโยคเชื่อมที่มีประธาน แม้แต่ จะปรากฏต้นประโยค ก็ จะแยกไปปรากฏหลังประธาน

ตัวอย่าง “ภาษากฎหมายอังกฤษมีความยุ่งยากดังกล่าวนี แม้แต่ชาวอังกฤษ
เองก็หนักใจที่ต้องฟัง และพูดภาษาซึ่งตามปกติก็ไม่เคยได้ยินหรือใช้”

(ภาษา กพ. น.35)

และ ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน และก็

ตัวอย่าง “ข้าพเจ้าเต็มใจพูดเรื่องนี้ ก็เพราะเห็นว่าวรรณคดี เป็นสาขาหนึ่ง
ของศิลปะ และก็ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมด้วย”

(ศักดิ์ศรีวรรณกรรม น.51)

อีก ปรากฏร่วมกับกลุ่มคำ ประการหนึ่ง เป็นกลุ่มคำสันธาน

อีกประการหนึ่ง

ตัวอย่าง "โปรตุเกสเป็นประเทศแรกที่ได้หาทางมาติดต่อกับประเทศทางเอเชีย
ได้สำเร็จ ทั้งนี้เนื่องจากโปรตุเกสตั้งอยู่ติดทะเล มีชัยภูมิและช่วยส่งเสริมการเดินทาง
สำรวจทางทะเล อีกประการหนึ่ง ประเทศโปรตุเกสมีบุคคลสำคัญที่ได้อุปถัมภ์การเดินทาง
สำรวจเรือ คือ เจ้าชาย เอนริ นาวิกบุซ"

(เรียงความทฤษฎีผล 14 น.4)

1.6 สันธาน เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธาน เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ แต่ ถึง หาก

ตัวอย่าง "มาตราหนึ่ง ชายใดมิได้สู้ขอหญิงเป็นค่านับแลลอบทำชู้ด้วยลูกสาว
ท่าน ๆ จับได้ท่านมิให้ฆ่าฟันชาย แต่ให้ผูกมือไว้ว่ากล่าวกันตามกระบิลความเมืองท่าน"

(กม.3 ดวง น.297)

"อยากจะใครให้เอาไปตัดหัวเสียตามสกุลพ่อแม่ แต่นี้มักเป็นเช่นนั้น
เหมือนคุณสัวลิมาตาพระองค์เจ้าหน้าตา ถึงลูกท่านรักท่านเลี้ยง เป็นหนักหนา มารดาท่านเอา
ไว้ไม่ได้ เอาไปตัดหัวเสียเป็นอย่างมีมาแล้ว"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/4 น.3)

"ท่านอรธรรคมาเสนาบดีปลูกษาพร้อมกัน เห็นว่าความทั้งนี้หาจริงไม่
ด้วยแจ้งอยู่แต่ก่อนนั้นแล้วว่าเป็นกลมารยาเจ้าเมืองแสนทวิลลวงแก่กัน หากเสนาบดีกรุง
รัตนบูรระอังวะไม่วิจารณ์ตริกรองนำเอาความเท็จจริงทูล เจ้านายแห่งตนให้ชื่นชมยินดี"

(จม. เหตุไทยพม่า น.38)

กลุ่มคำสันธาน

แต่ ทว่า¹ หาก ปรากฏร่วมกันเป็นกลุ่มคำสันธาน แต่ทว่า² แต่หากทว่า

¹ไม่มีข้อมูลปรากฏ เป็นสันธานเดี่ยว

²แต่ทว่า สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น แต่เท่ว่า

ตัวอย่าง " เหตุใดจึงถามมาฉนี้ มหาจันท์จึงแก้ว่าคำอันนี้เป็นประเพณี
สัมมาทฤษฎีมาแต่บุราณ พระนครอันใดพระศาสนาตั้งอยู่ แต่เท่าว่ามีได้ไปมาถึงกัน ครั้น
แลมีใครไปมาแล้วจะมีราชสารแลสมณสารไปมาถึงกันนั้น ย่อมปราไสยได้ตามถึงพระศาสนา
เป็นทางปราไสยไปถึงกัน เช่นนี้"

(14/จ.ศ. 1178)

" เสนามตุลลภขุณปฤษาให้เจ้าฉคอรถอยญุตลด เสนาบ่ตืลงเสีย ฝ่าย
เจ้าฉคอรก็หามีความสิงนิงสิ่งโดยต่อแผ่นตืมิบ่ แต่หากทว่าทรงพระเมจิตาเทนว่า เป็นผู้ใหญ่
ประนิงจมิความคิด เหน็ดและชอบุ จตั้งใจยทำราชการแผ่นดินโดยสุจริตจึงไทคงว่าราชการ
ริง } เมืองสิบมา"
ครอง }

(1/จ.ศ. 1146)

แต่ ถึง แต่หาก ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน แต่ว่า ถึงว่า
แต่หากว่า

ตัวอย่าง "โปรดแต่งคำอาราธนาพระไชยคันทธานุราช จเชิญไปโล่น้ให้ลง
โดยเร็ว เจ้าคุณโปรดประกาศเทวดาให้เพราะ แต่ว่าอย่าให้ยาว ให้ได้เพลบายเก่า
นั้นหายไป ฯ"

(14/จ.ศ. 1156)

"ถ้าแลจะเอาใจทจำเลยออกมาพิจารณาสิบไปนั้น ฝ่ายใจทตติใจว่า
แปลกเลย ฝ่ายจำเลยว่าชอบด้วยเลย แลผู้พิจารณาว่าชอบด้วยดวงตราแล้ว อย่าให้ฟัง
ให้ผู้พิจารณาว่ากล่าวสิบไป ถึงว่าฝ่ายใจทจำเลยซึ่งตติใจว่าแปลกเลยนั้นจะร้องฟ้องกล่าว
โทษกระลาการแลลูกความนั้นจะได้เอาเลขแลดวงตราซึ่งตติออกไว้นั้น ชัณสุดกับดวงตราซึ่ง
ปิดราประจำเลขไว้นั้น ให้ผู้พิจารณา เร่งพิจารณาว่ากล่าวให้สำเร็จอย่าให้ค้างช้ายอยู่พันพระ
ราชกำหนดกฎหมาย"

(กม. 3 ดวง น.650)

"เจ้าผู้หลานเราก้เปนลูกไทแต่หากว่าพลัดไปอยู่เมืองพม่าแต่เล็ก เจ้า
อังวะไม่รู้ ก็ตั้งเจ้าเลี้ยงเจ้าเปนขุนนาง"

(1/จ.ศ. 1165)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธาน เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน มีทั้งสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 3 คำ คือ แต่ ทั้ง หาก

ตัวอย่าง "ข้อ 7 ว่า เรือรบอเมริกันจะเข้ามาทอดหน้าด่าน เมืองสมุทรปราการ
เข้ามาทอดได้ แต่จะขึ้นมาตกรุงฯ ไม่ได้"

(80/จ.ศ. 1218)

"ที่หน้า เรือนมิดันไม้ขนาดพวกดั้นพุดของแม่เล็กในสวน แต่น่าสงสาร
ที่สุด ลันขึ้นไป 4 โมงเท่านั้น ใบบ้านบไม่ไดเงอหน้าเลย ทั้งเขาระวังรดน้ำอย่างยิ่ง"

(ประพาสยุโรป น.96)

"ข้าพเจ้าอยากจะเดาต่อไปว่าสุภาสิตพระร่วงนั้น ได้เริ่มเก็บรวบรวม
ขึ้นในสมัยพระเจ้ารามคำแหงนี้เหมือนกัน แต่คงจะไม่ใช่เป็นของคน ๆ เดียวแต่ คงจะ
ได้แต่งกันหลายคน และไม่ใช่แล้วเสร็จในคราวเดียว แต่งเพิ่มเติมต่อกันหลายยุค จึงมีข้อ
ความซ้ำกันอยู่บ้าง หากจำนวนผิดกันเท่านั้น"

(ประมวลพระบรมราชาธิบาย ร.6 น.29)

กลุ่มคำสันธาน

แต่ ปรากฏร่วมกับ ทว่า¹ และสันธาน หาก เป็นกลุ่มคำสันธาน
แต่ทว่า² แต่หาก

ตัวอย่าง "อนึ่งรูปพระเจ้าเทวานังปิยะตศิวเจ้าหลักด้วยสิลาภก็ยังปรากฏ
อยู่ แต่ทว่าแตกหักทำลายไปบ้างแล้ว"

(486/จ.ศ. ไม่มี)

"วันนี้ปรอท เย็นกว่าวานนี้ แต่หากมีแดดไม่มีลม ไม่ใคร่
รู้สึกหนาวมาก"

(ประพาสยุโรป น.157)

¹ ทว่า ไม่มีข้อมูลปรากฏเป็นสันธานเดี่ยว

² แต่ทว่า สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น แต่ท้าว

แต่ ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน แต่ว่า

ตัวอย่าง "บางทีก็ยืนบนหลังม้าเท้าเดียวแล้วเดินเป็นฝรั่งรำเท้า เปลี่ยน
ท่าทางยกเยื้องต่าง ๆ บนหลังม้าเมื่อกำลังหื้อ บางทียืนเอนตัวลงมาข้างม้าดูเหมือนจะตก
แต่ว่าไม่ตก"

(ทูตไทยไปอังกฤษ น.30)

แต่ ปรากฏร่วมกับ กระนั้น กระนั้นก็ดี อย่างไรก็ดี เป็นกลุ่มคำสันธาน
แต่กระนั้น แต่กระนั้นก็ดี แต่อย่างไรก็ดี

ตัวอย่าง "วันนี้เห็นปลาฉลามว่ายข้างเรือห่างเพียงเก้าวาสิบวาเป็นกอง
เขาว่าเป็นลูกปลา แต่กระนั้นตัวหนึ่งยาวสัก 4 ศอกไปได้"

(ประพาสยุโรป น.111)

"การอยู่ในกรุงเทพฯ มีเครื่องกวนใจมาก มีเครื่องทำให้เดือดร้อนมาก ต้อง
คิดถึงเรื่องการใช้สอยไม่ได้ขาด ค่าเลี้ยงชีพก็แพง. แต่กระนั้นก็ดีผมขอรับประทานอยู่กรุงเทพฯ"

(จม.ร.6 น.14)

"ประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะตั้งกงสุลเยเนอรัลกงสุล วิศวง
สุลและพนักงานกงสุลทั้งหลายให้ไปอยู่ ณ เมืองและท่าเรือ ในดินแดนและอาณาเขตร์ของ
ประเทศอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งได้ยอมให้พนักงานอย่างเดียวกับของประเทศอื่นใด ๆ ไปตั้งอยู่ก็ได้
แต่อย่างไรก็ดี พนักงานกงสุลที่ว่าจะต้องไม่เข้าทำการตามตำแหน่งจนกว่าจะได้รับอนุมัติและ
ความยอมรับของรัฐบาลซึ่งตนไปประจำอยู่ด้วย"

(สัญญาฯ น.9)

ถึง ปรากฏร่วมกับกลุ่มคำ กระนั้น เป็นกลุ่มคำสันธาน ถึงกระนั้น

ตัวอย่าง "กรุงสยามพลอยมีความโหม่นสดด้วยจริง ๆ เพราะเสื่อมเสียท่านผู้
เปนประธานในราชตระกูลของกรุงบริตาเนียไป เปนที่มีโสกาลัยแก่กรุงบริตาเนียยิ่งนัก ถึง
กระนั้นกรุงสยามไว้ใจกรุงบริตาเนียจะทรงระงับพระทัยได้ด้วยกำลังพระปัญญา"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.155)

ถึงกระนั้น ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน ถึงกระนั้นก็ถ้าประโยค
เชื่อมมีประธาน ถึงกระนั้น จะปรากฏต้นประโยค ก็ จะแยกไปปรากฏหลังประธาน

ตัวอย่าง "ข้าราชการฝ่ายคฤหัสถ์ เข้ามารับราชการในวัง เหน็ดเหนื่อยดั่งเอา
เพื่อต่างน้ำกลับไปบ้านมือเปล่า ๆ ทุกวัน ๆ จะไปบ้านมือไม่เปล่านั้นมีละหนแต่เมื่อวันรับ เบี้ย
หวัด ถึงกระนั้นก็ได้น้อยกว่าพระสงฆ์โดยหาก"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/4 น.130)

"เห็นว่าค่าธรรมเนียมติดตามวัดปากเรือวาละ 1700 บาท

แรงนักจริงจึงให้ลดลงวาละ 1000 บาท ถึงกระนั้น เรือลูกค้าพวก อังกฤษ
อเมริกา
ฝรั่งเศส

ก็ยังเข้ามาน้อยอยู่"

(95/จ.ศ.1218)

สันธานเดียวและกลุ่มคำสันธาน อาจปรากฏต่อเนื่องกันได้เพื่อเชื่อมความขัดแย้ง
ที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ในนั้นมีเครื่องประดับของวัดฝรั่ง คือหน้าพระ เชิงเทียนอันโต ๆ
เป็นต้น แต่ไม่มีอะไรประหลาดเหมือนรูปเซนต์ชาร์ลส์ ซึ่งเป็นคน ๆ เรายังเอง, แต่หาก
หยอดกันขึ้นมากเป็นเซนต์"

(ประพาสยุโรป ร.5 น.196)

"จำหลักภาพเรื่องเฉลิมเกียรติดารายณ์ เป็นปรารงค์ต่าง ๆ ภาพ
ตัวโต ๆ ทั้งนั้น แต่ว่าดูเหมือนจะทำแล้วแต่ 2 ปรารงค์ข้างด้านตะวันตก แต่ปรารงค์ข้างด้าน
ตะวันออกนั้นค้างอยู่ยังมีได้จำหลัก"

(นครวัด น.112)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความขัดแย้ง มีทั้งสันธานเดียว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดียว ปรากฏ 4 คำ คือ แต่ ถึง ทว่า หาก

ตัวอย่าง "ผมไม่รู้ว่ในกระสอบทรายมีเพชรทองของมีค่าอะไรมากมายหรือ
เปล่า แต่รู้ว่าเขาหวงของเขามาก"

(ชอยใจสบาย น.49)

“งานเลี้ยงคืนนี้ฉันไปไม่ได้ถึงฉันอยากไปก็ตาม”

(สันธาน น.86)

“เขาเสนอให้รับคนใหม่ ที่ว่าไม่มีใครเห็นด้วย”

“จดหมายเหตุในชั้นหลัง ๆ นักพยายามแสดงว่าเหตุการณ์ ร.ศ.112 ที่เกิดขึ้นนั้น ทางกรุงปารีสไม่รู้เห็นและไม่สนับสนุน หากเป็นการที่พวกฝรั่งเศษทางอินโดจีน ทำไปเอง”

(ปาฐกถา น.23)

กลุ่มคำสันธาน

แต่ ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำสันธาน แต่ก็

ตัวอย่าง “กระแสมันนี่ค่อนข้างจัด แต่ก็เย็นสบายยิ่งนัก”

(จม. เหตุสังคโปร์ น.6)

ถ้าประโยค เชื่อมมีประธาน กลุ่มคำสันธาน แต่ก็ อาจปรากฏแยกกันได้ โดย แต่ จะปรากฏต้นประโยค ก็ จะปรากฏหลังประธาน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง “เราอยากจะช่วยเขา แต่เขาก็ไม่ให้ช่วย”

แต่ ปรากฏร่วมกับ ทว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน แต่ทว่า

“พระยาอุปกิตศิลปสาร จำแนกคำกริยาตามจำนวนของคำนามที่ ปรากฏร่วมกับ เช่นเดียวกับ ดร.วิจิตรนน์ แต่ทว่าท่านใช้ความหมายช่วยจำแนกคำกริยา ด้วย”

(ภาษาพินิจ น.15)

แต่ ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน แต่ว่า

ตัวอย่าง “ฉันเห็นเขาแต่ว่าเขาไม่เห็นฉัน”

(ไวยากรณ์ไทย น.63)

แต่ ถึง ปรากฏร่วมกับ กระนั้น เป็นกลุ่มคำสันธาน แต่กระนั้น ถึงกระนั้น

ตัวอย่าง “เขาไม่ขยันท่องหนังสือ แต่กระนั้นเขาสอบได้ที่ดี ๆ เสมอ”

“ฉันพยายามกินให้มากขึ้น ถึงกระนั้นใคร ๆ ยังคงทักว่าฉันกินเหมือน

แต่กระนั้น ถึงกระนั้น แม้กระนั้น ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำ
สันธาน แต่กระนั้นก็ ถึงกระนั้นก็ แม้กระนั้นก็ ถ้าประโยคเพื่อมีประธาน แต่กระนั้นก็
ถึงกระนั้นก็ แม้กระนั้นก็ อาจปรากฏแยกกันได้ โดย แต่กระนั้น ถึงกระนั้น แม้กระนั้น
จะปรากฏต้นประโยค ก็ จะแยกไปปรากฏหลังประธาน

ตัวอย่าง "ที่ประทับ เป็นยกพื้น เรียกว่า "สปีก เกอส์ แพลตฟอร์ม" อยู่หน้า
ตึกที่จะ เปิดใหม่มี เต้นท์ครอบแต่กระนั้นก็มีไอรอนระลู"

(ตาม เสตัจจา น. 79)

"เหตุไฉน เราจึงไม่แสวงหาทางทดลองปรับปรุงแก้ไขภาษากฎหมาย
ของเราบ้างจริงอยู่ ในต่างประเทศก็ยังไม่ปรากฏแนวคิด เห็นในเรื่องเอาการทดลองมาใช้
ให้เป็นประโยชน์ในทางปรับปรุงกฎหมาย แม้กระนั้นก็ไม่จำเป็นที่เราจะต้องรอคอยติดสอย
ห้อยท้ายนานาประเทศอยู่ตลอดไป"

(ภาษา กม. น. 4)

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม แม้กระนั้นก็ตาม ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นกลุ่มคำ
สันธาน ส่วนใหญ่จะปรากฏในประโยค เชื่อมที่มีประธาน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม แม้กระนั้นก็ตาม
จะปรากฏต้นประโยค ก็ จะแยกไปปรากฏหลังประธาน

ตัวอย่าง "เนเมียวสีหบดีได้สั่งให้ทัพพม่า เคลื่อนมาตั้งค่ายใกล้พระนครศรีอยุธยา
เข้าไปอีก แต่ถึงกระนั้นก็ตามการป้องกัน เมืองทางกรุงศรีอยุธยาก็ยังหละหลวมมาก"

(เรียงความทวนภูมิพล 14 น. 135)

"สมเด็จพระนารายณ์ทรงต้อนรับชาวอังกฤษเป็นอย่างดี ทรงพยายาม
ประทานความสะดวกแก่พ่อค้าอังกฤษ แม้กระนั้นก็ตามการค้าของพ่อค้าอังกฤษก็ยังไม่ประสบ
ความยากลำบาก"

(เรียงความทวนภูมิพล 14 น. 188)

ก็ อาจมีกลุ่มคำ อย่างไร นำหน้าและมี ตาม ดี ตามหลัง ปรากฏ
เป็นกลุ่มคำสันธาน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี

ตัวอย่าง " เขาทุลไว้ล่วงหน้าว่าคืนนี้ขอให้รับสั่งเป็นภาษาฝรั่งเศส (เดิมเตรียมไว้เป็นภาษาอังกฤษ) เพราะแขกที่มาในงานส่วนใหญ่จะเป็นเชื้อชาติฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม เขารับรองกันอย่างแข็งขันและดู เขาปลาบปลื้มพอใจ เมื่อทรงมีพระราชดำรัสเป็นภาษาฝรั่งเศสตอบ "

(ความทรงจำสมเด็จพระเจ้า น. 119)

"คนทุกวันนี้หายากที่จะคิดถึงคนอื่นก่อนตน อย่างไรก็ดี เราควรพึงเหตุของคนอื่นบ้าง"

(ภาษาไทย น. 220)

แต่กระนั้นแต่อย่างไร แม้กระนั้น ปรากฏร่วมกับ ก็ดี เป็นกลุ่มคำสันธาน แต่กระนั้นก็ดี แต่อย่างไรก็ดี แม้กระนั้นก็ดี

ตัวอย่าง "บริษัทประสบกับความขาดทุนอย่างมาก แต่กระนั้นก็ดีบริษัทจะคงดำเนินการต่อไปอีก"

"บริษัทประสบความขาดทุนอย่างมาก แต่อย่างไรก็ดีบริษัทจะคงดำเนินการต่อไป: อีกชั่วระยะหนึ่ง"

"มาตรา 46 บัญญัติว่าบรรดากระบวนพิจารณา เกี่ยวด้วยการพิจารณา และการชี้ขาดตัดสินคดีให้ทำเป็นภาษาไทย แม้กระนั้นก็ดี มักจะปรากฏเสมอว่า มีการกล่าวคำในภาษาต่างประเทศแทรกบ้าง เป็นครั้งคราว"

(ภาษา กม. น. 63)

ทั้ง ปรากฏซ้ำ เป็นกลุ่มคำสันธาน ทั้ง ๆ

ตัวอย่าง "การต่อสู้ป้องกันพระนครครั้งนั้นจึงถือได้ว่าชาวไทยได้เสียสละต่อสู้กับศัตรู ซึ่งมีกำลังอันล้นพ้นอย่างกล้าหาญที่สุด ทั้ง ๆ ที่ข้าศึกมีกำลังทหารโปรตุเกสผู้ชำนาญในการยิงปืนใหญ่ถึง 4000 คน พระเจ้ามูเรงนองต้องใช้กลอุบายลวงเอาพระยายมราชผู้ป้องกันพระนครออกมาควบคุมไว้เสีย แล้วส่งพระยาจักรีข้าเก่าของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เข้าไป เป็นไส้ศึกอยู่กรุง จึงสามารถขยายกรุงศรีอยุธยาลงได้ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2112"

(เรียงความทฤษฎีพล 14 น. 113)

หาก ปรากฏร่วมกับสันธาน แต่ เป็นกลุ่มคำสันธาน หากแต่
ตัวอย่าง "หลักการและจรรยาของคณะลูกเสือ นั้น มิใช่จะเป็นประโยชน์หรือ
 เป็นสิ่งสำคัญเฉพาะแก่ตัวลูกเสือฝ่ายเดียว หากแต่ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกคนด้วย"

(พระราชดำรัส ร.9 น.119)

1.7 สันธานเชื่อมความที่ต่างกัน

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความที่ต่างกัน มีแต่สันธานเดี่ยวเท่านั้น

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ ส่วน

ตัวอย่าง "มาตรานึ่ง ทึ่งใดนอกใจผู้มีผู้ ชายผู้ดีพันแทงชายผู้เป่นผู้ตาย
 ท่านว่าให้ฆ่าชายผู้แลทึ่งนั้นให้ตกไปตามกัน ถ้ามิตายแต่บาดเจ็บไซ้ ให้โทษชายผู้เป่นปรตม
 ผิดเมียทวิคุณ แล้วให้โทษโดยบาดเจ็บนั้นอีกโสดหนึ่ง ส่วน ทึ่งให้ประจานโดยพระราชกฤษฎีกา"

(กม. 3 ดวง น.280)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความที่ต่างกัน มีแต่สันธานเดี่ยวเท่านั้น

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ ส่วน

ตัวอย่าง "ใครไม่ทราบพูดขึ้นว่า พอเสี้ยวแหลมคลื่นจะตีเรือโคลงใหญ่ พระ
 ลักษณะนั่งได้จะอยู่สักครู่เดียว ยังมีได้กินอะไร บอกว่าไม่สบายลุกไปนอน เลยเสียทำใหญ่
 ถึงกับตาย ลงจากรยได้ช่องเลยหัวเราะใหญ่ ส่วน ตัวท่านเองแข็งใจกินข้าวอยู่จนอ้อม

(จม. ร.6 น.72)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความที่ต่างกัน มีแต่สันธานเดี่ยวเท่านั้น

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ ส่วน

ตัวอย่าง "ข่าวที่ปรากฏสำหรับ เรื่องนี้มีเพียงเท่านี้ ส่วน ข่าวคืบหน้าจะได้

นำมาเสนอต่อไป

(ลักษณะภาษาไทย น.220)

1.8 สันธาน เชื่อมความที่บอกเงื่อนไข

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 .

สันธาน เชื่อมความที่บอกเงื่อนไข มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 4 คำ คือ เกลียด¹ ถ้า ผี² แม่น

ตัวอย่าง "เจ้ามคอorkแกชราพฤทธิภาพ เกลือกมีการรณรงสังครามทำมิได้จ .
เจียรชการไปยจให้เจ้ามคอorkคงว่าราชการเมืองมคอorkสียไปยทมิได้ จะไว้จเป็นเสียรหนาม
ต่อแผ่นดิน ไทยกเจ้ามคอorkออกเสียรจากเจ้ามคอorkหรือรัมราชเอาตัวเข้ามาใช้ราชการมกรุง"

(4/จ.ศ. 1146)

"8 ถ้าชบวิ้วได้คั่นนาวิ้วลยเข้าท่าน ให้ไหม 11000"

(กม.3 ดวง น.382)

"แต่ประดุดแสดงรรมถึงสระแก้ว โอยการหมื่นไทวาริก

ผี ผู้ ชาย } เจรจาด้วยกันกัตี นั่งในที่สงัดกัตี อนึ่งทอดแหแลตกเบตลุ่มส้อนช้อน
หญิง }

แลรื่องเรือเป่าขลยเป่านี้ตีตบชบวิ้วไร่รื่องนี้มัน โอยการหมื่นไทวาริก ถ้าจับได้โทษ 3
ประการ"

(กม.3 ดวง น.37)

"ในเพลานั้นสั่งให้ข้าพระพุทธิเจ้า แลราชบันคิดเสียรแทงว่าลันเกล้า
จเสดจา ขึ้นไปเมืองทวาย แม่นฮ้ายพม่าจะแตกหนีพระบารมี ขอให้ได้ทีดี"

(7/จ.ศ. 1134)

สันธานเดี่ยว เชื่อมความที่บอกเงื่อนไข อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความ
บอกเงื่อนไขที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

¹ เกลือก สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น เกลือก

² ผี สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนรูปอื่นได้อีก เป็น ผี ผี

ตัวอย่าง " 122 มาตราหนึ่ง ถ้าลักอ้อยลำหนึ่งถึง 9 ลำให้ไหมเป็นเบี้ย
 1100 ถ้าลักแต่ 10 ลำขึ้นไปถึงแบก 1 } แบกก็ดี ให้ไหมเป็นเบี้ย 11000"
 2 }
 3 }

(กม.3 ดวง น.461)

"มาตราหนึ่ง ถ้าโจรคยพวกปล้นพวกดีชิง พวกสกฏพวกสดม ย่อง
 เบา จับได้โจรหมิดัทธิพย์ ถ้ารับชัตพวกหลายคน ให้เอาพวกเพื่อนมาถาม ถ้ามีรับให้
 เอาตัวโจรมาเขียร 3 ทน ถ้าเขียนโจรยีนอ่าให้เอาพวกเพื่อนมาเขียร 3 ทน ถ้าเป็นสัจ
 ให้ลงโทษโดยพระราชกฤษฎีกา ถ้าอ้อยค่าพวกเพื่อนพิรุท ท่านว่าอย่าเพื่อลงโทษแก่พวกมัน
 นั้นก่อน ถ้าโจรตันชัตคินค่า ให้เล่งตุงงถ่องแท้ โจรคินค่าเอง หฤา ๆ มีผู้สอรให้คินค่า ถ้า
 คินค่าเอง อย่าให้เอาพวกโจรมาเขียรก่อน ให้เอาตัวมันผู้ชัตเขียร 3 ทน จนถึงขนาด
 จำงหนักโดยจารัดนครบาล ถ้ามันหนีรับคินค่าอยู่ ให้ชาวพระนครบาลพิดเคราะห์จิงเปน
 ธรรม์ ถ้ามีพิรุทกอไต่สวนได้ให้สับ อย่าให้มีคนร้ายในแผ่นดินท่าน ถ้าหาพิรุทมิได้ ควร
 ที่จำกั้ให้จำ ควรที่จถอดคั้ให้ถอดเสียว"

(กม.3 ดวง น.441)

"แมนชายทำสมรสได้เท่าใดให้ไว้แก่หญิงจงสิ้น เปนโทษแก่ชายแล
แมนหญิงทำสมรสได้เท่าใดให้ไว้แก่ชายจงสิ้น เปนโทษแก่หญิงผู้พรางนั้น แมนเขาทำบรคน
 พรางทั้งสองข้างไซ้ ให้ปันกันแต่คถกึ่งอย่าปันตั้งสมรสนั้นเลย"

(กม.3 ดวง น.299)

กลุ่มคำสันธาน

ถ้า ถึง แมน อาจปรากฏร่วมกันหรือปรากฏกับ มาท เป็นกลุ่มคำ
 สันธาน ถ้าแมน ถึงมาท¹ มาทแมน²

¹ มาท ไม่มีข้อมูลปรากฏเป็นสันธานเดียว

² อาจปรากฏเป็น แมนมาท ก็ได้ ดูรายละเอียดหน้า

ตัวอย่าง "แต่ก่อนที่เมืองมหาชัยก็หาเคยต่อเรือไม้ ถ้าแม่น้ำญวนให้ต่อเรือจริง เห็นจะคิดราชการ"

(จม. เขมรญวน น. 13)

"พระภิกษุสาม เณรกลางอารามนั้นอยู่มากก็มีอยู่น้อยก็มี ถึงมาทอยู่ มากอยู่น้อยเท่าตั้งนั้น - เป็นธรรมดาภิขุสาม เณรกลัวไทย จะเปนโทษค่องเข้ามาในสิกขาบทประการหนึ่งกังวลจะรำเรียนคันทุรวีวิสะนาทอรอญ มีอาจจะจับกุม เอาผู้กระทำความร้ายพระพุทศาสนาพระพุทธรูปพระสฎูปพระเจติได้"

(กม. 3 ดวง น. 723)

"มาทแม่น้ำพระเจ้า เชียงใหม่จะกลับขึ้นไปขอขึ้นแก่กรุงอังวะจริงดังว่านั้น ไทนเลยลาวจะยกกองทัพไปกระทำสงครามจับพะม่า เจี้ยวส่งลงมากรุงศรีอยุธยาเมือง ๆ อยู่อีกเล่า"

(1/จ.ศ. 1170)

ถ้า ผิ แม่น ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน ถ้าว่า ผิว่า แม่น้ำ

ตัวอย่าง "มาตราหนึ่ง ผู้มีอรรถคดีทั้งสองเปนความกันจ้างพญาผ ฝ่ายต่างหนึ่งอ้างได้ทิพญานกดี อุดรพญานกดี อุดริพญานกดี ท่านให้พิศเคราะห์ดูคำพญาผ 3 ประการนี้ใช้ ถ้าว่าสมด้วยผู้อ้างให้พิงพิจารณาผู้ที่มีอรรถคดีทั้งสองนั้น ผู้ใด เปนอุกผู้ใดหมิได้ เปนอุกให้พิพากษาตามโทษนั้น เกิด"

(กม. 3 ดวง น. 216)

"ผู้ว่านายปานไม่สมักจะอยู่จะส่ง เงินว่าหมิ่น เสนห์ไม่รับนั้นให้ท่านพญาผครหาด้วหมิ่น เสนห์หมา เรียกเอาสารกรั่มทันซึ่งว่านายปานแลพิกพวกนายปาน ดิดเงินมาชำระว่ากล่าว"

(4/จ.ศ. 1131)

"แม่น้ำว่าชายไป เมืองจีนไปชะแล ไป เชียงใหม่ไปพึ่งคำไปชะวา ผาแดงตั้งนั้นไซ้ ท่านให้ทึงอยู่ถ้าสามปี"

(กม. 3 ดวง น. 291)

ถ้า मैं ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน ถ้า मैंว่า

ตัวอย่าง "ถ้า मैंว่าออกไปมีหิน เมืองสงขลาเสียหายกับอ้ายแขกเสียแล้ว
จะคิด เต็มผู้คนให้ออกไปอีกให้มาก ร้าเอา मैंให้ยัย เอ็นจงได้"

(จม.หลวงอุดม น.72)

ถ้า ปรากฏร่วมกับ โดย เป็นกลุ่มคำสันธาน ถ้าโดย

ตัวอย่าง "ทรงศรีสว่า मैंว่ากระเดียดกลัววโหษเอาเขาเปล่า ๆ พระยา
ไชยาก็ได้จัดคนให้ไปช่วยรักษาเมืองกลางอยู่ที่ 100 คน ถ้าโดยพระยากลางจะเปนไปเหมือน
ว่าแล้ว คนซึ่งไปช่วยรักษานั้น मैंจะ เบนไปได้ด้วยฤา"

(จม.หลวงอุดม น.141)

ถ้า ติ ปรากฏร่วมกับสันธาน แล เป็นกลุ่มคำสันธาน ถ้าแล ติแล

ตัวอย่าง "ถ้าแลจะมีหนังสือเข้าไปกราบทูลอีกแล้ว สิ่งให้มีแต่พระรัตนโกษา
มีเข้าไปถึงเจ้ากรม อย่าให้ท้าวพระกรณามีเข้าไปเลย"

(จม.หลวงอุดม น.277)

"อนึ่งถ้าเสด็จข้างพระธินั่ง เข้าคล้องกลางแปลงแลข้างแนมข้างกัน
ข้างค้ายให้เข้าตามกระบวนแลข้างหอกข้างทวนหนึ่งองครักษนาราย บันดาแข่งกันอยู่โดย
กระบวนนั้น แลเถื่อนเข้าจวนพระธินั่ง เป็นอันตรายได้ ผู้ชี้ข้างทั้งปวงนั้นโทษถึงตาย แล
ฝ่ายของครักษนารายหัวหมื่นหัวพันหัวรองภูตาทหัวปากนั้นโทษใส่ตระไว้ 3 ปี ติแล พระธินั่ง
จุกลทุกฆ่าเสียทั้งโคต"

(กม. 3 ดวง น.43)

กลุ่มคำสันธานเชื่อมความที่บอกเงื่อนไข อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความ
แสดงเงื่อนไขที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "เมื่อราชวงษยกจากเมืองน่านนั้น พญานาร์ได้กำชัยราชวงษมาว่า
ถ้าแลกองทัพไทยยกมาแต่ 4 } พัน เขาจะญให้เข้าหน้า อย่าให้ราชวงษเชื่อคริกตรอง
5 }

ดูให้จงดี ถ้าแลมีคนยกมาถึง 2 } หมื่น ก็ให้ราชวงษมีหนังสือไปถึงพญานาร์ ๆ จะรีบ
3 }

ยกมาโดยเร็ว"

(4/จ.ศ. 1189)

“ถ้าแลหม่อมจ๋ออกมา ภูค่นซึ่งท่านได้ไวย เป็นของหม่อมสิน
 เราเหนจ้โต เป็นทื่อพึงแกเราสืบไปค่างหน้า ไหม้มเชื่อ... เทด ถ้าแลหม่อมไม้ออกมา
 ครั้งนี้ ถ้าแลสืบไปเมื่อหนายาได้เชื่อถือเลยจั่นสิน... ถ้าแลหม่อมเชื่อถือเราแล้ว ก็ให้หม่อม
 ออกมากับเรือใหญ่เท็ด บัดนิ... หลวงสวัสดิโยธา
 หลวงพิทักษ์
 นายไลฎ

เข้ามารับหม่อมด้วยแล้ว ถ้าแลหม่อมออกมาก็ให้รับ เอ้านาง... แลอีจ้อออกมาด้วย”

(6/จ.ศ. 1192)

สันธานเดียวและกลุ่มคำสันธาน อาจจะใช้ปรากฏต่อเนื่องกันได้ เพื่อเชื่อม
 ความที่บอกเงื่อนไขที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง “ถ้าแลผู้ขอทำ ๆ หนักกว่า 3 ปีขึ้นไป ให้สิทธิแก่ผู้ขอทำแต่ในที
 จะทำกินไปนั้น ถ้ามีทำกินต่อไป จะขายจะจำนำและจะให้แก่พี่น้องลูกหลานทำกินสืบไปนั้น
 มิได้ ที่นั้นให้เปนสิทธิแก่เจ้าของเดิม”

(กม. 3 ดวง น. 390)

“ถ้าหญิงนั้นท่านอกใจมีผู้อื่นใช้ ให้ไหมชายช้โดยผิดเมียร้าง
 ถ้าแลพ่อแม่พี่น้องหญิงนั้นยอมด้วยใช้ ให้ไหมพ่อแม่พี่น้องหญิงโดยชักสือ”

(กม. 3 ดวง น. 289)

“อย่าคิดอุบายหายเทเอาเงินกับตัวเลขที่บาศัก ถ้าไม่ได้เงิน
 เขียนอักษรตัวใหญ่ศักถูกจั่นโลหิตโลอาช เก็นประมาร ถ้าโตเงินเขียนตัวเลขศัก เขาจนไม่
 เหนตัวอักษรเปนยั้งนี้ได้ ถ้าแลเพลาคำเลิกศักแล้วให้ ขาหลวง } ก่ากับ
 กกรมการ }
 กันเอา เหลกศัก } เข้าหีบ มีตราประจำปากหีบ แลวมอบให้ขาหลวงกับกรมการ
 ขวดน้ำมิก }
 รักษาไว้”

(7/จ.ศ. 1187)

"อนึ่งราชกฤษฎีกาหัวหมื่นหัวพันทุกกระทรวงการ ซึ่งราชการอันท่าน
ไทไปทำก่ดี อนึ่งไทไปชุมพิภกษาค้อยความก่ดี ท่านไทไปอยู่จง เสร็จการนั้นแล้ว จึงให้
มาเฝ้าพระบาทพระผู้เปนเจ้า ถ้ามีแล้วท่านไปไ้หมา ถ้ามีค้อยความจะพิศทูลให้ผู้มาทูลต่าง
ถ้าว่าราชการ เสร็จแล้ว ถ้ามีพระอันทูลดรัสให้มาจึงมา ถ้าหากมาเองใช้ผู้นั้น เลมิดพระราช
อาชญาท่าน"

(กม. 3 ดวง น. 52)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความที่บอกเงื่อนไข มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปราบกฎ 3 คำ คือ เกลือก ถ้า แม้น¹

ตัวอย่าง "ถ้าพระศรีเสนาได้มีหนังสือไปถึงแต่ท่านทั้งสองที่ออกชื่อนั้นก็ไม่สู้
ชอบกล ข้าพเจ้าเห็นว่าควรจะต้องมีไปถึงพระนโรดมด้วยจึงจะชอบ และซึ่งพระศรีเสนา
มิไปแต่ท่านทั้งสองนั้น เกลือกจะ เป็นที่ขุนช้องหมองหมางแก้ใจองค์พระนโรดมอย่างไรบ้าง"
(พระราชหัตถเลขา ร. 4/4 น. 47)

"240 มณฑปพระพุทธบาทนี้ เห็นจะค้างมาแต่รัชกาลที่ 1 ที่ยกตัว
ลำยองจะเป็นข้างในถ้ำข้างนอก ถ้าครั้งนั้นเป็นข้างนอก คราวนี้คงเป็นข้างใน"
(พระราชวิจารณ์ ร. 5 น. 327)

"แม่คฤหัสถ์ชราอายุล่วงถึง 70 มีแล้ว จะหากินเลี้ยงชีวิตในฆราวาส
นั้นขัดสน จะบวชเป็นเณรเป็นเณรพอได้บิณฑบาตฉันเลี้ยงชีวิตโดยง่าย"
(ประกาศ ร. 4 น. 42)

สันธานเดี่ยวเชื่อมความที่บอกเงื่อนไข อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความ
ที่บอกเงื่อนไขที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ความ ดังตัวอย่าง

¹ แม้น สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น แม

เห็น ฤาเวลาเช้า ๆ ขนเอาสิ่งของมากองมาวางแขวนไว้ริมถนนหนทาง ให้คนเดินไปเดิน มาดูเล่นทุกวัน ๆ อย่างนี้ดีกว่า”

(103/จ.ศ.1228)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธาน เชื่อมความที่บอกเงื่อนไข มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปราบกฎ 3 คำ คือ ถ้า แม้ หาก

ตัวอย่าง "ดูนี่สำหรับใส่ น้ำมันดี เชื่อกันว่าถ้าใครได้ดื่มน้ำมันนี้แล้ว จักมีความสุข"

(จม. เหตุสังคโปรี น. 75)

"จึงพระพิมลธรรมวัดโพธารามได้ถวายพระพรว่าซึ่งจะทรงสร้าง สะพานข้ามข้ามดูพระนครนั้น ธรรม เนียมแต่โบราณไม่เคยมี แม้มีสงครามถึงพระนครข้าศึก จะข้ามถึงชานพระนครโดยง่าย"

(เรียงความทูนภูมิพล 22 น. 3)

"หากพิจารณาความหมายของกริยาเหล่านี้ จะเห็นได้ว่าเป็นกริยา ที่แสดงเจตนาของผู้ทำ"

(ภาษาพินิจ น. 33)

สันธานเดี่ยว อาจปราบกฎเข้ากันได้ เพื่อเชื่อมความแสดงเงื่อนไขมากกว่า

1 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "คำว่า พุด เราถือเป็นอนุกรมกริยา ถ้าเรียกตามศัพท์ของพระ ยาอุปกิตศิลปสาร หรือกริยาอนุกรม ถ้าเรียกตามศัพท์ของ ดร.วิจิตรน"

(ภาษาพินิจ น. 18)

กลุ่มคำสันธาน

ถ้า แม้ หาก ปราบกฎร่วมกันเป็นกลุ่มคำสันธาน ถ้าแม้ ถ้าหาก

ตัวอย่าง "ถ้าแม้หาซื้อที่อื่นไม่ได้อีกแล้ว ค่อยย้อนกลับมาซื้อที่นี่นะ"

“ในครั้งนั้นถ้าหากทุกฝ่ายได้ร่วมมือกับพระองค์อย่างจริงจัง ด้วยความกล้าหาญ ประเทศไทยจะเป็นประเทศหนึ่งที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงโดยวิวัฒนาการมิใช่การปฏิวัติ”

(เรียงความทฤษฎีพล 22 น.25)

แม้ หาก ถ้าแม้ ถ้าหาก ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน หากว่า ถ้าแม้ว่า ถ้าหากว่า

ตัวอย่าง “หากว่าน้องไม่บอก พ่อจะรู้ได้อย่างไร”

“ถ้าแม้ว่าไม่เชื่อที่พี่พูด ไปถามคุณแม่ดูเองแล้วกัน”

“ถ้าหากว่าไม่มีคุณเสียนคน เราคงจะแย่”

1.9 สันธาน เชื่อมความที่เปรียบเทียบ

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธาน เชื่อมความที่เปรียบเทียบ มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 7 คำ คือ กว่า ตั้ง¹ ดูจ² เท่า ประหนึ่ง เหมือน

หย่าง³

ตัวอย่าง “ถ้าขุนนางแลอนาประชาราษฎรทั้งปวงอุษรักษาแผ่นดินโดยสังขธรรม ใต้โพธิ์บ้านพล เมืองอยู่เย็นเป็นสุขดีกว่า เราของมาทำบ้านสัวและจิมก้องอีก”

(2/จ.ศ. 1152)

“ถ้าแลได้ตัวทาสอันหนีไปนั้นมา แลมันว่าผู้ขอไถ่หนี้ เอมันไป ช่อนกัตี แนะนำให้มันหนีก็ดี ผู้นั้นเสมอใจรักทาสท่าน ใ้ใหม่ตั้งใจรักทาสท่าน”

(กม.3 ดวง น.331)

¹ตั้ง สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น ตั้ง

²ดูจ สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น ดูจ

³หย่าง สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น อย่าง

"อนึ่งสนมกำนัลคบผู้หญิงหนึ่งกันทำดูชาย เป็นชู้เมียกัน ใ้หลงโทษ
ด้วยลวดหนัง 50 ที สักตอประจานรอบพระราชวัง"

(กม.3 ดวง น. 58)

"อนึ่งวิวาทเถียงกันณะศาลาลูกขุน ใ้ใส่ชื่อไว้หน้าศาลาลูกขุนวันหนึ่ง
ถ้าด่าลูกขุนใ้มีโทษเท่าชดพระบันทูล"

(กม.3 ดวง น. 47)

"เสมียนที่อยู่กับอังกฤษรู้ว่าพรสงฆิไทยยกธงขึ้นบูชา เป็นประหนึ่งจะฉลอง
ถนนที่อุบาสก 6 คนกระทำนั้น เสมียนจึงว่าตีฉานจรัยเลี้ยงพรสงฆ 8 รูป เป็นการฉลองถนน"

(14/จ.ศ. 1178)

"ครั้นศักราช 1147 ปี พระเจ้าอังวะก็ยกทัพมา ฝ่ายกรุงเทพมหานคร
นครตั้งอยู่ในกรณการุญแก่ประชากรพวกพลทั้งสองฝ่าย เพื่อพันชีวิตอันตรายอกุศลกรรม จึงใ้
นายชานสร้อย ตองสิงสู่ ซึ่ง เป็นพม่าด้วยกันถือหนังสือออกมาว่ากล่าวก็มีฟัง แล้วมีหนังสือ
กลับเข้ามาว่า นายชานสร้อย ตองสิงสู่ออกไปเหมือนน้ำขุ่น"

(ประชุมพงศาวดารภาค 21 น.7)

"เพลาวานนี้ขี้ฆ่าคำม เนินมาถึงที่สวนเยียดใ้ ใ้ยังเกิด เสมหะปะทะ
ขึ้นมา ครั้นเพลาค่ำลงโรคกำ เริมมากขึ้นคิดกลัวขึ้นมา เหนจะไม่รอดแล้ว คิดถึงความหลัง
หย่างพระไอย กิ } ทำมาจึงเขียนหนังสือใส่หีบไว้ใ้เขียน เพลงครองสมบัติ
กา }
ต่อไปแต่เดือนหกขึ้นสิบค่ำ"

(6/จ.ศ. 1183)

กลุ่มคำสันธาน

ดูจ ราว¹ เหมือน อย่าง ปรากฏร่วมกับ ตั้ง กับ เช่น เป็นกลุ่มคำ
สันธาน ดูจตั้ง ราวกับ เหมือนกับ อย่างเช่น

¹ไม่มีข้อมูลปรากฏ เป็นสันธานเดี่ยว

ตัวอย่าง "ท่านอัครมหาเสนาธิบดีผู้ใหญ่นำได้แจ้งทุกประการแล้ว จึงนำเอาเนื้อ
ความแต่ที่อันควรขึ้นกราบบังคมทูลแด่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวแห่งเรา ผู้เป็น
กระษัตริย์สามลราชฝ่ายปาจิณทศดุจตั้งสมเด็จจอมมหาสันดุสิตะเทวะราช ผู้ทรงพระคุณพระธรรม
อันมหาประเสริฐ เป็นใหญ่ในสี่ชั้นฟ้า"

(2/จ.ศ. 1147)

"ที่สงขลานั้น เป็นเฉยหลิกไปไม่ช่วยเหลือกันแล้ว คิดทำฉีกกันไปคน
ละทางราวกับสัตว์จำพวกหนึ่งอยู่อุตรกาโร สัตว์จำพวกหนึ่งที่อยู่มรโดยแนคนละทวีป ไม่เข้า
กันได้เลย"

(จ.ม.หลวงอุดม น. 158)

"ใครจะช่วยสืบสาวเอาความมาให้ทรงทราบได้ ว่าเรือพระราช-
นรินทร์ออกไปถึงแล้วฤยังไม่ถึง ฤาเป็นอย่างไรให้ได้ความจริงเป็นแน่ได้ จะสว่างพระไทย
สิ้นทรงพระวิตกกงหนักหนา เหมือนกับยกภูเขาที่เดียว"

(จ.ม.หลวงอุดม น. 173)

"ถึงการทรงผนวชนั้น ก็มีแต่เจ้าฟ้าและพระองค์เจ้า ที่โสกันแล้วก็
ทรงผนวชเป็นสาม เผลอไม่ได้มีการทรงผนวชเป็นการวิเศษ อย่างเช่นมีในการใกล้เข้าพรรษา
ทุกปีนั้น"

(9/ไมปรากฏ จ.ศ.)

ดูจ เหมือน ปรากฏร่วมกับ หนึ่ง เป็นกลุ่มคำสันธาน ดูจหนึ่ง
เหมือนหนึ่ง¹

ตัวอย่าง "ถ้าจะเชิญพระแสงดาบพระแสงกระบี่ตามเสด็จนั้นให้เชิญสองมือ
ให้เอาคมลงไว้ข้างบ่า อย่าให้ถือมือเดียวดูจหนึ่งแบกดาบขุนนาง"

(1/จ.ศ. 1174)

"มิศขอให้นำได้มีหมายประกาศบรรดาแขกซึ่งอยู่ในแคว้นแคว้นอังกฤษ
ถ้าผู้ใดไปตีเมืองไทรแล้วให้เลิกถอนกลับมาเสีย ถ้าไม่กลับมาจะเอาโทษเหมือนหนึ่งมาทำกับ
เมืองอังกฤษ"

(จ.ม. หลวงอุดม น. 66)

¹ เหมือนหนึ่ง สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น เหมือนหนึ่ง

เหมือนหนึ่ง อาจมีสันธาน ก็ ปราบภูหน้าหน้า เป็นกลุ่มคำสันธาน ก็เหมือนหนึ่ง
ตัวอย่าง "เองเป็นคนแข็งแรงอยู่ เองออกไปให้ใช้สอยคราวนี้ ก็เหมือน
หนึ่งได้ใช้สอยทำบุญคุณไว้ต่อแผ่นดินเกิด"

(จม. ทลวงอุดม น. 185)

ประหนึ่ง รวากับ ปราบภูร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน
ประหนึ่งว่า รวากับว่า

ตัวอย่าง "ข้างพวกนครเล่าก็ว่ายกลงไปตีอ้ายแขกแตกไปทีนั้น ๆ ได้เมือง
 ไทรทีเดียว ทรงฟังดูทำได้ง่ายตายนักหนา ปีนใหญ่ป็นน้อยมันเก็บไปเสียหมดทุกอย่างไร
 มันจึงไม่สู้รบ เบนที่มันคงเลย ดูประหนึ่งว่ายกลงไปก็ได้เอาเมืองไทรทีเดียว"

(จม. ทลวงอุดม น. 192)

"รู้อยู่แต่ไหน ๆ แล้ว หากันบิดบังเสียไม่บอกนั้นเอง อนิจจา ๆ
 เอ๊ย ทำราวกับว่าชีวิตจะอยู่ไปได้ก็มากน้อยนักหนาทีเดียว ความตายเร็วจะตาย 2 วัน
 3 วันก็จะตาย เท่านั้นแหละยังคิดเพนไปได้"

(จม. ทลวงอุดม น. 177)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธาน เชื่อมความที่เปรียบเทียบ มีทั้งสันธานเดี่ยว และกลุ่มคำสันธาน
สันธานเดี่ยว ปราบภู ๘ คำ คือ กว่า ดูจ เท่า ประหนึ่ง เหมือน
อย่าง

ตัวอย่าง "รุ่งขึ้นเข้า 4 โมง เข้าก็ปัดนมมาบอกราชทูตว่า จะรับท่านลงเรือ
 ล่องจะปลิว เบื่อนัก ถ้าท่านพากันขึ้นไปอยู่บนโฮเต็ล เห็นว่าจะ เป็นสุขกว่าอยู่ในกำปั้น"

(ทูตไทยไปอังกฤษ น. 87)

"เหตุไฉนหนอชาวเอเชียซึ่งประพฤติกิริยาและขนบธรรมเนียมของ
 ฝรั่งเศสอย่างนาย จึงไม่รู้สำนึกตรึกตรองเห็นความ ข้อนี้บ้างเลย"

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร. 6 น. 3)

“การที่จะรังแกกันจะทำอย่างไรให้เจ็บแค้น เท่าตัดหรือปิด เชือกน้ำ
ไม่มีเลย เพราะตัดหนทางที่จะได้ผลประโยชน์อย่างสำคัญ”

(จม.ร 6 น.101-102)

“ทุก ๆ คนมีหน้าที่อันควรจะทำเพื่อประโยชน์แห่งชาติบ้านเมือง
แต่หากจะยังมีได้มีผู้ชี้ให้แล เห็นจึงมีผู้รู้สึกน้อยนัก ประหนึ่ง เส้นผมบังภู เขาอยู่ เท่านั้น”

(ปลุกใจเสือป่า น.37)

“ที่ใน เมืองลอนดอนมีที่หลายแห่งทำเป็นป่าปลูกต้นไม้ใหญ่ ได้ต้นตาม
พื้นแผ่นดินปลูกหญ้าคล้ายกับหญ้าแพรก ขึ้นเขียวสดดงามสม่ำเสมอ เหมือน นุพรม”

(ทูตไทยไปอังกฤษ น.77)

“กรมหลวงเสด็จกลับมาลงเรือ นายอำเภอกำนันผู้ใหญ่บ้านตามลงมา
ส่ง เสด็จ มา ด้อม พวก ที่ ไป ตาม เสด็จ รับ กระ แส รับ สั่ง ไว้ ให้ ทอม อบ กราน รับ เสด็จ กรม หลวง ดำรง
อย่าง เป็น ข้า ใน กรม”

(เสด็จต้น น.25)

กลุ่มคำสันธาน

เหมือน ปรากฏร่วมกับ หนึ่ง เป็นกลุ่มคำสันธาน เหมือนหนึ่ง

ตัวอย่าง “เราต้องเตรียมไว้ให้พร้อมอยู่เสมอ การไม่พร้อมพร้อม เหมือนหนึ่ง

ชวนสัตว์ให้มาย้าย”

(ปลุกใจเสือป่า น.26)

เท่า ราว¹ เหมือน เหมือนหนึ่ง ปรากฏ ร่วมกับ กับ เป็น กลุ่ม คำ
สันธาน เท่ากับ ราวกับ เหมือนกับ เหมือนหนึ่งกับ

ตัวอย่าง “ดูเหมือนทุก ๆ คน จะเห็นว่าการดูหมิ่นผู้อื่นเมื่อคืนนี้เป็นอย่างสนุก
น้อยที่สุด บางคนรู้สึก เท่ากับ กิน ยานอน ต่าง คน ต่าง เสียง ไป ที่ ละ คน สอง คน”

(จม.ร.6 น.42)

¹ ราว ไม่ปรากฏเป็นสันธานเดียวในสมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

“ครั้นท่าทางจะไม่ได้การ ข้าก็จัดการให้ย้ายไปทำหนังสือพิมพ์
เจ้าสอนรู้ภาษาค่าง ๆ อย่างน้อย 4 ภาษา รู้ตลอดจนว่าเมืองธีเบตมีอะไรบ้างราวกับเคย
ไปอยู่สัก 10 ปี”

(จม. จางวางหว่า น.23)

“ผู้ใด เดิน เทินจะไป เป็นผู้สำเร็จราชการหัวเมือง คนนั้นสำหรับ เกี่ยว
กับปีศาจที่เรียกว่าท่า ผู้ใดรับกินบน เดิน เทินช่วยแก้ไขให้คน เช่นนั้นได้ไป เป็นผู้สำเร็จราชการ
หัวเมือง จะได้บาปกรรมมากนัก เหมือนกับเอาท่าไปปล่อยในบ้านในเมือง เป็นที่อยู่ของมนุษย์”

(ประกาศ ร.4 น.102)

“เมื่อคนเป็นอันมากได้พูดจาโต้ทานกันด้วยฝีปากจนสุดปัญญา การที่
จะสำเร็จในปลายมือนั้นคงจะเป็นการที่ได้คิด เหมือนหนึ่งกับกรองจนใสละ เอียดแล้ว ด้วยผู้คิด
ดีกว่ากันคงต้องชนะกัน”

(สามัคคี น.4)

เช่นกับ เท่ากับ เหมือนหนึ่ง อาจมีสันธาน ก็ ปราบภูหน้า
เป็นกลุ่มคำสันธาน ก็ เช่นกับ ก็ เท่ากับ ก็ เหมือนหนึ่ง

ตัวอย่าง “ตามใจความในจดหมายเขาวงของเจ้า ข้ารวบรวมความได้ว่า
ถ้าเจ้ากลับทางอ้อมก็ เช่นกับ ขลุ่ยตัวอีกชิ้นหนึ่ง ทำให้ศรีสุนวาระของเจ้ามุดม่องขึ้น”

(จม. จางวางหว่า น.74)

“แต่ขอได้โปรดอย่าเข้าใจผิด ข้าพเจ้าไม่ได้ขอให้ท่านทั้งหลายเกลียด
ชาวต่างประเทศ เพราะถ้าเราเกลียดเขาก็ เท่ากับ เราเชือดคอตัวเราเอง”

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.20)

“ถ้าการเมืองเขมรผันแปรไปจนฝรั่งเสดมาครอบงำปกลุ่มเอาบ้าน
เมืองไปได้ทั้งสิ้นแล้วก็ เหมือนหนึ่ง เจ้าพญาชุมชนตรีคิดการ เมืองเขมรไม่ถูกต้อง ไปทำลายล้าง
เกียรติยศเจ้าพญาบดินทรเดชาฯ เสีย”

(97/จ.ศ. 1224)

ประหนึ่ง เหมือนหนึ่ง ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน
ประหนึ่งว่า เหมือนหนึ่งว่า

ตัวอย่าง "เมื่อมีผู้ประทุษร้ายพระเจ้าแผ่นดินแล้ว ประชาชนทุกคนต้องรู้สึก
 เจ็บร้อนประหนึ่งว่าตนถูกประทุษร้ายเองทุกคน"

(ปลูกใจเสือป่า น.52)

"วันทรงผนวชในพงศาวดาร กล่าวรวมตั้งแต่วันโตไป เจาะจง
 ว่า เดือน 4 แรม 10 คำ เหมือนหนึ่งว่าทรงผนวชในวันนั้น แต่ในที่นี้ว่าแรม 12 คำ"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.148)

เหมือน อย่าง ปรากฏร่วมกับ เช่น เป็นกลุ่มคำสันธาน เหมือน เช่น
อย่าง เช่น

ตัวอย่าง "ถ้าคิดว่าอุทอง เป็นชื่อเมือง คำที่เรียกว่าพระเจ้าอุทองก็หมาย
 ความแต่ว่าเป็นเจ้าเมืองอุทอง เหมือน เช่น เราเรียกพระเจ้าเชียงใหม่ พระเจ้าน่าน มี
 ไ้เพราะได้เคยรวบรวม เป็ดทองตั้ง เช่นกล่าวในหนังสือพระราชพงศาวดาร"

(ปารุกดาเรื่องของโบราณ น.7)

"คุณเขท่านก็มาอยู่ที่นั่น เมื่อบอกบินขึ้นมาทำไมไม่ออกชื่อท่านด้วย
 ท่านจะโกรธว่าไม่นับถือท่าน ท่านก็เป็นอย่าง เช่น เห็นอยู่ ท่านไม่เหมือนคุณน่วม ท่านคิด
 กว่าคุณน่วมมากก็เดียวไม่ใช่หรือ"

(พระราชทัตถเลขา ร.4/4 น.7)

เหมือน ปรากฏร่วมกับสันธาน อย่าง เป็นกลุ่มคำสันธาน เหมือนอย่าง

ตัวอย่าง "กัปตันจัดการรับเสด็จ เหมือนอย่างรับกระษัตริย์ในประเทศยุโรป"

(จม. เหตุอศาสตราคม น.16)

อย่าง ปรากฏร่วมกับ เดียว กัน และ กับ เป็นกลุ่มคำสันธาน
อย่างเดียวกับ อย่างเดียวกันกับ

ตัวอย่าง "ข้าพุดถึงเรื่องเหล่านี้ด้วย เกรงอยู่ว่าเจ้าค่อนข้างจะ เอียงไปข้าง
 เป็นผู้พูดมากกว่า เป็นผู้ฟังอย่างเดียวกับ เด็กทิวไปนั่งกินโต๊ะ มันมักอยากกินขนมกลางโต๊ะเสีย
 ก่อนสุขมาถึง"

(จม. จางวางทรา น.81)

"เมื่อกล่าวถึงการดูร้ายก็ก่อนจะเป็นคำอยู่ข้างอวด ๆ ว่า เก่งกาจ
ฤาใจคอเด็ดเดี่ยว อย่างเดียวกันกับลูกหลานขุนหลวง เสือกกล่าวถึงขุนหลวงเสื่อ"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.2)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธาน เชื่อมความที่เปรียบเทียบ มีทั้งสันธานเดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 8 คำ คือ กว่า ดัง ดูจ ประดุจ ประหนึ่ง ราว
เหมือน¹ อย่าง

ตัวอย่าง "ที่พระสงฆ์ เป็นผู้ชื่อน้ำมนต์ก็ เพราะ ชาวบ้าน เขาถือว่าในการรด
น้ำมนต์ ถ้าได้ผู้ที่ เขาถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เป็นผู้รดให้ก็ขลังกว่าให้คนธรรมดา"

(ประเพณีแต่งงาน น.110)

"แก้ม เขาแดงดูจทาสาด"

"เขาปฏิบัติต่อ เธอประดุจ เธอเป็นเด็กเล็ก ๆ"

"จึงทรงคิดกลอุบายให้พระเจ้าไชยเชษฐาฯ ยกทัพลงมาตีพิษณุโลก
ทัพไทยที่ประหนึ่งยกไปป้องกันเมือง แต่เมื่อได้ทีก็จะจับตัวพระมหากษัตริย์"

(เรียงความทุนรัชชีแมน 04 น.72)

"ทุกคนนั่ง เฝ้ายราวกับพนันนั่งดูม เฝิงกัน"

"จงรักษาความดี เหมือน เกลือรักษาความ เค็ม"

"พวกม็อยชายหญิงมา เฝ้าทุลละอองธูลีพระบาทรวม 28 คน มีหัวหน้า
ชื่อ หันตั้ง แต่งตัวอย่างอยู่ในป่า ชายรูปร่างส่ำสันแข็งแรง หญิงมีผ้าพัน เบื้องล่างสั้นเพียง
หัวเข่า ส่วนบนเปิดหมด"

(จม. เหตุประพาสอินโดจีน น.114)

¹ เหมือน สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น เสมือน

กลุ่มคำสันธาน

ดูจดัง เหมือนอย่าง ปรากฏร่วมกัน เป็นกลุ่มคำสันธาน

ดูจดัง เหมือนอย่าง

ตัวอย่าง "ความห่างเหิน ค่อย ๆ ลดจางลงไปทุกที ความไว้ใจเชื่อถือ นิยมรักใคร่ ค่อย ๆ บังเกิดขึ้นโดยลำดับ จนเกิดความนับถือรักใคร่เป็นอย่างยิ่ง ดูจดัง ท่าน เป็นญาติผู้ใหญ่สกุลเดียวกันผู้หนึ่ง"

(ชุมนุมนิพนธ์ น.50)

"ให้เด็กนี้แต่งตัวอย่างงาม ถ้าไว้จุกก็แต่งตัว เหมือนอย่างจะไถนจุก"

(ประเพณีแต่งงาน น.63)

เท่า ราว เหมือน อย่าง ปรากฏร่วมกับ ¹ กับ เป็นกลุ่มคำสันธาน
เท่ากับ ราวกับ เหมือนกับ อย่างกับ

ตัวอย่าง "เธอทำอย่างนี้ เท่ากับ เธอดูถูกฉัน"

"เขามองหน้าฉัน ราวกับ ไม่เคยเห็นมาก่อน"

"เขามองเรา เหมือนกับ เรา เป็นขอทาน"

"เขามองหน้าฉัน อย่างกับ ไม่เคยเห็นมาก่อน"

ประหนึ่ง ราวกับ เหมือน เหมือนกับ เหมือนหนึ่ง ² เหมือนอย่างกับ
อย่างกับ ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน ประหนึ่งว่า ราวกับว่า เหมือนว่า
เหมือนกับว่า เหมือนหนึ่งว่า เหมือนอย่างกับว่า อย่างกับว่า

ตัวอย่าง "ที่หน้าไฮเต็ล มีคนมายืนอยู่เป็นอันมาก ดูประหนึ่งว่ามาทั้งเมือง
การุด"

(จม. เหตุสังคโปรี น.36)

¹ กับ ภาษาพูดอาจออกเสียงเป็น กะ

² เหมือนหนึ่ง ปรากฏเป็นกลุ่มคำสันธาน ในกรณีที่มีว่า อยู่ด้วย

“เมื่อวิธีสอนในโรงเรียนต่ำเป็นอย่างไร ราวกับว่ายังอยู่
ในสมัยที่ต้องลอกหนังสือกันเป็นเล่น ครูคนเดียวมีหนังสือ ศิษย์ต้องฟังหนังสือของครูเท่านั้น
ก็เกิดผลคิดตามมา คือไม่ค่อยมีคนพยายามเขียนหนังสือ”

(ภาษาไทย น.9)

“เสด็จฯ ยังคอนเวนต์ คาเมลิต เป็นที่พำนักของพวกซึ่งติดตาม
ธรรมดาคือ เหมือนว่า เป็นผู้ปราศจากชีวิตแล้ว ห้ามไม่ให้รับใครนอกจากพระเจ้าแผ่นดิน”

(จม. เหตุประพาสอินโดจีน น.121)

“คนขายมองเราแปลก ๆ เหมือนกับว่า เราจะไปขโมยของในร้าน”

“หญิงคนใด ๆ ที่ได้รับพระราชทานพระบรมรูปเช่นนี้ไป ย่อมมีใจ
ปิติ เปรมปลื้มพากันทำมหารธรรม ฉลองพระราชศรัทธาอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งมักเป็นโอกาสที่จะชักชวน
กันบริจาคสมทบการกุศลนี้ซ้ำเข้าอีก เพื่อเป็นการที่ไทยเรานิยมกันว่าโดยเสด็จในงานพระราช
กุศล เหมือนหนึ่งว่า ได้ทำบุญร่วมกันกับพระเจ้า”

(สุนทรภู่พิพนธ์ น.15)

“ท่าทาง เขาดูแย่มาก เหมือนอย่างกับว่าถูกใครหักอกมา”

“แต่ก็ต้องทำความเข้าใจกับความรับผิดชอบให้ลึกลงไปอีกนิด อย่าง
กะว่าแม่เขาเคยให้ตั้งค์เราวันละยี่สิบบาท แล้ววันหนึ่งแม่เขาก็ให้มาหกร้อยเลยทีเดียว
บอกเราว่าให้ใช้ให้ชนเดือน เพราะเราควรที่จะรู้จักความรับผิดชอบได้แล้ว ถ้าเราใช้ได้
ชนเดือนจริงนั่นแสดงว่าเรามีความรับผิดชอบ”

(กระเทียมเจียว น.149)

เท่ากับ เหมือนกับ อาจมีสินธยาน ก็ ปราบกฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำ สันธาน

ก็เท่ากับ ก็เหมือนกับ

ตัวอย่าง “สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ทรงเห็นว่าถ้าไทยไม่ยอมรับว่ามะละกา
เป็นของโปรตุเกสก็ เท่ากับหาเรื่องวิวาทกับโปรตุเกส”

(เรียงความทินรันซิแมน 04 น.7)

“เขาทำดีต่อลูกเรา ก็เหมือนกับทำดีต่อเราด้วย”

1.10 สันธานเชื่อมความที่บอกตัวอย่าง

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความที่บอกตัวอย่าง มีทั้งสันธานเดี่ยว

และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ เช่น

ตัวอย่าง "ข้อซึ่งคิดเห็นว่าผู้เขียนตั้งอยู่ในพระบรมราชวงศ์นี้

คือแสดงความเคารพนับถือ ยกย่องพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เช่น เรียกเจ้าฟ้ากระษัตริย์ศึก เป็นต้น"

(พระราชวิจารณ์ ร. 5 น. 3)

กลุ่มคำสันธาน

เช่น ปรากฏร่วมกับ เหมือน เป็นกลุ่มคำสันธาน

เหมือน เช่น

ตัวอย่าง "ถ้าคิดว่าอุทงเป็นชื่อเมือง คำที่เรียกว่าพระเจ้า

อุทงก็หมายความว่า เป็นเจ้าเมืองอุทง เหมือน เช่น เราเรียกพระเจ้าเชียงใหม่ พระเจ้าน่าน มิใช่เพราะได้เคยบรมเพลาทองดัง เช่นกล่าวในหนังสือพระราชพงศาวดาร"

(ปาฐกถาเรื่องของโบราณ น. 7)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความที่บอกตัวอย่าง มีทั้งสันธานเดี่ยว

และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ ดัง เช่น

ตัวอย่าง "วัฒนธรรมทางความเป็นอยู่ในครัวเรือนไทยก็เจริญ

สูงสุด ปรากฏว่าชาวไทยรู้จักทำด้วยสามใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย และก็คงทำสืบต่อมาจนถึงสมัยนี้ ดัง จะเห็นได้จากแผ่นดินสมเด็จพระนครินทรธาธิราชทรงค้าขายกับจีน นำช่างจีนมาทำด้วยสามในกรุงศรีอยุธยา"

(เรียงความทุนรัชนิแมน 04 น. 97)

" เราควรจะทำตัวให้เป็นประโยชน์ชั้นช่วยพ่อแม่ทำ-
งานบ้าน"

(ไวยากรณ์ไทย น.๑๑)

กลุ่มคำสันธาน

ตั้ง เช่น ปรากฏรวมกันเป็นกลุ่มคำสันธาน ตั้ง เช่น
ตัวอย่าง "พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างมาก ทรง
ชักนำให้ราษฎรประกอบกรณกิจ ตั้ง เช่น โปรดให้พระสงฆ์แสดงพระธรรมแก่ราษฎรที่พระ-
แท่นมณังคศิลาทุกวันพระและวันโกน"

(เรียงความทุนรินซิแมน ๐4 น. 15 - 16)

1.11 สันธานเชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ ๓

สันธานเชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย มีทั้งสันธานเดี่ยว

และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ เพื่อ สำหรับ

ตัวอย่าง "ขอเชิญพระบาทบรมนาถบรมมหิตพระหฤทธิเจ้าอยู่หัวเสด็จ
เข้าทรงสรทงเครื่องพระมุธาภิเษกสมานตามวิไสจาริกโบราณพระมหากษัตริราชธิราช เข้า
สืบ ๆ มา เพื่อจะทรงพระราชศรีสวัสดิพิพัฒน์มงคล"

(1/จ.ศ. 1148)

"มีเกยซ้ายขวาอยู่นอกประตูโขลงสำหรับพระมอเถารดน้ำ"

(จม. เหตุรู้ที่ห่างเฟือก น.1๒)

สันธานเดี่ยวเชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย อาจปรากฏซ้ำ
กันได้ เพื่อเชื่อมความบอกจุดมุ่งหมายมากกว่า 1 ความขึ้นไป ตั้งตัวอย่าง

ตัวอย่าง "พระอินทจึงถามว่าได้บาญชียน้ำมันเท่าไร ผู้ที่ภาขุนสุระ
คำแห่งไปนั้น จึงบอกแก่พระอินทว่าทั้งบาญชียของข้าพเจ้า แลบาญชียขุนสุระคำแห่งเข้ากัน
เปนน้ำมันสองหมื่นสองร้อย พระอินทจึงว่าเอาแต่สองหมื่น นอกนั้นยกเสียเพื่อทกเพื่อปา"

(12/จ.ศ. 1156)

"อนึ่ง ให้คล้องในซ้ายเอาโคม เขาแพะแขวน เมรุด้าน
คู่หนึ่ง 4 ด้านเป็นโคม 8 ใบ และให้เอามูลี่ไปกินพลั่ปฬลาที่ข้างใน ให้เอาม่านไป
ผูกวง เมรุสำหรับข้างในจะได้ขมาศพ และเอาแม่ขันไปตั้งสำหรับจะได้ใส่ นำเสียง เพลง
เผาศพคู่หนึ่ง"

(1/จ.ศ. 1105)

กลุ่มคำสันธาน

เพื่อ ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน

เพื่อว่า

ตัวอย่าง "ให้บ่าวไพร่สมกำลังซึ่งไปด้วยนั้น จับกุมเอาตัว
พวกทั้งสองข้างให้ไต่จงสิ้น ถ้าเหลือกำลังให้บอกชาวบ้านชาวเรือให้ช่วยกันจับกุมเอา
ตัวจงได้ เพื่อว่ามิให้อนาประชาราษฎรไพร่พล เมืองท่าจุลาลนแผ่นดิน"

(กม.3 ดวง น.683)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย มีทั้งสันธาน
เดี่ยว และ กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 2 คำ คือ เพื่อ สำหรับ

ตัวอย่าง "หนังสือเป็ชของได้คิดขึ้นเพื่อ เป็นเครื่องจารึกความ
คิดของคนเรา"

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.23)

"ครั้งนี้ฉันฝากของมาให้เธอ หมวกสองชิ้นมีช่อง
ห้องลม เปนของอย่างใหม่สำหรับใช้กันแดดร้อน ๆ ให้จมีนสมุหพิมาณคุมมาให้เธอ"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/4 น.20)

สันธานเดี่ยวเชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย อาจ
ปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมายมากกว่า 1 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "ฉันลืมนไปอย่างหนึ่ง ได้ส่งดอกไม้สำหรับอบผ้ามา
12 ขวด สำหรับลองดูแลจะแจกไปบ้างก็ได้ ถ้าดีสั่งมาที่แอนเดอซัน ให้ส่งไปอีกก็ได้"

(พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ ร.5 น.14)

"มีเกาะอะไรอย่างหนึ่งฉันได้ซื้อมาด้วย สำหรับ เคียวคา
ปากอยู่เสมอ ๆ เพื่อจะให้ฟันขาว"

(ประพาสยุโรป น.97)

กลุ่มคำสันธาน

เพื่อ อาจมี ก็ ปราบกฏนำหน้าเป็นกลุ่มคำสันธาน ก็เพื่อ
ตัวอย่าง "ที่ข้าเล่าเรื่องเจ้าสอนมานี้ ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่าการที่รู้
อะไรไปทุกอย่างนั้นไม่เป็นไร ผู้จำเพาะแต่ที่จะใช้ประโยชน์ไม่ได้"

ก็เพื่อ ปราบกฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน ก็เพื่อว่า
ตัวอย่าง "ครั้นการเขาไกรลาสเสร็จแล้วก็กราบทูลขอแต่พระเจ้าอยู่หัว
ให้ทำการโสกันต์พระราชบุตร และพระราชบุตรของท่านที่เป็นแต่พระองค์เจ้าสมมติให้เป็นตั้งเจ้า
ฟ้า ทำการทั้งนี้แม้ผิดธรรมเนียมก็เพื่อว่าจะให้เป็นอย่างทันเวลาเมื่อเจ้าฟ้าพินทวดียังทรงพระ-
ชนม์อยู่ จำให้มีผู้ได้รู้ได้เห็นไว้เป็นอันมากมิให้มาสาบสูญไป"

(ประชุมหมยรับส่งภาค 2 น.117)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธาน เชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมาย มีทั้งสันธานเดี่ยว และ
กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปราบกฏ 4 คำ คือ เพื่อ เพื่อ สำหรับ ให้

ตัวอย่าง "ข้างออกแบบเสื้อมีชื่อเสียงของฝรั่งเศสอีกรายหนึ่ง ซึ่งไม่
มีร้านใหญ่โตมีชื่อเสียงเท่าดิออร์กำลังเดินทางทั่วโลกและกำลังแวะมาเที่ยวกรุงเทพฯอยู่ในขณะนั้น
ดูไรสิ่งแนะนำให้ทัพเจ้า เข็มมาตุตจาก เพื่อ เขาจะได้ช่วย เหลือแนะนำ เรื่องการแต่งกายที่จะใช้ในการ
ตามเสด็จ"

(ความทรงจำสมเด็จฯ น.8)

"เขาทำงานหนัก เพื่อลูกจะได้สบาย"

(ไวยากรณ์ไทย น.64)

"เขาซื้อที่สำหรับปลูกบ้าน"

"แม่ต๋นองให้ฉันทายโกธ"

(ไวยากรณ์ไทย น.64)

สันธาน เชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมายนี้ อาจปรากฏซ้ำกัน
ได้ เพื่อเชื่อมความที่บอกจุดมุ่งหมายที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 1 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "อาจกล่าวได้ว่า การที่ผู้อ่านหรือผู้ฟังต้องหยุดเพื่อคิดหา
ทางตีความภาษาแหวกแนว เพื่อจะได้เข้าใจความหมายได้นั้น มีผลทำให้ความหมายที่ได้รับ
ลึกซึ้ง มีความหมายพิเศษขึ้น"

(ภาษาพินิจ น.50)

"ตั้งบุษบกน้อยลายสลักปิดทองสำหรับตั้งพระชัย เนาวโลหิตศ
บูรพา ตั้งบุษบกน้อยลายสลักปิดทองสำหรับตั้งพระพิฆเนศทิศปัจฉิม สำหรับ เวลา เชิญนำเสด็จ
สู่ที่พระมณฑปทรงพระบูรพาภิเษกสนานจะได้ประดิษฐานในมณฑป"

(จม. เหตุบรมราชาภิเษก น.13).

"เสด็จขึ้นเสถียรที่ปราสาทเดออร์ นายแพทย์ ล. ออดเตน เจ้า-
หน้าที่นำทอดพระเนตรการปลูกไขทรพิษแก่กระบือ เพื่อ เก็บหนองมาสำหรับปลูกไขทรพิษ"

(จม. เหตุสังคโปร์ น.34)

กลุ่มคำสันธาน

เพื่อ ปรากฏร่วมกับ สำหรับให้ เป็นกลุ่มคำสันธาน เพื่อ-
สำหรับ เพื่อให้

ตัวอย่าง "พระสูตรสาย เลื่อนติดทรงเสาคู่หน้าพระที่นั่งมหาเศวตฉัตร
เพื่อสำหรับไขพระสูตร เวลาเสด็จออกทรงรับคำถวายชัยมงคล"

(จม. เหตุราชาภิเษก น.8)

"เขาทำงานหนักเพื่อให้ลูก ๆ สบาย"

เพื่อ เพื่อ ปรากฏร่วมกับ ว่า เป็นกลุ่มคำสันธาน
เมื่อว่า เพื่อว่า

ตัวอย่าง "ผมเดินผ่านอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยทุกวัน ก็คอยมอง ๆ อยู่
เหมือนกัน เมื่อว่าจะ เจอประชาธิปไตยออกมา เดิน ผ่านผ่านไป เห็นบ้าง"

(ขอยใจสบาย น.210)

"นับตั้งแต่นั้นมาชายฉกรรจ์ที่มีอายุตั้งแต่ 18 - 40 ปี จะ

ต้องไปขึ้นทะเบียนทหารไว้ที่กรมพระสุรัสวดี เพื่อว่ามี เหตุการณ์ฉุกเฉินหรือเกิดสงครามขึ้น จะ
ได้ระดมกำลังได้ทันที”

(เรียงความทุนภูมิพล 03 น.26)

เพื่อ เพื่อ เพื่อว่า เพื่อว่า เพื่อให้ อาจมี ก็ ปรา-
กฏนำหน้า เป็นกลุ่มคำสันธาน ก็เพื่อ ก็เพื่อ ก็เพื่อว่า ก็เพื่อให้

ตัวอย่าง “เตรียมของไว้มากมายอย่างนี้ ก็เพื่อจะมี แยกมากมาย”

“เขายอมกลับบ้าน ก็เพื่อจะ ให้พ่อแม่สบายใจ”

“หยิบไปกินเถอะ ซื้อมา ดั่งหลายอัน ก็เพื่อว่า ใครจะทิว”

“เขาทำงานก็เพื่อว่า ลูกจะได้สบาย”

“ฉันยอมทำงานหนักก็เพื่อให้ ลูก ๆ สบาย”

1.12 สันธานเชื่อมความที่บอกสิ่งกำหนด

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความที่บอกสิ่งกำหนด มีทั้งสันธานเดี่ยว และ
กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฎ 1 คำ คือ ตาม

ตัวอย่าง “หนังสือเจ้าเมืองมตะมะมีเมตาให้มาถึงพญาการบุรี ด้วยณ
เดือน 2 แรม 3 คำ จุลศักราช 1155 ปี ราแต่่งให้ ฅธาบันญีสู } เข้ามาถึงพญาการบุรี
พญาปราฎ }

ตามท่านอัครมหาเสนาธิบดีทั้ง 3 สิ่ง”

(10/จ.ศ. 1158)

กลุ่มคำสันธาน

ตาม ปรากฎร่วมกับ แต่ เป็นกลุ่มคำสันธาน ตามแต่

ตัวอย่าง “ถ้าเรือประเทียบล่มก็ดี ประเทียบตกน้ำก็ดี แล
ว่ายน้ำอยู่บันตาดาย ให้ทุตาดแล ชาวเรือยื่นเสร่าแลชิตหมากพร้าวให้เกาะตามแต่จะเกาะได้”

(กม.3 ดวง น.39)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 8

สันธานเชื่อมความที่บอกสิ่งกำหนด มีทั้งสันธานเดี่ยว และ

กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ ตาม

ตัวอย่าง "...คำรัสสั่งให้สถาปนาเลื่อนตำแหน่งยศพระเจ้าน้องยาเธอพระองค์ทองกองก้อนใหญ่เป็นพระองค์เจ้าต่างกรม มีพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคม มุสิกนาม"

(จม. เหตุบรมวงศานุวงศ์ น. 246)

กลุ่มคำสันธาน

ตาม ปรากฏกับ แต่ เป็นกลุ่มคำสันธาน ตามแต่

ตัวอย่าง "กรมการที่มา ให้เสด็จทรงใช้สอยนั้น เขาก็มีความชอบอยู่ ครั้งนี้ได้ถวายเสื้อ เข็มขาบร้าวตัวหนึ่ง เสื้อถิตลัด 2 ตัว เสื้อแพรต่างสี 4 ตัว ผ้าปูม 2 ผืน ผ้าไหม 4 ผืน แพรขาวห่ม 6 ผืน ตามแต่เสด็จจะประทานแก่เขามีความชอบมากแล่น้อย"

(ประกาศ ร. 4 น. 134)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธานเชื่อมความที่บอกสิ่งกำหนด มีทั้งสันธานเดี่ยว และ

กลุ่มคำสันธาน

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ ตาม

ตัวอย่าง "เขาทำงานเสร็จภายในวันเดียวตามเจ้านายสั่ง"

กลุ่มคำสันธาน

ตาม ปรากฏร่วมกับ แต่ เป็นกลุ่มคำสันธาน ตามแต่

ตัวอย่าง "คุณจะให้เงินทำบุญเท่าไรก็ได้ ตามแต่ใจศรัทธา"

1.13 สันธานเชื่อมความที่บอกลักษณะหรือวิธีการ

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธานเชื่อมความที่บอกลักษณะ มีแต่สันธานเดี่ยวเท่านั้น

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ โดย

ตัวอย่าง "การเรียนวิชาที่สำเร็จได้ด้วยวิธีต่างๆกัน บางคนเรียนได้
อย่างตัวข้า โดย เก็บโน้ตผสมนี่อย่างแร้นแค้น"

(จม. จางวางหระ น. 14)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธาน เชื่อมความที่บอกลักษณะ มีแต่สันธานเดียวเท่านั้น

สันธานเดียว ปรากฏ 1 คำ คือ โดย

ตัวอย่าง " เขาตายโดยไม่ได้สิ่งเสียใครๆเลย"

(ไวยากรณ์ไทย น. 62)

โดย อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อเชื่อมความบอกลักษณะหรือ
วิธีการที่มากกว่า 1 ความขึ้นไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง " การที่จะตั้งมั่นรับศึกอยู่ในราชธานีย่อม เป็นไปไม่ได้แต่จะยก
ไปรับทัพม่าทุกทางก็ไม่ได้เช่นกัน ไทยจึงใช้วิธีต่อสู้เอาชัยชนะ โดยปล่อยให้ทัพม่าล่วงล้ำเข้า
มาในบางด้านบ้าง ชัดตทพท่งเหเนียวทัพม่าไว้บ้าง โดยใช้ไพร่พลเพียงจำนวนน้อย"

(เรียงความทฤษฎีพล 14 น. 37)

1.14 สันธานเชื่อมความให้สละสลวย

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

สันธานเชื่อมความให้สละสลวย มีแต่สันธานเดียวเท่านั้น

สันธานเดียว ปรากฏ 1 คำ คือ ก็¹

ตัวอย่าง "อันว่าทรัพย์ให้ด้วยเสน่หั้นจะคืนเอาเล่าก็มิได้ จะว่าเอาเล่า
กับมิได้ อันว่าทรัพย์ให้ด้วยความกลั่นนั้น จะคืนเอาก็ได้ จะว่าเอาเล่าก็ได้ อันว่าทรัพย์ให้ด้วย
ศรัทธา จะคืนเอาเล่าก็มิได้"²

(กม. 3 ควง น. 435)

¹ ก็ ในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ จะปรากฏต้นประโยคเชื่อม แต่ถ้าประโยคเชื่อมมี
ประธาน ก็จะปรากฏหลังประธานเสมอ

² ก็ ในข้อมูลสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3 จะปรากฏซ้ำกันเพื่อความสละสลวย
ที่ต่อเนื่องกันมากกว่า 2 ความ

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

สันธาน เชื่อมความให้สละสลวย มีแต่สันธานเดี่ยวเท่านั้น

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ ก็

ตัวอย่าง "บอกข่าวถึงจะมีพระราชมาตย์ให้ทราบ ว่าฝั่งมารดาที่ตีหม่มป้า
ที่อยู่เมืองเพชรบุรีก็ดี ก็อยู่สบายดีอยู่ไม่มีเหตุอะไร บุตรชาย 2 คนแลสุนทรภะยาที่ไกรธกันแลภรรยา
ทาสที่อยู่บ้านก็อยู่เป้นสุขดีไม่มีเหตุการณอะไร"¹

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.81)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

สันธาน เชื่อมความให้สละสลวย มีแต่สันธานเดี่ยวเท่านั้น

สันธานเดี่ยว ปรากฏ 1 คำ คือ ก็

ตัวอย่าง "อายุผ่านยี่สิบห้ามาตอนไหนก็เกือบจำไม่ได้เอาเสียด้วยซ้ำ"

(กระเทียมเจียว น.27)

ก็ อาจปรากฏซ้ำกันได้ เพื่อ เชื่อมความให้สละสลวยที่ต่อ เนื่อง
กันมากกว่า 2 ความ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง "อีกามันตีกันแทบทุกวันแหละครับ มันแย่งไส้หมูกัน บางที
ไม่มีไส้หมูให้แย่ง เหยงๆขึ้นมามันก็เอากัน เสียที่เหมือนกัน ผมก็เห็นมันตีกันมาตั้งแต่เด็ก ก็ไม่
เห็นวิปริตอะไรจะ เกิดกับทางหมู่บ้านผม ก็เห็นชาวบ้าน เขาทำมาหากินกันจนมา เรื่อยตามปรกติ"

(ชอยใจสบาย น.96)

2. สันธานที่ใช้เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย

ในการเสนอสันธาน 2 ความหมายนี้ จะเรียงลำดับหัวข้อตามการปรากฏของ
สันธานบอกความหมายแรก เช่น หรือถ้า เป็นสันธาน เชื่อมทั้งความให้ เลือกและความบอกเงื่อนไข
ในการจัดลำดับจะจัดไว้ในหัวข้อการปรากฏของสันธาน เชื่อมความให้ เลือก

¹ก็ ในข้อมูลรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6 จะปรากฏซ้ำกัน เพื่อ เชื่อมความสละสลวย
ที่ต่อ เนื่องกันมากกว่า 2 ความ

2.1 สันธานคู่ที่เชื่อมประโยคบอก 2 ความหมาย

2.1.1 สันธานคู่ที่เชื่อมความหมายแรกคือความบอกเหตุ ความหมายที่สองเป็น

ความบอกผล

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ด้วย เพราะ เหตุ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่

ด้วย...จึง เพราะ...จึง เหตุ...จึง

ตัวอย่าง "หนังสือนางสังจางวางมหาด เล็กสม เดจพระ เจ้าน้องญา เธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณูริก ขอปรณนี้บัดมายังคุณล่คอรศรีธรมราช ด้วยคุณล่คอรศรีธรมราชบอก อากการป่วยขอรับพระราชทาน เครื่องญาจ้ประกอบอยานันโต เอาบอกชินกราบทูลโตผาล่องทูลียพระบาท แล้ว จึงมีรับสั่งไปฎเกล้าไปฎกรหมอม จัดโตยาฝารันนักรสามบาทด่มกหนึ่งสม้อลูกใหญแปดสิบ ใบ ส่งให้นายโหมคุมออกมาพระราชการด้วยแล้ว"

(15/จ.ศ.1181)

"ฝ่ายพระยากลางแต่งให้คนสอดแนมสืบดูได้ความว่า พมายก กองทัพไปหมดแล้ว ก็ปล่อยคนออกจากค่ายไปเที่ยวหากิน เพราะเวลานั้นอดสะ เบียงอาหารนักร อยู่แล้ว จึงมิได้กักคนไว้ได้"

(จม. เหตุ ร.2 น.9)

"6 มาตราหนึ่ง ผู้ใดวิวาทตีต่อกัน และผู้ใดอยู่ใกล้รู้เห็นมิได้ ห้ามปราม ถ้าตีกันถึงมรณภาพไซ้ ให้โหมผู้มิได้ห้ามปรามนั้น เป็นข้อ เลมิตพระราชอาชญา เหตุรู้ตัว รู้เห็นแล้วนิ่งเสีย จึงเสียไพร่ฟ้าแผ่นดินท่าน"

(กม. 3 ดวง น.420)

ตัวอย่าง ด้วยว่า เพราะด้วย เพราะเหตุ เหตุด้วย ปรากฏคู่กับ สันธาน จึง เป็นสันธานคู่ ด้วยว่า...จึง เพราะด้วย...จึง เพราะเหตุ...จึง เหตุด้วย ...จึง

ตัวอย่าง "ถ้าเป็นเทศการแต่ง เก่งแล เลี้ยงดูข้าทูลล่องฯครั้งใด ก็มี พระราชฤาไทยคิดถึงเจ้า เวียงจันท์ทุกครั้ง ด้วยว่ายังมีได้ลงไปเพน จึงโปรดให้ถ่ายอย่างเปน แพนที่ สระ } เก่าใหม่พระราชทานขึ้นมาให้เจ้า เวียงจันท์ดูถือ เปนสำเนาพลาง"

เก่ง } (3/1 จ.ศ.1148)

"พระยาทัฬหีนาถยกไปถึง เกาะฉนวน พบทัพเรือพม่าที่มาขึ้น
ท่ายามุนั้น พม่าก็ออกรบด้านไว้เรือพระยาทัฬหีนาถยกกองทัพไทย ก็เข้ายิงพม่าแตกแล่นหนีกระ-
จัดกระจ่ายไป เพราะด้วยพม่าเอาปืนใหญ่ขึ้นบกแล้วพ่นผู้คนไปล้อม เมืองกลาง เมืองภูเก็ดยัง
จึงสู้ไม่ได้"

(จม. เหตุ ร.2 น.10)

"115 มาตราหนึ่ง ให้ทรัพย์แก่ท่านด้วยแล้ว ถ้าทรัพย์ยัง
อยู่ก็ดี จำหน่ายสิ้นแล้วก็ดี และจะคืนเอาเล่าก็ได้ เพราะเหตุให้ทรัพย์แก่ท่านนั้นกลัววโรยอันตราย
จะมาถึงจึงให้"

(กม. 3 ดวง น.405)

"บัดนี้ ได้ห้องเต้ผู้ครองเมืองปักกิ่งกับเจ้าผู้หญิงผู้ครองเมือง
อังกฤษ เหตุด้วยจะแก้ไขระงับ 2 พระนครที่ไม่สมาคมนั้นเป็นปรกติ จึงยอมทำหนังสือสัญญาเป็น
ไมตรีกันไว้ให้ปรากฏยืนนาน ไม่มีที่กำนล"

(5/จ.ศ.1204)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ด้วย ปรากฏคู่กับสันธาน แล้วก็ เป็นสันธานคู่ ด้วย...

แล้วก็

ตัวอย่าง "แม่เป้ามาตือน้ำไม้ไค้ ด้วยมีครรรภ์อยู่แล้วก็เติร์ไม่ได้"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.54)

ด้วย เพราะ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง จึง เป็นสันธานคู่ ด้วย
...จึง เพราะ...จึง

ตัวอย่าง "วัน 255 คำ เสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคมเวลา 8 ทุ่ม
เศษ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นถาวรรวยศ กราบบังคมทูลด้วยโรคปัจจุบันมีโดยชุม จึงมี
พระบรมราชโองการ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นวรจักรจัดแจง กรมหม่อมมาเตรียมไว้ใน
พระมหาราชวัง"

(จม. เหตุหอศาสตราคม น.1)

" เพราะสมเด็จพระสุริโยทัยมีพระเหตุทัย เป็น เลือป่า จึง ได้มีพระนามปรากฏอยู่ในตำนานแห่งชาติ เป็นตัวอย่างอันดี เชิดชูชื่อหญิงชาวสยามมาจนกาลบัดนี้"

(ปลูกใจเลือป่า น.8)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ด้วย เพราะ ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่
ด้วย...ก็ เพราะ...ก็

ตัวอย่าง "เขาเชิญมาด้วยอยากให้เราไป ก็ต้องไป"

"เมื่อขึ้นไปถึงก็ต้องกระซิบกระซาบกัน เพราะกลัวว่าจะได้ยินเสียง ก็จะหลบไปเสียไม่ออกมากินน้ำให้เราทั้ง 4 ได้เห็นตัว"

(ความทรงจำสมเด็จพระเจ้า น.50)

เนื่องจาก ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่

เนื่องจาก...ก็

ตัวอย่าง "เนื่องจากทุกคนไม่สะดวก ก็จะเลื่อนการสัมมนาออกไปก่อน"

ด้วย เพราะ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่

ด้วย...จึง เพราะ...จึง

ตัวอย่าง "ด้วยพิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จึงขอเรียนเชิญไปบรรยายแก่นักศึกษา"

"เพราะเขาไม่ไป ฉันจึงไป"

เนื่องจาก เนื่องด้วย ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ เนื่องจาก...จึง เนื่องด้วย...จึง

ตัวอย่าง "เนื่องจากหนังสือนี้เป็นเพียงเรื่องชวนให้คิด สะกิดให้ค้น และตั้งใจให้เราช่วยกันสร้างสรรค์จรรโลงภาษากฎหมายไทยให้ดีเด่นเท่านั้น จึงไม่พึงยึดถือหนังสือนี้เป็นข้อยุติ"

(ภาษากม.ไทย น.7)

" เนื่องด้วยพระองค์ทรงยึดมั่นในพระกรุณาธิคุณและความ
ยุติธรรมเช่นนี้ จึงโปรดให้แขวนกระดิ่งไว้ที่หน้าประตูพระราชวัง ใครมีทุกข์ร้อนจะถวาย
ฎีกาก็ให้ไปต้นกระดิ่งนั้นให้ได้อินถึงพระกรรณได้ เป็นนิมิต "

(เรียงความทุนรัชธิมน น.7)

2.1.2 สันธานคู่ที่เชื่อมความหมายแรก คือ ความบอกเวลา ความหมาย
ที่สองอาจจะเป็น ความบอกผล หรือ ความบอกเวลา

2.1.2.1 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาก่อนและความบอกผล

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ครั้น เมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ ครั้น...ก็
เมื่อ...ก็

ตัวอย่าง "ครั้นหนังสือมาถึงวันโดย ก็ให้เจ้าพญานคร เริงรัตไทม์
 เสมอใจเข้าไปเฝ้าหล่องงๆ"

(1/จ.ศ. 1146)

"เมื่อพระสงฆ์ไทยออกไปอยู่ ณ ลังกา ก็ได้เรียนมูลกัล-
 ฌายนะอาชายาดในสำนักพระมหาจันท์ตามลัทธิไทย"

(23/จ.ศ. 1178)

ครั้นเมื่อ เมื่อแล ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่
ครั้นเมื่อ...ก็ เมื่อแล...ก็

ตัวอย่าง "ครั้นเมื่อข้าพเจ้าจะไม่ฟังคำที่น้อง แลจะยกไปทิ้งเมือง
 นั้นเสีย นั้น ก็กลัวไพร่ราษฎร บ้านเมืองจะสะดุ้งสะเทือนจะผันแปรไป"

"ถ้าชำระบัญชีจำนวนข้าว เบี้ยตัวเลขได้ขึ้นอีกเท่าใด เข้า
 กันเท่าใหม่เท่าใด ให้บอกลงไปให้แจ้ง เมื่อแลบ้านเมืองมีไพร่พลมาก ก็ทรงพระกรุณา
 ชุบเลี้ยงให้สมควร"

(จม. เทตฺ เขมรฎวน น.๐๑)

ครั้น ต่อ เมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ ครั้น
...จึง ต่อ...จึง เมื่อ...จึง

ตัวอย่าง "ครั้นอยู่มาได้ 20 ปีเศษ ณ ปีมะโรงขุนนางผู้ใหญ่จึง
กราบทูลพระเขียนหลง จึงมอบราชสมบัติให้พระเจ้าเกียเซ็ง"

(จม. เหตุ ร.2 น.70)

"สองلوبสมรักด้วยกัน มิได้สู้ขอมิชนะหมากเปนค่านับ แล
พ่อ } ทหญิงมีรูต่อมีลูกจึงรู ถ้าชายนั่นชั่วชาติทรพณ พ่อแม่หญิงมิให้ก็ตามใจ พ่อ } หญิง"
แม่ } } แม่ }

(กม.3 ดวง น.298)

"ให้ทาสทำนุกู้ที่นายเงินมีรู เมื่อมาทวงนายเงินจึงรู"

(กม.3 ดวง น.369)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ครั้น พ่อ ปราบกฏกับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ ครั้น...
ก็ พ่อ...ก็

ตัวอย่าง "ครั้นหญิงนั้นซื้อสินกระบวนแล้วก็กินเข้าโรง"

(ทูตไทยไปอังกฤษ น.30)

"พ่อได้เมืองพิศณุโลกย์แล้ว อะแซห่วนก็ก็ถอยทัพทันที"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.60)

ก็เมื่อ ครั้นเมื่อ ปราบกฏกับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่
ก็เมื่อ...ก็ ครั้นเมื่อ...ก็

ตัวอย่าง "นัยหนึ่งถึงที่แผ่นดินจะ เปนของพระเจ้าแผ่นดิน ก็เมื่อโปรด
ให้ราษฎรจับจองครองทวงเป็นที่ บ้าน } แลโปรดให้ซื้อขายจ่ายจำนำแก่กันแลกันได้แล้วก็เหมือน
สวน }
นา }

กับของพระราชทานให้แล้วเหมือนกัน"

(117/จ.ศ. 1222)

"ครั้นเมื่อเงินเดือนขึ้น เป็นเดือนละ 20 บาท เขาก็คิดอ่าน
แต่งงานทีเดียว"

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.28)

"ครั้น พอ เมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่

ครั้น...จึง พอ...จึง เมื่อ...จึง

ตัวอย่าง "ครั้นมาจน ณ วัน 2 7 12 คำ ทมอเห็นว่า เป็นวรัธรม
โรคแท้ ขุนสารแพทย์จีนแสจึงพร้อมกันประกอบยาเคลื่อน"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/4 น.72)

"พอม้าห่อเต็มสี่เท้า ทญงนั้นจึงลุกยืนขึ้น"

(ทูตไทยไปอังกฤษ น.30)

"เมื่อชุดหลุมได้ทอง 2 ไท จึงได้เอาแจกคนช่วยทุกขยาก"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.50)

ครั้นเมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ ครั้นเมื่อ

...จึง

ตัวอย่าง "องลองเอียงกลับไปอยู่เมืองเว้ ครั้นเมื่อตายลงขุนนางจึง
ยกองกลักบุตรที่ 2 ขึ้นเปนเจ้าเมืองเว้"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.52)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ครั้น พอ เมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ ครั้น...

ก็ พอ...ก็ เมื่อ...ก็

ตัวอย่าง "ครั้นพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้าไปเยี่ยมบาเซไลนา เจ้าเมือง
ก็จัดพระราชวังโบราณมีอายุราว 500 ปี ให้เป็นที่ประทับ"

(ความทรงจำสมเด็จพระเจ้า น.58)

"พอเสวยเสร็จ ท่านประธานศาลฎีกาก็เชิญเสด็จทอดพระเนตร
ห้วศาล"

(ตามเสด็จ น.73)

"เมื่อเราท่องเที่ยวอยู่ในสหรัฐอเมริกาครบหนึ่งเดือนแล้ว ก็พาลูกทั้ง
สี่คนออกเดินทางทางเรือบินจากลอสแอนเจลิสข้ามอเมริกาไปยุโรปทางขั้วโลกเหนือ"

(ความทรงจำสมเด็จพระเจ้า น.13)

ครั้นพอ ครั้นเมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่

ครั้นพอ...ก็ ครั้นเมื่อ...ก็

ตัวอย่าง "ครั้นพอฉันพูดจบ เขาก็พูดแย้งขึ้น"

"ครั้นเมื่อเขาตกลงใจ เขาก็เซ็นสัญญา"

ครั้น พอ เมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่

ครั้น...จึง พอ...จึง เมื่อ...จึง

ตัวอย่าง "ครั้นถึงบ้าน ฉันจึงตก"

"พอรู้ว่าเขาเต็มใจทำให้จริงๆ เขาก็จึงปฏิเสธซ้ำอีกไม่ลง"

"เมื่อลูกมีอาการดีขึ้น คุณแม่จึงค่อยโล่งอก"

ครั้นเมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ ครั้นเมื่อ

...จึง

ตัวอย่าง "ครั้นเมื่อลูกสอบได้ที่หนึ่ง เขาก็จึงพาออกไปทะเลตามข้อตกลง"

2.1.2.2 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาภายหลังและความบอกผล

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

กว่า ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ กว่า...ก็

ตัวอย่าง "นายทะเบียนบอกข้าพเจ้าว่ากว่าจะเทศน์ให้เจ้าของรูปข้าฯ

เหล่านั้นรวมกัน เป็นสหกรรมเข้าได้ก็ เหน็ดเหนื่อยหนักหนา"

(ปรากฏถาวรหมื่นพิทยาท น.91)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

กว่า ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ กว่า...ก็

ตัวอย่าง "กว่าไทยจะทราบจุดมุ่งหมายของพม่าและส่งกองทัพไปต่อ

สู้ก็ปรากฏว่าพม่าได้ที่มีนใน เมืองไทยหลายแห่งแล้ว"

(เรียงความทุนภูมิพล 14 น.137)

2.1.2.3 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้นและความบอกผล

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

แต่ ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ แต่...ก็

ตัวอย่าง "พระราชบิดาได้สั่งขรมมาถึง 3 ปีให้หุษาหะบำรุงแผ่นดิน ให้มีความเมตตารักไคร่อนาประชาชาษฏร ตั้งอยู่ในยุติธรรม ซึ่งจะรักษาบ้านเมืองได้ แต่ ได้รับคำพระราชบิดาสั่งแล้ว ก็มีใจผูกพันทั้งกลางวันและกลางคืนอยู่เปนนิจ"

(6/จ.ศ. 1183)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ตั้งแต่ ตั้งแต่เมื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ ตั้งแต่...ก็ ตั้งแต่เมื่อ...ก็

ตัวอย่าง "ตั้งแต่รู้จักกับเพื่อนคนนี้ ลูกก็เปลี่ยนไป"

"ตั้งแต่เมื่อได้ไป เชียงใหม่คราวแรกแล้ว ฉันก็ใฝ่ฝันอยาก มีโอกาสได้ไปอีก"

2.1.2.4 สันธานคู่ที่ เชื่อมทั้งความบอกเวลาสิ้นสุดและความบอกผลสมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

กว่า ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ กว่า...จึง

ตัวอย่าง "มาตรการหนึ่ง กระลาการจะเอาสำนวนรมาพิจารณาสืบไป ลูกความข้างหนึ่งมิไปให้เอาผู้นั้นใส่ชื่อไว้กว่ามันจะให้เอาสำนวนรมาจึงทอดมัน เสีย"

(กม.3 ดวง น.249)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

กว่า จน ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ กว่า...จึง

จึง จน...จึง

ตัวอย่าง "การที่ลาวได้รับพระราชสาสน์ และศุภอักษรเช่นนี้ ใช้ว่าจะเดือดร้อนอันใด ก็นั่งโอเอเสียไม่ตอบกว่านั้น เป็นราโชบายอย่างเดียวของลาว กว่าจะมีอะไรไปโดนบัง เข้าจึงค่อยแล่นไปใหม่"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.94)

"ใครจะเซ็นชื่อในสมุดให้หลับตาเสีย เขียนรูปหมูจน

แล้วเสร็จแต่มีตาแล้ว จึงล้มขึ้นเซ็นชื่อ"

(ประพาสยุโรป น.๑๑)

จนกระทั่ง จนกว่า จนถึง ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็น
สันธานคู่ จนกระทั่ง...จึง จนกว่า...จึง จนถึง...จึง

ตัวอย่าง "พระกุมารก็ไม่รับของๆใครสักคนเดียว จนกระทั่ง
นายแสนปมชูก้อนข้าวเย็นให้จึงได้รับ"

(พระบรมราชาธิบาย ร.6 น.60)

"ขอให้บอกสุขุมาลัยว่าชายบริพัตรนั้น เขาพาไปเยอรมนี
แต่วันที่ 17 แล้ว เอ็มเปอร์เรอร์ให้ไปอยู่ที่เมืองโปสต์แคมอัน เป็นที่ไกลที่ประทับจนกว่าจะไป
เยอรมนีจึงจะพบกัน"

(ประพาสยุโรป น.75)

"แต่การสร้างเมืองค้างอยู่จนถึงพระเจ้ายโสวามันราชบุตร
ได้รับรัชทายาท จึงสร้างเมืองสำเร็จเมื่อระหว่าง พ.ศ. 1355 "

(นครวัด น.117)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

จน ปรากฏคู่กับสันธาน จึง ถึง เลย เป็นสันธานคู่ จน...จึง
จน...ถึง จน...เลย

ตัวอย่าง "คนขับคอยจนทุกคนขึ้นรถหมดแล้ว จึงได้ออกรถ"

"ฉันคอยจนแน่ใจว่าคุณไม่มา ถึงได้ไป"

"เขาคอยเธอจนหมดความอดทน เลยเลิกคอยอีกต่อไป"

จนกระทั่ง จนกว่า ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่

จนกระทั่ง...จึง จนกว่า...จึง

ตัวอย่าง "เขาคอยจนกระทั่งแน่ใจว่าคุณไม่มา จึงได้กลับไป"

"ขอให้ทำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะหมดเวลา จึงค่อยส่ง"

2.1.2.5 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเวลาเริ่มต้นและความบอกเวลาสิ้นสุด

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ตั้งแต่...จน... ตั้งแต่...ตราบเท่า เป็นสันธานคู่
ตั้งแต่...จน ตั้งแต่...ตราบเท่า

ตัวอย่าง "ด้วยพระมหานูภาพรับพระบันทูลน้อยใส่เกล้าฯ จึงว่าให้
ยาลา...บานแต่ง เปนจดหมาย เหตุ ตั้งแต่สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิรไป
ทางชลมารคฝั่งพิศเสมานวัดสุวรรณธาราม จน เสด็จกลับ"

(3/จ.ศ.1159)

"คิดตั้งแต่พระสงฆ์ออกไปลังกา ตราบเท่ากลับมา"

(23/จ.ศ.1176)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ตั้งแต่...จน... ตั้งแต่...จนกระทั่ง เป็นสันธานคู่
ตั้งแต่...จน ตั้งแต่...จนกระทั่ง

ตัวอย่าง "พ่อแม่เลี้ยงดูเธออย่างทะนุถนอม ตั้งแต่เกิดจนโตเป็นผู้ใหญ่"
"ขอทานนั่งอยู่ตรงนั้น ตั้งแต่ยังไม่มีสักเหรียญในกระป๋อง"
จนกระทั่งเงินเต็มกระป๋อง"

2.1.3 สันธานคู่ที่เชื่อมความที่ขัดแย้งกัน และความบอกผล

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ถึง...ก็... เป็นสันธานคู่ ถึง...ก็

ตัวอย่าง "ด้วยแต่งให้หมื่นจงอักษรคุมเอาของกิน 50 ชลอม ออกไปให้นั้น
ชดบใจอยู่แล้ว ถึงจะบรรทุกเกรียนไปเท่าใด ก็หาพอไม่ ด้วยนายทัพนายกองมาก"

(จม. เหตุเขมรฎวน น.10)

ถึงว่า...ก็... เป็นสันธานคู่ ถึงว่า...ก็

ตัวอย่าง "ถึงว่าแม่ทัพนายกองไพร่พลทั้งปวง จะไกรธแค้นเจ้าเมืองเวียงจัน
สักเท่าใดก็ต้องเห็นแก่ทางพระราชไมตรีทั้งสองกรุงใหญ่ให้หยุดยั้งกองทัพไว้ก่อน"

(1/จ.ศ.1189)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ถึง แม่ ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ ถึง...ก็
แม่...ก็

ตัวอย่าง "ถึงจะเป็นเครื่องไม้ควรวใช้ในยุโรป กรุงสยามก็อ้างหวังมาว่า
พระเจ้ากรุงบริตาเนี่ยจะทรงยินดีรับไว้พอ เปนตัวอย่างเครื่องราชูปโภคในกรุงสยามนี้"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.15)

"แม่ไม่เสด็จลงมานครราชสีมาก็จะตามขึ้นไป เฝ้า"

(จม. เหตุกรรมหลวงประจักษ์ฯ น.๘๐)

ถึงแม่ ถึงมาทถ้า ถึงว่าถ้าหาก แม่นถึง ปรากฏคู่กับสันธาน
ก็ เป็นสันธานคู่ ถึงแม่...ก็ ถึงมาทถ้า...ก็ ถึงว่าถ้าหาก...ก็ แม่นถึง ...ก็

ตัวอย่าง "ส่วนเงินเดือนถึงแม่จะมากน้อยน้ยน้อยก็ไม่เป็นไรมิได้"

(จม. ร.๘ น.๘๒)

"ถึงมาทถ้าตัวข้าพเจ้าไม่ได้เข้ามา เฝ้า เปนช้านานแล้ว ก็ยัง
คิดถึงพระ เสด็จพระคุณอยู่ เหมือนน้ย่างข้าพเจ้าได้ เฝ้าอยู่ทุกวันมิได้ขาด"

(๔๗/จ.ศ. ไม่มี)

"สิ่งที่เฝ้าดูอย่างยั้งนั้น เมืองอนุราตปุระ ทม่อมดินได้ เห็นรูป
ต่างๆซึ่งได้รวบรวมมาแล้วหมดทั้งสิ้น ถึงว่าถ้าหากจะไม่เหลืออยู่ใหญ่โต เช่น เกาะชวาก็มีมากกว่า
เกาะชวาเป็นอันมาก"

(ประพาสยุโรป น.๙๑)

"แม่นถึงมิได้ซังตัวข้า ก็คิดเห่นว่าข้า เปนคนนอกเสสนอก
เลยไม่ควรจะคิดจะหมายให้ได้ลาขากดีเป็นที่เฝ้า"

(๘๖/จ.ศ. 121๓)

ถึง ถึงแม่ ถึงว่า ปรากฏคู่กับสันธาน แต่ เป็นสันธานคู่
ถึง...แต่ ถึงแม่...แต่ ถึงว่า...แต่

ตัวอย่าง "ถึงจะต้องลงทุนเงิน 200 ซัง 300 ซังก็ตาม แต่อย่าตื่น
เครื่องกลไฟกลฟีนไปนัก จะยากหลายซังไป"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.๘๗)

"เลือป่ากับแมวมอง ถึงแมจะมีชื่อต่างกันเพน 2 อย่างก็จริง
แต่คงจะต้องการคนชนิด เดียวกันนั้นเอง"

(ปลุกใจเลือป่า น.2)

"ถึงว่ามีเหตุการณ์ซึ่งต้อง เจรจากันอยู่ในระหว่าง 2 พระนคร
นี้ด้วย เรื่องความ เมือง เขมร แต่ทางไมตรีถามข่าวคราวสุขทุกข์ เยี่ยม เยียนกัน เพนปรกติ เรียบร้อย
ไม่มีหมองหมางอันใด"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.175)

ถึง ปรากฏคู่กับสันธาน แต่ก็ เป็นสันธานคู่ ถึง...แต่ก็
ถ้าประโยค เชื่อมมีประธาน แต่ จะปรากฏต้นประโยค ก็ จะแยกไปปรากฏหลังประธาน

ตัวอย่าง "ถึง เธอปิดความไม่ให้เจ้าพระยานิกรบดินทรแลท่านผู้หญิงลี้มรู้
แต่พวกนัก เลงในวัง เขาก็รู้ยู่ด้วยกันมา จนเข้าหูข้า"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.73)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ถึง ถึงแม่ แม่ แม้ว่า ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธาน
คู่ ถึง...ก็ ถึงแม่...ก็ แม่...ก็ แม้ว่า...ก็ ถ้าประโยค เชื่อมมีประธาน ก็ จะปรากฏ
หลังประธาน

ตัวอย่าง "ถึง เขาจะอนุญาตให้ฉันไป ฉันก็ไม่ไป"

"ถึงแม่ เขาให้ฟรี ก็ไม่เห็นอยากได้"

"แม่ เขาจะไป ฉันก็ไม่ไป"

"แม้ว่า เขามีแผนจะแก้งฉัน ฉันก็ไม่กลัว"

ถึงแม่ แม่ แม้ว่า ปรากฏคู่กับสันธาน แต่ก็ เป็นสันธานคู่
ถึงแม่...แต่ก็ แม่...แต่ก็ แม้ว่า...แต่ก็ ถ้าประโยค เชื่อมมีประธาน แต่ จะปรากฏต้นประ-
โยค ก็ จะแยกไปปรากฏหลังประธาน

ตัวอย่าง "หญิง เองถึงแม่ถือตัวว่ายังไม่แก่นักแต่ก็ออกจะอยากนั่ง เหมือนกัน"

(ตามเสด็จฯ น.63)

"สำหรับการแปลตัวบทกฎหมาย เป็นภาษาอังกฤษก็ดี, การแปลจาก
ภาษาอังกฤษมาเป็นไทยก็ดี, แมจะมีอุปสรรคในความแตกต่างด้านการแสดงออกของภาษาบ้าง, แต่ก็ไม่
ไม่ยากนัก"

(ภาษา กัม. น.64)

"ชาวโปรตุเกสมีบทบาทในทางศาสนาโดยนำคริสต์ศาสนา
มาเผยแพร่ แม้ว่าจะไม่สำเร็จผลดีนัก แต่ก็มีชาวไทยเป็นจำนวนไม่น้อยนับถือคริสต์ศาสนา"

(เรียงความทุนภูมิพล 14 น.10)

2.1.4 สันธานคู่ที่เชื่อมความบอกเงื่อนไขและความบอกผล

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ถ้า มัน ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ ถ้า...ก็
มัน...ก็

ตัวอย่าง "ทรงพระกรุณาดำรัสสั่งว่า พระอาการไม่คลายมีแต่ทรุดลง
ทุกวัน ทรงเห็นว่าพระโรคจะไม่หาย ถ้าสิ้นพระชนม์เสด็จสวรรคตแล้ว ก็ให้เชิญพระธำมรงค์เข้าไป
ไปทรงพระในหอพระ"

(จดหมายเหตุ ร.3 สวรรคต น.6)

"อึ่ง พัว เมียลักทรัพย์สิ่งของกันเอง ท่านมิให้เอาโทษตั้งฉัน
ผู้อื่นเลย มัน ลัก แล้วจะหย่าแบ่งทรัพย์กัน ก็ ให้บังคับโดยขนาด"

(กม. 3 ดวง น.308)

ถ้ามัน ถ้าแล มาทว่า แม้ว่า มันมาท ปรากฏคู่กับสันธาน
ก็ เป็นสันธานคู่ ถ้ามัน...ก็ ถ้าแล...ก็ มาทว่า...ก็ แม้ว่า...ก็ มันมาท...ก็

ตัวอย่าง "ถ้ามัน อนุ กลับมาที่บ้านเมือง ได้มาอ่อนน้อมต่อกรุงพระมหานคร
ศรีอยุธยาโดยสุจริต กรุงพระมหานครศรีอยุธยาก็ คงจะต้องอดออม โดยเห็นแก่ทางพระราชไมตรี
ผ่อนปรนตามพระราชสาส์นซึ่งมีเข้าไป"

(8/ จ.ศ.1190)

"ถ้าแล พญา นคร ศรี ธรรม ราช กรม การ พิน กงาน ประ มา ต ละ เว น
เสียมิได้แต่ง เรือรบ เรือไล่ ออกลาดตระเวนโดยพระราชกำหนดนี้ แล อ้าย สลัด ศัต ต ร ญวน เท ลา ร ้าย
เล็งลอด เข้ามาจับผู้คนไปได้ประการใด พญา นคร ศรี ธรรม ราช กร ม การ พิน กงาน ก็ คง จะ มี โทษ
โดยพระราชกำหนด"

(15/จ.ศ.1173)

"คว ร จะ ก ด ัญญ ก ัด ตะ เว ที สน อง พระ คุณ รักษา พระ พุทธ ศา สนา
อย่าให้ เศ ร ้า หม อง จง ได้ มา ท ว่า จะ ขัด สน ประ การ ใด ฝ่าย ข้าง พระ ราช อา มา จักร ก็ ได้ ถ ว าย ป ตี ญาน
เป็นโยมขาดในพระศาสนาแล้ว"

(กม. 3 ดวง น.564)

"แม่นมาทจะมีปรารถนาจะหาที่อยู่อันสบายสมควรแก่พระ
 ก่ามถานก็ดี ก็ยอมชักชวน เพื่อนพรมจารย์ที่ร่วมศรัทธาด้วยกัน สามสิบบ้างสี่สิบบ้างห้าสิบบ้าง
 เข้ามาถวายนมัสการอาลาสม เด็จพระศาสดา แลพระอุปัชฌายาอาจารย์ เปนพยานแล เปนเพื่อน
 ที่จะไต่ทำสวมาก่าม แลอุโบสถกรรมด้วยกันหรือจะให้ศิลบริสุทธิ"

(กม. 3 ดวง น.549)

ต่อ ถ้า แม่น ปรากฏอยู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่

ต่อ...จึง ถ้า...จึง แม่น...จึง

ตัวอย่าง "ฝ่ายอะเต็งห่วนบอกชิตว่า เจ้าลูกเจ้าหลานให้ทามิใช่
 เจ้าข้ากันต่อเจ้าอังวะให้ทา จึงกลับไป"

(3/จ.ศ.1172)

"โยเสพบาลเสเตียวว่าจะขอเฝ้าเอาหนังสือฉบับนี้ถวายพระ-
 บาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวก่อน ถ้าพระบาทสมเด็จพะพุทธเจ้าอยู่หัว จะไปรดาให้ขุนนาง
 ผู้ใดทำการอันนี้ จึงจะได้พูดความต่อไป"

(จม. เหตุพูดอเมริกัน น.38)

"อนึ่งใจทงจำเลยอ้างพยาน ผู้ใดออกชื่อปรากฏแล้วให้เพชฌ
 ในวันนั้น ถ้าอยู่แรมคืนจึงไป เพชฌบมิควร อย่าเอาผู้นั้นเปนพยานเลย กล่าวมาทั้งนี้เหตุว่า
 พยานนั้น เปนขราวาค ถ้าพยานนั้น เปนสมณะไซริ แม่นออกชื่อหลายวันหลายคืนจึงเพชฌควรให้
 เอาเปนพยานได้"

(กม. 3 ดวง น.222)

ถ้าแล ปรากฏอยู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ ถ้าแล...จึง

ตัวอย่าง "ถ้าแลขาดนัดขาดผิดถึงสามครั้งขึ้นไป จึงให้รับเอาถ้อยคำ
 ซึ่งใจทงจำเลยติดใจนั้น ว่ากล่าวสืบไปตามพระอายุการ"

(กม. 3 ดวง น.892)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ถ้า แม่น ปรากฏร่วมกับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ ถ้า

...ก็ แม่น...ก็¹

¹แม่น...ก็ สมัยรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 6 อาจเขียนอีกรูปหนึ่งเป็น แม...ก็

ตัวอย่าง "ในพระราชพงศาวดารกรุงเทพทวารวดีถ้าอ่านดูก็คงจะเห็น
ได้ว่า พระเจ้าทรงชาวดียกมาที่ไรก็เลือกเวลาที่คิดว่าไทยเราจะมีได้เตรียมตัวไว้พร้อมแล้วทุกครั้ง"

(ปลุกใจเสือป่า น.27)

"แม้ลวงพระราชบัญญัติครั้งนี้ อุปัชฌาย์อาจารย์ผู้บวชให้ก็จะ
มีโทษฝ่ายพุทธจักร"

(ประกาศ ร.4 น.42)

ถ้าโดย ถ้าแม้ ถ้าและ ถ้าแล้ว ถ้าว่า ถ้าหากว่า
ปรากฏอยู่กับสันดาน ก็ เป็นสันดาน ถ้าโดย...ก็ ถ้าแม้...ก็ ถ้าและ...ก็² ถ้าแล้ว
...ก็ ถ้าว่า...ก็ ถ้าหากว่า...ก็

ตัวอย่าง "จะขอซื้อช่างซื้อไตที่เมืองลพบุรี ช่าง 2 ช่าง ไต 40 ตัว
นั้นช่างไตที่เมืองลพบุรีเห็นจะไม่มีผู้ไตขาย ถ้าโดยจะมีผู้ขาย ก็ให้ มองตูกะเล } ผู้ซื้อ
มองโยดู }

กับเจ้าของผู้ขายว่ากล่าวตกลงราคากัน"

(1/จ.ศ.1223)

"ถ้าแม้ เป็นเหตุขึ้นอย่าง ไต } องค์สมเด็จพระนโรดมมา ก็
หนึ่ง }

จะมีความสงสัยว่าพระคณาธรณินทร์เข้ามาคิดเกินและรับองค์พระทริราชา ออกไปเกลี้ยกล่อม
คนเมืองอุทมิไชยเข้ามาไว้ ณ เมืองพระตะบอง"

(51/จ.ศ.1226)

"ถ้าและ ราษฎรปองหากลาวไทยหมิ่นพิทสมบัติและสมักักพวก
ก็ให้หมิ่นพิทสมบัติส่งตัวผู้ตองคดีให้พญาลพบุรีกรมการพิจารณาว่ากล่าว"

(80/จ.ศ.1221)

"ถ้าว่าไม่มีลูกค้ำนอกประเทศสนำเบียมาขายมากขึ้น ก็เห็นว่า
เบียจะแพงขึ้น"

(182/จ.ศ.ไม่มี)

"ถ้าหากว่าจะมีพงษาวดารเก่าที่ท่านได้ทรง ก็คงเป็นจดหมาย
ย่ออย่างนี้ที่ใครๆจดไว้แต่ก่อน"

(พระราชวิจารณ์ ร.5 น.13)

ต่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ ต่อ...จึง
ตัวอย่าง "คนในเมืองนอนตนนั่นต่อมั่งมีมาก จึงจะมีเรือนอยู่"
 (พูดไทยไปอังกฤษ น.74)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ถ้า หาก ปรากฏคู่กับสันธาน ก็ เป็นสันธานคู่ ถ้า...

ก็ หาก...ก็

ตัวอย่าง "ชาวฮอลันดาจึงทำการขัดขวางชาวอังกฤษอย่างเต็มที่ ด้วย
 ตระหนักดีว่าถ้าอังกฤษสามารถเปิดสถานีการค้าที่เมืองนครศรีธรรมราชได้ การค้าของตนก็จะ
 ล่าบาก"

(เรียงความทุนรินซิแมน 14 น.184)

"ทรงออกประกาศห้ามข้าเจ้าแข็งบ่าวนายแรงข่มเหงราษฎร
หากมี เชื้อฟังกก็จะทรงลงโทษสถานหนัก"

(เรียงความทุนภูมิพล 10 น.127)

ถ้าแม้ ถ้าแม้ว่า ถ้าหาก ถ้าหากว่า ปรากฏคู่กับสันธาน
 ก็ เป็นสันธานคู่ ถ้าแม้...ก็ ถ้าแม้ว่า...ก็ ถ้าหาก...ก็ ถ้าหากว่า...ก็

ตัวอย่าง "ถ้าแม้เราไปเร็วกว่านี้หน่อย เราก็คงได้พบเขา"

"ถ้าแม้ว่ามีตัว ฉันก็จะไป"

"ถ้าหากประเทศไทยในเวลานั้นขาดพระมหากษัตริย์ที่มีวิจรรย์-
 ญาณที่ก้าวหน้าอย่างสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้วไซ้ ประเทศไทยก็คงจะยังล่าหลังและหลีก
 ไม่พ้นเงื้อมมือของประเศมหาอำนาจตะวันตกเป็นแน่แท้"

(เรียงความทุนภูมิพล 22 น.44)

"ถ้าหากว่าทุกคนใจเย็นลงสักนิด ทุกอย่างก็จะดีขึ้น"

ถ้า ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ ถ้า...จึง

ตัวอย่าง "ถ้าเขาออกจากโรงพยาบาลเมื่อไร จึงค่อยไปเยี่ยมเยียน
 เขาที่บ้าน"

(สันธาน น.๑๓)

ถ้าหาก ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ ถ้าหาก

... จึง

ตัวอย่าง "ถ้าหากคุณทำไม่ไหว ฉันจึงจะช่วย"

2.1.5 สันธานคู่ที่ เชื่อมทั้งความบอกจุดมุ่งหมายและความบอกผล

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

เพื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ เพื่อ...จึง

ตัวอย่าง "ครั้นศักราช 1147 ปี พระเจ้าอึ้งวะก็ยกทัพมา ฝ่ายกรุงเทพ-มหานครตั้งอยู่ในกรวมการรุกแก่ประชากรพวกพลทั้งสองฝ่าย เพื่อพ้นชีวิตอันตรายออกอุทกรรมจึงให้นาขานสร้อย ทองสิงสู่ ซึ่งเป็นพม่าด้วยกันถือหนังสือออกมาว่ากล่าวก็มีฟัง"

(จม. เหตุพม่า น.7)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

เพื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ เพื่อ...จึง

ตัวอย่าง "เจ้าเมืองเองได้บอกแก่หม่อมฉันว่า เพราะคิดเห็นเสียว่าหม่อมฉัน เป็นคนถือพุทธศาสนาจะเข้าออกกันได้สนิทสนมกับพวกนั้น เพื่อจะเปิดช่องให้พวกข้าราชการได้เข้าไปมาก จึงมิได้เข้าไปในท้องนั้นด้วย หากไม่การอันนี้ก็จะไม่เกิดขึ้นเลย"

(ประพาสยุโรป น.90)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

เพื่อ ปรากฏคู่กับสันธาน จึง เป็นสันธานคู่ เพื่อ...จึง

ตัวอย่าง " เพื่อมิให้เป็นห่วงกังวลในการจะต้องระวังศึกทางด้านอื่น พระองค์จึงทรงผูกไมตรีกับกษัตริย์และ เจ้าผู้ครองราชอาณาจักรใกล้เคียง"

(เรียงความทุนรันซิแมน 04 น.4)

2.2 สันธานที่เรียงต่อกันบอก ๒ ความหมาย¹

2.2.1 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย ความหมายแรกคือ ความบอก

เหตุ ความหมายที่สองอาจจะเป็น ความบอกเงื่อนไข หรือบอกเวลา

2.2.1.1 สันธานที่เรียงต่อกันความหมายแรกบอกเหตุ ความหมายที่สองบอก

เงื่อนไข

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ด้วย เพราะ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความบอกเหตุและความบอกเงื่อนไข ด้วย + ถ้า เพราะ + ถ้า

ตัวอย่าง "ถ้าเจ้าไม่ยอมให้กึ่งบริษัทนี้เกาะ เจ้าก็จะต้องชุดไส้เดือน
ให้ได้เสียก่อน เจ้าจึงจะตกกึ่งที่อื่นได้ ด้วยถ้าเจ้าไม่ต้องการกึ่งในบริษัทนี้ ข้าก็ไม่เอาไส้เดือน
ใส่กะลาเที่ยวตามง้อประ เคนให้เจ้าเหมือนกัน"

(จม. จางวางทรา น. 72)

"ผลการถือน้ำนั้น ทำได้แต่ในแขวงเมืองที่เรียกว่า เมืองน้ำ
พระพิพัฒน์สัตยาเท่านั้น จะทำอะไรในเขตแดนท่านผู้อื่น คือเมืองประเทศราชขึ้นไทยก็ดี ไม่ได้ขึ้น
ก็ดี นี้ ไม่ได้ห้ามอยู่ เพราะถ้าไปถือในแขวงอื่นก็เป็นถือน้ำของเจ้าของแขวงไป"

(พระราชหัตถเลขา ร. 4/5 น. 56)

เพราะว่า ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความบอกเหตุและความบอกเงื่อนไข เพราะ + ถ้า

¹ สันธานที่เรียงต่อกันเป็นสันธานเชื่อมทั้ง 2 ความหมายนี้ บางครั้งอาจปรากฏในรูปของ
สันธานเดียวที่มาเรียงต่อกับสันธานคู่ก็ได้ เช่น อาหารไม่อร่อยแต่เพราะเหนื่อยและทิวก็ทำให้กิน
ได้มาก ในที่นี้จะไม่วิเคราะห์ละเอียดลงไปว่าเป็นสันธานเดียว แต่ ปรากฏกับสันธานคู่ เพราะ...
ก็ แต่จะวิเคราะห์เฉพาะ แต่เพราะ ว่าเป็นสันธานเชื่อมความที่ขัดแย้งและความบอกเหตุเท่านั้น
ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสันธานคู่ได้กล่าวถึงแล้วในข้อ 2.1

ตัวอย่าง "ฝ่ายตัวข้าพเจ้า เมื่อท่านไม่อยู่ในหน้าแล้งน้ำทำยังล่า
มากอยู่ เป็นคราวที่จะได้ไปเที่ยวสวดกสบาย จะไปเที่ยวเมืองกรุงเก่า ฤาเมืองลพบุรี
เมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี เมืองนครไชยศรี ตูการพระปฐมเจดีย์ฤาที่อื่นก็ไม่ได้
เพราะว่าถ้าข้าพเจ้าไปแล้ว เจ้านายขุนนางก็จะไปเสียด้วยมาก"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.83)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

เพราะ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า ถ้าหาก
ถ้าหากว่า หากเป็นสันธานเชื่อมทั้งความบอกเหตุและความบอกเงื่อนไข เพราะ + ถ้า
เพราะ + ถ้าหาก เพราะ + ถ้าหากว่า เพราะ + หาก

ตัวอย่าง " เธอ ไม่น่าแปลกใจหรอกที่นักเขียนรัสเซียที่เราได้
ยินชื่อจะไม่เป็นนักเขียนที่เก่งฉกาจ เพราะถ้าไม่แน่จริงเก่งจริงคงจะไม่เกิดกระทั่งเราได้
ยินชื่อเป็นแน่"

(จตุรัส น.116)

" เพราะถ้าหาก เขาเจ็บป่วยมากจะได้รีบส่งโรงพยาบาล"
"สังเกตได้ว่าจำเลยในคดีนั้นต้องเป็นชายแน่. เพราะ
ถ้าหากว่าจำเลยเป็นหญิง, อาจจะต้องมีคำว่า, หยิก, ทิ้ง, ข่วน, กัด, ตี, และตบ, ด้วย
เป็นแน่แท้"

(ภาษา กม. น.144)

" เธอควรจะบอกเขาเสียก่อน เพราะหาก เขาไปรู้มาเอง
ทีหลัง มันจะไม่ดีนะ"

เพราะว่า เพราะเหตุว่า ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า
ถ้าหาก เป็นสันธานเชื่อมทั้งความบอกเหตุและความบอกเงื่อนไข เพราะว่า + ถ้า
เพราะว่า + ถ้าหาก เพราะเหตุว่า + ถ้า

ตัวอย่าง " เพราะว่าถ้าคุณทำงานเสร็จภายในวันนี้ พรุ่งนี้วันเสาร์จะ
ได้ไม่ต้องออกมาทำล่วงเวลา"

"คุณไปได้แล้ว เพราะว่าถ้าหากพ่อกลับมาตอนนี้ คุณต้อง
ตายแน่"

"เพราะเหตุว่าถ้าเรียกร่องให้สอบไล่ได้ โดยที่สอบไล่ไม่ได้ หรือให้หลักสูตรง่ายเข้า ย่อมจะไม่มีรากฐาน ไม่มีความรู้"

(พระราชดำรัส ร.9 น.207)

2.2.1.2 สันธานที่เรียงต่อกันความหมายแรกบอกเหตุ ความหมายที่สอง

บอกเวลา

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ด้วย เพราะ ปรากฏกับสันธาน ตั้งแต่ เมื่อ เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความบอกเหตุและความบอกเวลา ด้วย + ตั้งแต่ ด้วย + เมื่อ เพราะ + เมื่อ

ตัวอย่าง "ด้วยตั้งแต่แม่เลิกกลับไปแล้ว ได้ออกเรือมาถึงร่องลึก เวลา
คำต้องหยุด เพราะน้ำยังไม่ขึ้นเต็มที่"

(ประพาสยุโรป น. 1)

"แต่ท่านผู้อ่านผู้ฟังจะสงสัยว่าเหตุใดเจ้าเมืองจิงจูจึงได้มาคอย
รับ ข้าพเจ้าจะบอกให้ท่านทราบ ด้วยเมื่อราชทูตจะออกจากเมืองนี้ไปเมืองโน้น ฝ่ายเจ้าเมือง
ข้างนี้บอกไฟฟ้า ที่อังกฤษเรียกว่าโทรกราฟไปถึงเมืองข้างโน้นว่าราชทูตจะไปเวลานั้น และจะ
ถึงเวลานี้ เพราะฉนี้เจ้าเมืองข้างโน้นจึงได้มาคอยรับ"

(ทูตไทยไปอังกฤษ น.53)

"เมื่อเจ้าแต่งงานแล้ว ถ้าเกิดขัดใจกับเมียเจ้าจงอย่าเพียร
ชี้แจงว่าเจ้าไม่ใช่ผู้ผิด เพราะเมื่อเจ้าได้ชี้แจงแจ่มแจ้งจนปัญหาลิ้นไส้สิ้นพุงเจ้าแล้ว เขายังจะมี
คำที่ยังไม่ได้พูดอีกกระบวน"

(จม.จางวางท้าว น.109)

สมัยรัชกาลที่ ๗ - รัชกาลปัจจุบัน

เพราะ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ก่อนหน้า พอ เมื่อ หลังจาก
เป็นสันธานเชื่อมทั้งความบอกเหตุและความบอกเวลา เพราะ + ก่อนหน้า เพราะ + พอ เพราะ
+ เมื่อ เพราะ + หลังจาก

ตัวอย่าง "ตกลงฉันซื้อไม่ได้ เพราะก่อนหน้าฉันจะไป มีคนซื้อไปเสียก่อนแล้ว"

"ตอนค่านี้อามีคนเอาหามาปรึกษาแน่นอนไปหมด เจ้าเกียรติศักดิ์ซื้อเพราะกว่าใครเขา เพราะพอมผมไหลเข้าไปบอกว่ามารับเกียรติศักดิ์เท่านั้น คนในท้องมันกลืนขี้มเป็นแล้ว"

(ขอยใจสบาย น.108)

"ฉันตกลงใจไม่ซื้อ เพราะเมื่อกลับไปคิดดูอีกทีแล้ว มันไม่คุ้ม"

"ฉันเลิกเขม่นเขาแล้ว เพราะหลังจากคบกันไม่นาน ก็รู้ว่าเขาเป็นคนนิสัยดี"

2.2.2 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย ความหมายแรกบอกผล ความหมายที่สองอาจจะ เป็นความบอกเงื่อนไข หรือความบอกเวลา

2.2.2.1 สันธานที่เรียงต่อกันความหมายแรกบอกผล ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

เพราะฉะนั้น ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า ถ้าแม้ว่า เป็นสันธานเชื่อมความบอกผลและความบอกเงื่อนไข เพราะฉะนั้น + ถ้า เพราะฉะนั้น + ถ้าแม้ว่า

ตัวอย่าง "เมื่อเดินเรือแรงน้ำกระทบฝั่ง เพราะฉะนั้นถ้าเป็นที่แคบ เขาจึงต้องบังคับให้เดินแต่ครึ่งกำลังเรือต่อเมื่อถึงวันที่ว่างจึงเดินเต็มกำลังได้ แต่กระนั้นก็ไม่มีที่พึ่งแลเห็น เป็นอันมาก"

(ประพาสยุโรป น.125)

"ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่า ที่ข้าพเจ้าจะกล่าวต่อไปนี้เป็นความเห็นที่ข้าพเจ้าได้เคยได้ยินผู้อื่นที่มีความรู้จริงเห็นจริง เขากล่าวมาแล้วเป็นครั้งคราว และข้าพเจ้าเองเป็นผู้นำมาแสดงต่อตามอัธยาศัยของข้าพเจ้า เพราะฉะนั้นถ้าแม้ว่าถ้อยคำสำนวนโวหารในตอนใดเป็นที่ระคายแก่ท่านผู้อ่านบางคนบ้างแล้ว ข้าพเจ้าก็ขอให้ท่านให้อภัยแก่ข้าพเจ้าผู้ตั้งใจดีนั้นด้วยเถิด"

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ฉะนั้น เพราะฉะนั้น ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า ถ้าแม้ว่า
ถ้าหาก ถ้าหากว่า เป็นสันธานเชื่อมทั้งความบอกผลและความบอกเงื่อนไข ฉะนั้น + ถ้า
เพราะฉะนั้น + ถ้า เพราะฉะนั้น + ถ้าแม้ว่า เพราะฉะนั้น + ถ้าหาก เพราะฉะนั้น + ถ้าหากว่า

ตัวอย่าง "แม่ให้บอกว่า ตกลงซื้อให้ ฉะนั้นถ้าจะต้องการเงินเมื่อไร ขอ
ให้เขียนบอกไป"

"ทุกคนคงเข้าใจหมดแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีปัญหาอะไร เริ่ม
ทำได้"

"เขาไม่ฟังคำเตือนของใครเลย เพราะฉะนั้นถ้าแม้ว่าเกิดอะไร
ขึ้นก็ เป็นความผิดของเขาคนเดียว"

"ที่นั่งใกล้จะหมดแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าหากจะไป ต้องรีบ"
ตัดสินใจเสียเดี๋ยวนี้"

"เขาไม่ส่งข่าวมาถึงที่บ้านเลย เพราะฉะนั้นถ้าหากว่า เขา
เป็นอะไรไปคงไม่มีใครรู้"

2.2.2.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกผล ความหมายที่สอง
บอกเวลา

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

เพราะฉะนั้น ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เมื่อ เป็นสันธานเชื่อม
เชื่อมทั้งความบอกผลและความบอกเวลา เพราะฉะนั้น + เมื่อ

ตัวอย่าง "และข้าได้จำหน่ายเงินไปหมดแล้ว แต่ข้าทำบุญไม่ต้องการ
เอาหน้า เพราะฉะนั้นเมื่อใครถามข้าๆก็ไม่บอกว่าได้ใช้เงินไปทางใด"

(จม.จางวางทรวำ น.133-134)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ฉะนั้น เพราะฉะนั้น ปรากฏเรียงต่อกับสันธานก่อน เมื่อ
เป็นสันธานเชื่อมทั้งความบอกผลและความบอกเวลา ฉะนั้น + เมื่อ เพราะฉะนั้น + ก่อน
เพราะฉะนั้น + เมื่อ

ตัวอย่าง "ทุกคนก็เข้าใจกันหมดแล้ว ฉะนั้นเมื่อมีใครถาม คงบอกเขาได้"
 "แต่นี่ขโมยซุม เพราะฉะนั้นก่อน เข้านอน ควรสำรวจประตู
 หน้าต่างให้เรียบร้อย"

"ยิ่งคุณตั้งมาตรฐานของชายในฝันของคุณสูงเท่าไร ชายใน
 ฝันของคุณก็มีตัวตนน้อยลงเท่านั้น เพราะฉะนั้นเมื่อคุณสร้างภาพชายในฝัน คุณจะต้องนึกถึงพื้นฐาน
 ฐานของความเป็นจริงอยู่ด้วยเสมอ"

(กระเทียมเจียว น.94)

2.2.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเวลา ความหมายที่สองบอก
ความคล้อยตามกัน

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

แล้ว ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน แล เป็นสันธานเชื่อมทั้งความบอก
 แยกเวลามายหลังและความคล้อยตามกัน แล้ว + แล

ตัวอย่าง "มาตราหนึ่ง ผู้ใดเสนอแก่ท่าน ยกพระเวียงตั้งชีวิตไว้แก่ท่าน
 ด้วยเสนห์ แล้วแลผู้มาจะกินเอาเล่า ท่านว่าจะกินมิได้เลย"

(กม. 3 ดวง พ 407)

2.2.4 สันธานที่เรียงต่อกันบอก ๒ ความหมาย ความหมายแรก คือ ความให้
เลือก ความที่สองอาจจะเป็นความบอกเหตุ ความบอกเงื่อนไข หรือความบอกเวลา

2.2.4.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความให้เลือก ความ
หมายที่สองบอกเหตุ

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

หรือ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เพราะ เป็นสันธานเชื่อมทั้ง
 ความให้เลือกและความบอกเหตุ หรือ + เพราะ หรือ + เพราะ

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

หรือ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เพราะ เพราะว่า เป็น
 สันธานเชื่อมทั้งความให้เลือกและความบอกเหตุ หรือ + เพราะ หรือ + เพราะ

ตัวอย่าง "เขาไม่ไปตีกอล์ฟเพราะฝนตก หรือเพราะวันนี้เขาไม่สบายดี"

"เขาพูดกับฉันเพราะเขาหายโกรธฉันแล้ว หรือเพราะว่าเธอ

ขอร้องเขา"

๒.๒.๔.๒ สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความให้เลือก ความหมาย

ที่สองบอกเงื่อนไข

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

หรือ หรืออย่างหนึ่ง ปรากฏร่วมกับสันธาน ถ้า หากว่า เป็น
สันธานเชื่อมทั้งความให้เลือกและความบอกเงื่อนไข หรือ + ถ้า หรืออย่างหนึ่ง + ถ้า หรือ +
หากว่า

ตัวอย่าง "คือคนไทยเรามีนิสัยไม่ชอบเป็นข้าวนั้น ซึ่งคิดหาทางที่จะหลีกเลี่ยง
เสี่ยงมิให้ต้องทำกรวยหางข้าว ผู้สุดท้ายที่ชวนขายหาทรัพย์สินมาเสีย เป็นสรวัยเพื่อจะได้หลุด
พ้นไปจากการเป็นข้าวนั้น ถ้าถ้าไม่มีทรัพย์สินและพิศดุก็หาตัวผู้อื่นมารับใช้แทนตน"

(ปลูกใจเสียป่า น.๖๒)

"พระยาราชวราณกุล พระยาปราจินบุรี เมื่อไปอยู่เมืองจตุตง-
มิไชย ตำราชกรข้าอยู่ไม่สู้มีอะไรนึกคิดอ่านเครื่องทโธลิลลาเขมร คือ เป็นด้วยเป็นกำครกสาก
ฤาอะไรๆตามปัญญา พระยาราชวราณกุลที่ควรถวายพระได้ฝากมาให้บ้าง ฤาอย่างหนึ่งถ้าจะเป็น
รูปเท่งรูปดึก สาลา พระเจดีย์ พระปราจงค์เล็กๆ สำหรับใส่เขาในอ่างแก้วฝากมาให้ได้บ้างก็ได้อยู่"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/4 น.48)

"เมื่อเจ้ารัฐจักสังเกตุเจ้าจะสังเกตุได้ว่าคนที่ใช้เงินทองสุรุ่ย-
สุรายนั้น โดยมากเป็นพวกที่ไม่เคยต้องเหน็ดเหนื่อยในเรื่องหาเงิน เป็นแต่คนอื่นเขาหาไว้ให้
แล้วก็ใช้ไปๆ หรือหากว่าจะหาได้เองก็หาได้ด้วย ไม่สู้ต้องออกนํ้ากักคินํ้าแรงก็มากนัก"

(จม.จางวางหรั้า น.27)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

หรือ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า ถ้าหาก ถ้าหากว่า เป็น
สันธานเชื่อมทั้งความให้เลือกและความบอกเงื่อนไข หรือ + ถ้า หรือ + ถ้าหาก หรือ + ถ้าหาก

ตัวอย่าง "ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 174, บัญญัติว่า
"การฟ้องคดีท่านไฉนว่าเป็นเหตุให้อายุความสะดุดลง หากว่าคดีนั้นได้ถอนเสียละทิ้งเสีย
ถูกต้องยกฟ้อง? คำว่า เสีย ทั้งสองคำน่าจะตัดออกได้. หรือถ้าจะเอาไว้คงเดิม, ก็สมควร
ใส่คำว่า "เสียแล้ว" ข้างท้ายคำว่า "ยกฟ้อง" ด้วย"

(ภาษา กม. น.120)

"ฉันจะส่งเงินไปให้ภายในอาทิตย์นี้ หรือถ้าหากเป็นไปได้
ก็จะส่งพรุ่งนี้"

"คุณควรจะมาสมัครทันทีวันนี้ หรือถ้าหากว่า เอกสารคุณยังไม่พร้อมอย่างช้าที่สุดไม่ควรเกินพรุ่งนี้"

2.2.4.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความให้เลือก ความ
หมายที่สองบอกเวลา

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

หรือ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เมื่อ เป็นสันธานเชื่อมทั้ง
ความให้เลือกและความบอกเวลา หรือ + เมื่อ

ตัวอย่าง "เข้าเมืองตาหลัวต้องหลิวตาตาม แลเข้ากรุงโรมต้องทำตาม
ชาวโรมัน หรือเมื่ออยู่ในตำบลที่เขาดับไม้ขีดไฟกันด้วยจมูกและลูกปากด้วยซ่าเปญ ก็จะต้องทำไป
ด้วยตามๆกัน เป็นแฟชั่น"

(จม.จางวางหรัฯ น.36)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

หรือ ปรากฏเรียงต่อกับคำสันธาน ก่อน เมื่อ หลังจาก
เป็นสันธานเชื่อมทั้งความให้เลือกและความบอกเวลา หรือ + ก่อน หรือ + เมื่อ หรือ + หลังจาก

ตัวอย่าง "เธอจะเอาของมาให้ตอนเลิกงานหรือก่อนเลิกงาน"

"ถ้าคุณอยากออละวาด ผมขอเรื่องว่าอย่าทำต่อหน้าลูกหรือเมื่อมี
เมื่อมีคนไข้อยู่ด้วย"

"คุณจะมากินข้าวเที่ยงกับฉัน หรือหลังจากกินข้าวเสร็จแล้ว
คุณถึงจะมาหา"

2.2.5 สันธานที่เรียงต่อกันบอก ๒ ความหมาย ความหมายแรกคือความคล้อยตามกัน ความหมายที่สองอาจจะเป็น ความบอกเวลา ความบอกเงื่อนไข หรือความบอกเหตุ

2.2.5.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความคล้อยตามกัน
ความหมายที่สองบอกเวลา

สมัยรัชกาลที่ ๑ - รัชกาลที่ ๓

แล ปราบกฎเรียงต่อกับสันธาน เมื่อ เป็นสันธานเชื่อมทั้งความ
ความคล้อยตามกันและความบอกเวลา แล + เมื่อ

ตัวอย่าง "อนึ่งผมรสมป็นให้ท่านพญาผาคอร์เข้ามาเฝ้าทูลลอองให้จงได้
ล้นเกล้าฯตรัสถึงอยู่เนืองๆ แลเมื่อจ้เข้าไปนั้นให้ท่านเอานุตเข้าไปด้วย"

(17/จ.ศ. 1176)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

แล และ ปราบกฎเรียงต่อกับสันธาน ตั้งแต่ เมื่อ เป็น
สันธานเชื่อมทั้งความคล้อยตามกันและความบอกเวลา แล + ตั้งแต่ และ + เมื่อ

ตัวอย่าง "ครั้นเมื่อได้โครงหนังสือสัญญาทางไมตรี แลการค้าขายลง
ตราหมายลายมืออยู่ที่ผูกขาทั้งสองฝ่ายเสร็จแล้ว ถูกตัวเวนิชอังกฤษแถมมาเองประเทศได้
ทวเบกเวลานั้น แต่ในระหว่างยังไม่ได้เปลี่ยนสัญญาต่อกัน ยังใช้อยู่ตามสัญญาเก่าปีหนึ่งนั้น ก็
เข้ามาเริ่มการค้าขายมากขึ้นกว่าปกติ แลตั้งแต่เปลี่ยนหนังสือสัญญากันแล้วในแรม 1 ค่ำ
เดือนพฤษภาคม ปีเถาะสัปตศก เป็นวันที่ 5 ในเดือนเอปรีล ศักราชคริสต์ 1856 นั้นมาแล้ว
ถูกค้าวานิชชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขายมากมายขึ้นไปกว่าปีหลังอีก"

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.11-12)

"ในสมัยที่มนุษย์ตั้งหมื่นคนตั้งใจทำดีแข่งกัน เพื่อแย่ง
ตำแหน่งซึ่งไม่มีที่ตำแหน่ง ดังนั้นท่านก็คงได้เป็นด้วย ชนะคนอื่นๆในทางทำดี ประกวดกัน
แลเมื่อท่านได้ชนะแล้วท่านจะต้องไม่กลับแพ้ ท่านจึงจะรักษาตำแหน่งไว้ได้"

(จม.จางวางทรวา น.๓๓)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

และ ปรากฏเรื่องต่อกับสันธาน ตั้งแต่ เมื่อ เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความคล้อยตามกันและความบอกเวลา และ + ตั้งแต่ และ + เมื่อ

ตัวอย่าง "เขาเป็นคนประหยัด และตั้งแต่ ทรัสต์ล้มครานั้น เขา
แทบไม่ใช้จ่ายอะไรฟุ่มเฟือยอีกเลย"

"เจ้านายฉันไปเมืองนอกบ่อยมาก และเมื่อ กลับมาคราวใด
ก็จะมีของฝากแปลกๆมาให้เสมอ"

2.2.5.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความคล้อยตามกัน

ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

และ ปรากฏเรื่องต่อกับสันธาน ถ้า ถ้าแม้ ถ้าหาก เป็น
สันธานเชื่อมทั้งความคล้อยตามกันและความบอกเงื่อนไข และ + ถ้า และ + ถ้าแม้ และ +
ถ้าหาก

ตัวอย่าง "พระราชหัตถ์ถึงเจ้าพระยาภาณุวงศ์ เรื่องกิ่งกาลกะฮัวให้
จัดเลี้ยงดูรับรองและให้เจ้าพระยาภาณุวงศ์มีดินแดนแต่แห่งเดียว และนัดให้เข้าเฝ้า และพา
เที่ยวดูอะไรต่าง และถ้าจะพูดเรื่องสัญญาและเรื่องจะขอเข้ามาค้าขาย ให้เจ้าพระยาภาณุวงศ์
ตรึตรองพูดให้ถูกต้องกัน"

(จม. เหตุพระราชกิจ ร.5 น.157)

"เรื่องนี้แล้วแต่ท่านผู้อ่านเองจะแสดงว่าท่านชอบ เรื่องชนิดใด
และถ้าแม้ว่า ท่านไม่ได้สมประสงค์ ก็เป็นความผิดของท่านเองที่ท่านพอใจอ่านแต่เรื่องเหลวๆ"

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.25)

"ข้าพเจ้าเองได้เคยพบเห็นพวกหนุ่มๆชนิดนี้หลายคนเป็นคน
ฉลาดและว่องไว และถ้าหาก เขาทั้งหลายนั้นไม่มีความกระหายจะทำงานอย่างที่พวกเขาเรียกกัน
ว่า "งานออฟฟิศ" มาก็คิดขวางอยู่แล้ว เขาก็อาจจะทำประโยชน์ได้มาก"

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.27)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

และ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า ถ้าแม่ ถ้าแม้ว่า ถ้าหาก
ถ้าหากว่า เป็นสันธาน เชื่อมทั้งความคล้ายตามกันและความบอกเงื่อนไข และ + ถ้า และ +
ถ้าแม่ และ + ถ้าแม้ว่า และ + ถ้าหาก และ + ถ้าหากว่า

ตัวอย่าง "ทุกคนออกไปทำงานได้ และถ้ามีปัญหาอะไร โทรศัทพ์กลับ
มาถามที่นี้ได้"

"ฉันจะไปซื้อค่าง เขาตูก่อน และถ้าแม่ เขามีพิธีอะไรละก็
จะรีบกลับมารายงาน"

"คนที่ไปก็คนกันเองทั้งนั้น และถ้าแม้ว่า เธอไปด้วยทุกคนจะ
ดีใจมาก"

"เธอต้องสัมภาษณ์ตัว เจ้าของบ้านเอง และถ้าหาก เขาเกิด
ไม่อยู่ให้เว้นไว้ ไปบ้านอื่นก่อน"

"หมอนัดฟังผลพรุ้งนี้ เข้าและถ้าหากว่า เธอต้องจริงผมก็จะได้
เป็นพ่อคบแล้ว"

2.2.5.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรก บอกความคล้ายตามกัน
ความหมายที่สองบอกเหตุ

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

และ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เพราะ เป็นสันธาน เชื่อมทั้ง
ความคล้ายตามกัน และความบอกเหตุ และ + เพราะ

ตัวอย่าง "เขาเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว ไม่ควร
จะเสียเวลาไปทำงานชนิดซึ่งคนไม่รู้หนังสือทำได้ และเพราะ เขาไม่อยากจะล้มวิชาที่เขาได้เรียนรู้
มาจากโรงเรียนนั้นด้วย"

(ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ร.6 น.27)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

และ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เพราะ เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความคล้ายตามกันและความบอกเหตุ และ + เพราะ

ตัวอย่าง "ฉันต้องช่วยเขาเพราะเขาเป็นคนดี และเพราะ เขาเคย
ช่วยฉันมาก่อนด้วย"

2.2.6 สันธานที่เรียงต่อกันบอก 2 ความหมาย ความหมายแรกคือความขัด-
แย้ง ความหมายที่สอง อาจจะเป็นความบอกเหตุ ความบอกเงื่อนไข ความบอกเวลา

2.2.6.1 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง ความ
หมายที่สองบอกเหตุ

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

แต่ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เพราะ หาก เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความขัดแย้งและความบอกเหตุ แต่ + เพราะ แต่ + หาก

ตัวอย่าง "อีกอย่างหนึ่งกับข้าวทำไม่ดีเหมือนที่เคยกิน แต่เพราะ เหนื่อย
แลหิวก็กินไปได้กระนั้นเอง"

(ประพาสยุโรป น.2)

"ทุกคนมีหน้าที่อันควรจะทำเพื่อประโยชน์แห่งชาติบ้าน

เมือง แต่หากจะยังมีได้มีผู้ชี้ให้เห็นจึงมีผู้รู้สึกน้อยนัก"

(ปลุกใจเสือป่า น.37)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

แต่ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เพราะ เป็นสันธานเชื่อม
ทั้งความขัดแย้งและความบอกเหตุ แต่ + เพราะ

"ฉันไม่อยากจะขัดขืน แต่เพราะมีความจำเป็นจึงต้องทำ"

2.1.6.2 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง ความหมายที่สองบอกเงื่อนไข

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

แต่ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้าว่า เป็นสันธานเชื่อมความขัดแย้ง และความบอกเงื่อนไข แต่ + ถ้าว่า

ตัวอย่าง "ถ้ากองตระเวนกลับมาข่าวราชการสงบอยู่ จะให้กลับขึ้นมาบ้านเมือง แต่ถ้าว่ายังหาสิ้นเทศกาลศึกไม่ จะไว้ใจแก่ราชการมิได้ แลกองทัพซึ่งยังมีได้ยกลงไปนั้นในห้วงคไว้อ่าให้ยกลงไปเลย"

(จม. เหตุ ร.2 น.96)

แต่ทว่า ปรากฏกับสันธาน เกลือก เป็นสันธานเชื่อมทั้งความขัดแย้งและความบอกเงื่อนไข แต่ทว่า + เกลือก

ตัวอย่าง "ด้วย เมืองแขกทั้งนี้ส่งพระมหากษัตริย์ให้พระราชทานเครื่องอุปโภคบริโภคปลูกเลี้ยงออกไป เป็นค่าขอบขัณฑ์เสมา ทิ้งพาบรมโพนธิสมภาร สยามเดจพระ-พุทธเจ้าอยู่หัวทั้งสิ้น เหนจะหาทำบังอาจไมย แต่ทว่า เกลือก เจ้าพญาไตรบุรีพญาภินันต์ พญาตริงกาญแล... กรมการทั้งปวงจะละ เหมินเสียมิได้ เป็นใจกำชับว่ากล่าวห้ามปรามแขกมิใช่จะกำเริบ"

(21/จ.ศ.1175)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

แต่ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ถ้า เป็นสันธานเชื่อมทั้งความขัดแย้งและความบอกเงื่อนไข แต่ + ถ้า

ตัวอย่าง "ตึกไม้คั่นและลมสงบลงบ้าง แต่ถ้า เป็นแรงลง เรือแล้วจะต้องร้องว่ามากเหลือทนทีเดียว"

(ประพาสยุโรป น.113)

แต่ว่า ปรากฏเรียงต่อกัน ถ้า เป็นสันธานเชื่อมทั้งความขัดแย้งและความบอกเงื่อนไข แต่ว่า + ถ้า

ตัวอย่าง "ถ้ายังส่งมันไปเรียน เมืองนอกขนาดลอคถึงออกซฟอร์ด เคมปริช เหน่ามันด้วย มันก็ยิ่งดีหนักขึ้น วิธีเรียนทั้งสองมีแปลกกันอยู่หน่อย แต่ว่าถ้ามันเรียน

กระยาจกหัวมันไม่สูง"

(จม. จางวางทรา น. 21)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

แต่ ปรากฏเรียงต่อกับ สันธาน ถ้า หาก ถ้าหาก ถ้าหากว่า เป็น
สันธาน เชื่อมทั้งความขัดแย้งและ ความบอกเงื่อนไข แต่ + ถ้า แต่ + หาก แต่ + ถ้าหาก แต่
+ ถ้าหากว่า

ตัวอย่าง "งานพิสูจน์อักษรเป็นงานปิดทองหลังพระโดยแท้ ทำดีเพียงไร
ก็หาผู้ใดเห็นไม่ แต่ถ้าพลาดหลังลงเพียง เล็กน้อยทุกคนกลับ เห็น เสมือนหลังพระที่มีได้ปิดทองนั้น
เอง"

(ภาษากม. น. 87)

"เราไม่ควรจะ เล่าให้เขาฟัง แต่หาก เขาเกิดไปรู้มาจากคนอื่น
คนอื่นจะอย่างไร"

"คือให้กาลของเราต้องตามกาลของเขา เทศะของเรา
ก็ไม่ควรผิดเพี้ยนไปจาก เทศะของชาวบ้านชาว เมืองคนอื่น แต่ถ้าหาก ต้องการจะให้มันผิดไปจาก
ชาวบ้าน เพื่อที่จะได้ เป็นที่สะอวดตาสะอวดใจใครๆคนอื่นนั้น เป็น เรื่องของคุณ"

(กระเทียมเงี้ยว น. 104)

"ผมอยากให้คุณเริ่มงานพ่วงนี้เลย แต่ถ้าหากว่า ยังไม่พร้อม
จะ เริ่มทำเดิน เตือนหน้าก็ได้"

คำว่า ปรากฏเรียงต่อกับ ถ้า เป็นสันธาน เชื่อมทั้งความ
ขัดแย้งและความบอกเงื่อนไข แต่ว่า + ถ้า

ตัวอย่าง "คุณไปก่อนก็ได้ แต่ว่า คอยไปพร้อมกันก็ดี"

2.2.6.3 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความขัดแย้ง ความ

หมายที่สองบอกเวลา

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

แต่ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เมื่อ เป็นสันธาน เชื่อม
ทั้งความขัดแย้งและความบอกเวลา แต่ + เมื่อ

ตัวอย่าง "จิ้งจิกให้ขุนนางทหารสองคน กับเหล่าเจียงแปดคนมาอยู่
กำกับพิทักษ์รักษาพระราชสารา อยู่ที่กงกวนเข้าเวยนระโคมด้วยแดรกลองฉนะ แต่เมื่อ เชิญ
พระราชสาราขึ้นไปเมืองปักกิ่งนั้นหาได้เอาแดรกลองฉนะขึ้นไปด้วยไม้ เอาไว้ที่กงกวนเมือง
กวางตุ้ง"

(147/จ.ศ. 1205)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

แต่ ปราบกฎเวียงต่อกับสันถาน ครั้น พอ เมื่อ ครั้นเมื่อ
เป็นสันถาน เชื่อมทั้งความขัดแย้งและความบอกเวลา แต่ + ครั้น แต่ + พอ แต่ + เมื่อ
แต่ + ครั้นเมื่อ

ตัวอย่าง "เมื่อคืนนี้หมายว่าจะไม่หลับ แต่ครั้นนอนกลับหลับสบายดี"
(ประพาสยุโรป น. 11)
"เจ้าคนนั้นนี่อึ้ง ตอนแรกดูอาการเหมือนจะโกรธจนพูด
ไม่ออก ตามันจึงดูข้าอย่างองอาจ ดูตาออกจะขวางๆอยู่ด้วย แต่พอข้าพูดจบก็ดูสีหน้ามัน
ค่อยคลายไป"

(จม. จางวางทรวง น. 121)

"อันที่จริงข้าตั้งใจจะสั่งสอนเจ้าด้วยถ้อยคำที่เฉียบขาด
เหมือนดัดหยวกด้วยดาบแต่เมื่อเขียนว่าดาบ ไพล่ไปอ่านว่าขจรค์ก็เป็นอันจใจ มีหน้าซ้ำ
สกตตัว น ด้วย"

(จม. จางวางทรวง น. 112)

"เจ้าเมืองพาทองเชียงซุนน้องชายก็ของยาบา องเชียงสี
องหมัน หลาน 3 คนหนีมาอยู่เมืองไช่่งอน แต่องวางตนไม่หนี เพราะรู้ข่าวว่าเขาจะยกตัว
เป็นเจ้าแต่ครั้นเมื่อได้เมืองแล้วองทั้ง 3 กลับพาทองวางตนไปไว้เสียเมืองกุยเยน"

(พระราชวิจารณ์ ร. 5 น. 51)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

แต่ ปราบกฎเวียงต่อกับสันถาน ครั้น ตอน พอ เมื่อ
ครั้นเมื่อ ในขณะที่ หลังจาก เป็นสันถาน เชื่อมทั้งความขัดแย้งและความบอกเวลา แต่ + ครั้น

แต่ + ตอน แต่ + พอ แต่ + เมื่อ แต่ + ครั้นเมื่อ แต่ + ในขณะที่ แต่ + หลังจาก

ตัวอย่าง "พอบอกว่าตามใจ แต่ครั้นเราจะไปจริงๆเข้า กลับ
ห้ามไม่ให้ไป"

"อาการเขาดีขึ้น แต่ตอนฉันไปเยี่ยม ยังไม่รู้สึกตัว
เลย เพื่อตลอดเวลา"

"เป็นที่น่าสังเกตว่า ในบางครั้งเราอ่านวรรณกรรมบาง
ชิ้นแล้ว รู้สึกว่าเขียนดี และเป็นที่ประทับใจ แต่พอย้อนกลับมาอ่านใหม่อย่างพิถีพิถัน
กลับกลายเป็นเรื่อง "งามผาด" และมีใช้ "งามพิศ"

(ภาษา กม. น. 156)

"ตัวคนตรีซื้อไว้แล้วแต่เมื่อคุณไปไม่ได้ ผมคงไม่ไปเหมือนกัน"

"ตอนแรกไม่คิดว่าจะไป แต่ครั้นเมื่อรู้ว่าเพื่อนไปกันครบ
เท่านั้น เปลี่ยนใจทันที"

"เขาตกลงจะไปด้วย แต่ในขณะที่จะออกจากบ้าน เกิด
ปวดท้องกะทันหันเลยไม่ได้ไป"

"ท่าทาง เขาดูเป็นคนหยิ่ง แต่หลังจากคบกับ เขาแล้วจึง
ได้รู้ว่าเราคิดผิด"

2.2.7 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกเงื่อนไข ความหมายที่สอง

บอกเวลา

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ต่อ ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เมื่อ เป็นสันธานเชื่อมทั้งความบอก
เงื่อนไขและบอกเวลา ต่อ + เมื่อ

ตัวอย่าง "การซึ่งสัญญาเมืองไทร } 2 ข้อนี้ ต่อเมื่อเจ้าพญานคร
เปพระ }

กลับออกไป แต่กรุงจึงจะได้จัดแจงตามสัญญา"

(15/จ.ศ. 1187)

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

ต่อ ถ้า ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เมื่อ เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความบอกเงื่อนไขและบอกเวลา ต่อ + เมื่อ ถ้า + เมื่อ

ตัวอย่าง "แต่เดิมตั้งใจว่าจะไปเขียนจดหมายต่อเมื่อเสด็จไปถึงเมือง
เพชรบุรี"

(เสด็จต้น น. 27)

"คนที่พูดเช่นนั้นมักจะเป็นผู้ที่อยากจะอวดโวหารเท่านั้น ถ้า
เมื่อ เกิดเหตุการณ์มีข่าวศึกสงครามขึ้นแล้ว ก็จะเป็นผู้ร้องตะโกนทหาทหารก่อนคนอื่น"

(ปลูกใจเสือป่า น. 24)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

ต่อ ถ้า ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน เมื่อ เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความบอกเงื่อนไขและความบอกเวลา ต่อ + เมื่อ ถ้า + เมื่อ

ตัวอย่าง "ฉันจะกินต่อเมื่อฉันอยากกิน"

"ถ้าเมื่อเธอไปไม่ได้จริงๆ ฉันไปคนเดียวก็ได้"

2.2.8 สันธานที่เรียงต่อกัน ความหมายแรกบอกความเปรียบเทียบ ความหมาย

ที่สองบอกเวลา

สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3

ไม่ปรากฏในข้อมูล

สมัยรัชกาลที่ 4 - รัชกาลที่ 6

เหมือน ปรากฏเรียงต่อ กับสันธาน เมื่อ เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความ เปรียบ เทียบและความบอกเวลา เหมือน + เมื่อ

ตัวอย่าง "เมื่อราชทูตจะมาลงเรือมีทหารยืนแลยิงสลุต เหมือนเมื่อ
แรกมาถึงเมือง"

(ทูตไทยไปอังกฤษ น. 91)

อย่าง ปรากฏเรียงต่อกับสันธาน ครั้ง เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความ เปรียบ เทียบและความบอกเวลา อย่าง + ครั้ง

ตัวอย่าง ถ้าพระยานั้นได้เสียพระนครแก่ข้าศึก น่าจะหนีมาแต่กับ
สมัครพรรคพวก อย่างครั้งพระ เจ้ากรุงธนบุรีหนีพะม่าลงไปเมืองชลบุรี"

(พระบรมราชาธิบาย ร.6 น.51)

เหมือนอย่าง อย่างเดียวกับ ปราภฏเรียงต่อกับสันธาน
เมื่อ ครั้ง เมื่อ เป็นสันธานเชื่อมทั้งความ เปรียบเทียบและความบอกเวลา เหมือนอย่าง +
ครั้งเมื่อ อย่างเดียวกับ + เมื่อ

ตัวอย่าง "ผู้ครองฝ่ายไทยจะยินดีย่อมทำสัญญาด้วยการไมตรี และการ
การค้าขายโดยสมควรเหมือนอย่างครั้งเมื่อไทยได้ทำสัญญาด้วยเมือง อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา
ทั้งสามซึ่งแล้วไปแต่ก่อนนั้น "

(พระราชหัตถเลขา ร.4/5 น.130)

"การที่จะแบ่งกำไรโรงสีและเงินค้าขายอื่นๆมาได้ เข้าไปเรียน
เมืองนอกครั้งนี้ ก็โดยหวังจะให้เจ้าเก็บเอาวิชาอัน เป็นประโยชน์ซึ่ง เกือบกล่นอยู่ในที่นั้นกลับมา
ให้เต็ม เปี่ยมที่เจ้าจะบรรจุในตัวของเจ้า มาได้อย่างเดียวกับเมื่อเจ้ายังเป็น เด็ก เมื่อเจ้าพบ
ขนมอร่อย เข้า ได้ที่ก็คงกินจนท้องกางกระนั้น"

(จม. จางวางทรา น.12)

สมัยรัชกาลที่ 7 - รัชกาลปัจจุบัน

เท่า อย่าง ปราภฏเรียงต่อกับสันธาน ครั้ง เมื่อครั้ง
เป็นสันธานเชื่อมทั้งความ เปรียบเทียบและความบอกเวลา เท่า + ครั้ง อย่าง + ครั้ง อย่าง +
เมื่อครั้ง

ตัวอย่าง "พระองค์ได้ทรงรับรองทูตอย่างเต็มที่ทำให้เกียรติยศเท่าครั้ง
สมเด็จพระนารายณ์ทรงรับทูตฝรั่งเศส"

(เรียงความทุนภูมิพล 03 น.3)

"เขายังไกรธง่ายอย่างครั้ง เป็นเด็กๆไม่มีผิด"

"เขายังไกรธง่ายอย่างเมื่อครั้ง เป็นเด็กๆไม่มีผิด"

เหมือน ปราภฏเรียงต่อกับสันธาน ตอน เมื่อ เป็นสันธาน
เชื่อมทั้งความ เปรียบเทียบและความบอกเวลา เหมือน + ตอน เหมือน + เมื่อ

ตัวอย่าง "คุณพ่อคุณแม่ยังคงรักกัน เหมือนตอน เพิ่งแต่งงานใหม่ๆ"

"เขายังคงสวย เหมือน เมื่อ เราพบ เขาครั้งแรก"